

1974-2024

50

מאירס ג'וינט
ברוקדייל

יחידות הסיוע שליד בתי המשפט לענייני משפחה ובתי הדין הדתיים מחקר הערכה ארצי

יואה שורק פידא ניג'ם-אכתילאת
וצ'סלב קונסטנטינוב ענת גלעד

עריכת לשון: רעיה כהן וסיגל אשכנזי
תרגום לאנגלית (תקציר): עמי אשר
עיצוב גרפי: אפרת ספיקר

עורכת ראשית: רויטל אביב מתוק

המחקר הוזמן על ידי משרד הרווחה והביטחון החברתי ומומן בסיועו

מכון מאירס ג'וינט ברוקדייל

ת"ד 3886 ירושלים 9103702

טלפון: 02-6557400

brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

ירושלים | אב תשפ"ד | אוגוסט 2024

תקציר

רקע

דוח זה מציג מחקר ארצי שבחן את עבודת יחידות הסיוע שליד בתי המשפט למשפחה ובתי הדין הדתיים (להלן: יחידות הסיוע). יחידות הסיוע הן שירות ציבורי, טיפולי וחדשני במינהל של"מ – שיקום, ליווי ומניעה – במשרד הרווחה והביטחון החברתי. מטרתן לסייע למשפחות הנמצאות בסכסוך משפחתי-משפטי או לקראת גירושין, בהתמודדות עם המשבר ובניסיון ליישב את הסכסוך בדרכי הידברות והסכמה. עיקר הפעילות ביחידות הסיוע היא יישומו של החוק להסדר התדייניות בסכסוכי משפחה, תשע"ה-2014 (להלן: חוק המהו"ת). על פי החוק, מי שמבקש להגיש תובענה בעניין סכסוך משפחתי מופנה תחילה ליחידת הסיוע, לאחד עד ארבעה מפגשי מידע, היכרות ותיאום. ייעודם של המפגשים הוא לבחון עם הצדדים חלופה לניהול הסכסוך המשפחתי מחוץ לכותלי בית המשפט, טרם שיגישו תובענה משפטית. נוסף על כך יחידות הסיוע מטפלות במשפחות בסכסוך המופנות אליהן על ידי הערכאות השיפוטיות.

מטרה

מטרת-העל של מחקר הערכה זה הייתה לספק לקובעי מדיניות מידע שיסייע בטיוב עבודתן של יחידות הסיוע שליד בתי המשפט לענייני משפחה וליד בתי הדין הדתיים. באופן מפורט יותר, המחקר נועד לכלול בחינה של המאפיינים והצרכים של פונים ליחידות הסיוע, בין שהשתתפו במפגשי מהו"ת ובין שהופנו בהחלטה שיפוטית; לבחון את דרכי העבודה במפגשי המהו"ת ובמפגשים אחרים ביחידות הסיוע, ואת תפיסות אנשי המקצוע על אודות החוזקות והאתגרים בדרכי העבודה; לבחון את תוצאות המפגשים ביחידת הסיוע; וכן לבחון את החוויות והתפיסות של הפונים על ההתערבות שקיבלו.

שיטה

המחקר נערך בשיטות מחקר מעורבות וכלל רכיב כמותי ורכיב איכותני. הרכיב הכמותי כלל סקר בקרב פונים ליחידות הסיוע שטופלו על ידיהן בין יוני 2021 ליוני 2022. נערכו ראיונות טלפוניים מובנים עם 222 פונים להליך המהו"ת (29% היענות) ועם 194 מופנים בהחלטה שיפוטית (35% היענות). הסקר התבצע בחודשים מאי-יולי 2023. הרכיב האיכותני כלל ראיונות עומק חצי מובנים עם גורמים במטה (3), עם עובדים סוציאליים ביחידות הסיוע (11) ועם עורכי דין (3). הראיונות נערכו בחודשים מארס-ספטמבר 2023. כמו כן נערכו ראיונות עם שישה פונים ליחידות הסיוע בחודשים יולי-ספטמבר 2023.

ממצאים

- לפי הערכת אנשי המקצוע – הן במטה הן ביחידות הסיוע – העבודה על פי חוק המהו"ת היא איכותית ומקצועית בזכות תהליך למידה שהחל בשנים הראשונות ליישום החוק ונמשך שנים. דרכי העבודה נוצרו והתבהרו, אנשי המקצוע למדו לשתף פעולה ולהתאים את המענים ביחידות הסיוע לכל משפחה לפי צרכיה הייחודיים.
- מהשוואת ממצאי מחקר זה למחקר ההערכה הראשון על יישום הליך המהו"ת שנערך בשנת 2019 עלה כי חלה ירידה בשיעור הפונים שדיווחו על הגשת תביעה משפטית לאחר הליך המהו"ת (42% לעומת 51%). פירוש הדבר הוא שחלה התקדמות בהגשת מטרות ההתערבות, כלומר בצמצום שיעור הפונים שהגישו תביעה משפטית בסיום ההתערבות ביחידת הסיוע. בפועל רוב הפונים המשיכו לניהול הסכסוך בדרכי הידברות והסכמה.
- רוב הפונים הביעו שביעות רצון מעובדי יחידת הסיוע. כך למשל, 70% מן הפונים להליך המהו"ת היו מרוצים מן היחס השוויוני והניטרלי שהפגין העובד הסוציאלי של יחידת הסיוע כלפיהם וכלפי הצד השני, ו-67% היו מרוצים מן השירות והליווי של עורך הדין של יחידת הסיוע במסגרת המפגשים ביחידות. שיעור הפונים שהיו מרוצים מעובדי יחידות הסיוע בהליך המהו"ת היה גבוה משיעורם בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית בכל ההיבטים.
- פחות ממצחית מן הפונים הביעו שביעות רצון מתרומת המפגשים עבורם. כך למשל, בקרב הפונים להליך המהו"ת, 48% דיווחו כי המפגשים עזרו להם להבין טוב יותר את הצרכים והרצונות שלהם, ו-38% דיווחו כי המפגשים תרמו להבנת נושאי המחלוקת בינם ובין הצד השני. בקרב המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית, 34% דיווחו כי המפגשים עזרו להם להכיר דרכים לפתרון הסכסוך באמצעים חלופיים לתביעה משפטית, ו-31% דיווחו כי המפגשים עזרו להם להבין את השפעת הסכסוך על מצבם הרגשי של הילדים.
- ככל שהפונים להליך המהו"ת הגיעו ליותר מפגשים, כך עלה השיעור של אלו מהם שדיווחו על תרומה רבה יותר להתערבות. כך למשל, בקרב פוני מהו"ת שהשתתפו במפגש אחד, רק 31% דיווחו כי מפגשי המהו"ת תרמו להבנת נושאי המחלוקת במידה רבה או רבה מאוד לעומת 38% מן הפונים שהשתתפו בשניים-שלושה מפגשי מהו"ת ו-65% מן הפונים שהשתתפו בארבעה מפגשים ויותר; בקרב פונים שהשתתפו במפגש מהו"ת אחד, רק 18% דיווחו כי חל שיפור ביחסים שלהם עם ילדיהם במידה רבה או רבה מאוד לעומת 36% מן הפונים שהשתתפו בשניים-שלושה מפגשי מהו"ת ו-40% מהפונים שהשתתפו בארבעה מפגשים ויותר; בקרב פונים שהשתתפו במפגש מהו"ת אחד, רק 18% דיווחו כי חל שיפור בתקשורת בינם ובין הצד השני במידה רבה או רבה מאוד לעומת 33% שהשתתפו בשניים-שלושה מפגשי מהו"ת ו-35% שהשתתפו בארבעה מפגשים ויותר. בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית לא נמצאה מגמה דומה.
- ככלל, הגברים היו מרוצים פחות מן הנשים מהיבטים בהתערבות. כך למשל, בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית 49% מן הגברים דיווחו כי המידע היה ברור במידה רבה או רבה מאוד לעומת 62% מן הנשים; שיעור נמוך יותר של גברים מנשים הביעו שביעות רצון מעובדי יחידת הסיוע – בקרב הפונים להליך המהו"ת 64% מן הגברים היו מרוצים מן היחס השוויוני והניטרלי של העובד הסוציאלי של יחידת הסיוע כלפיהם וכלפי הצד השני בסכסוך לעומת 76% מן הנשים. ייתכן כי הבדלים אלו נובעים מן העובדה שמרבית בעלי התפקידים ביחידות הסיוע הן נשים.

- יש קשיים ואתגרים ייחודיים להליך המהו"ת: עדכון המשיב (הצד הנתבע) על קיומו של מפגש ראשון ביחידת הסיוע, וקושי בשל אי-התייצבות למפגשים של פונים לתהליך המהו"ת. קשיים נוספים בעבודת יחידות הסיוע הם התחלופה הגבוהה של כוח האדם וקושי באיוש משרות ביחידות; עומס העבודה וקושי לערוך שלושה מפגשי מהו"ת ביום.
- ההערכה היא כי חלה ירידה בשיתוף ילדים הן בהפניית הערכאה השוכפת הן בהפניית עובד סוציאלי של יחידת הסיוע המלווה משפחה במפגשי המהו"ת או בהתערבויות אחרות (כלומר, בתהליך פנימי) ממגוון סיבות. למשל, לפי הערכת המרואיינים, שופטים מזמינים ילדים להשתתף פחות בגלל עומס בעבודתם, והעובדים הסוציאליים יוזמים מעט שיתוף ילדים בגלל מודעות נמוכה לחשיבות שיתופם של ילדים ולתרומה האפשרית לכך בעבורם.
- רק מיעוט מן הפונים להליך המהו"ת ולמגוון השירותים דיווחו שההתערבות סייעה להם להכיר שירותים או מסגרות טיפול שנועדו לסייע להורים ולילדים במצבם. יש להניח שמצב זה נובע ממחסור בשירותי תמיכה ציבוריים ומסובסדים למשפחות בתהליך פרידה וגירושין בקהילה.

המלצות

- רצוי להמשיך בדרכי העבודה הקיימות ולזהות כבר במפגש מהו"ת הראשון אצל אילו פונים עצימות העימות גבוהה ולאילו פונים מסלול ההתערבות המתאים ביותר הוא תביעה משפטית. רצוי לסיים את ההתערבות עם פונים אלו מוקדם ככל האפשר.
- חשוב לפעול לצמצום הקשיים והאתגרים בעבודת יחידות הסיוע ובכלל זה לפעול לצמצום אי-התייצבות של פונים למפגשי מהו"ת; לפעול לצמצום התחלופה של אנשי המקצוע ולאיוש מלא של המשרות ביחידות; לפעול לצמצום עומס העבודה על אנשי המקצוע ביחידת הסיוע באמצעות הרחבת התקינה שלהן.
- חשוב לזמן כמה שיותר ילדים לשיתוף, הן בתהליך חיצוני הן בתהליך פנימי.
- רצוי לפעול לשיפור שביעות הרצון של כלל הפונים ובפרט של הגברים מהיבטים של ההתערבות ביחידת הסיוע. כדאי לכנס קבוצות מיקוד עם גברים וללמוד מהם כיצד לשפר את שביעות רצונם מן השירות.
- חשוב להפעיל שירותים ציבוריים/מסובסדים: הן מעני טיפול מגוונים (פרטניים, משפחתיים, קבוצתיים) הן שירותי גישור. הרחבת המענים הציבוריים המסובסדים ומתן מעני טיפול מגוונים ושירותי גישור מסובסדים ישפרו את יעילותם של החוק ושל שירותי יחידות הסיוע.

תוכן עניינים

1	1. מבוא
1	2. הרקע לחוק, מטרותיו ועקרונות העבודה ביחידות הסיוע
1	2.1 מעורבותן של מדינות באופן הסדרתו של סכסוך משפחתי
2	2.2 עבודת יחידות הסיוע שליד בתי המשפט לענייני משפחה ובתי הדין הדתיים
3	2.3 חוק המהו"ת וההתערבות בהליך המהו"ת ביחידות הסיוע
7	2.4 תהליכי עבודה ביחידות הסיוע שאינם קשורים לחוק המהו"ת
9	3. המחקר
9	3.1 מטרות המחקר
9	3.2 אוכלוסיית המחקר
10	3.3 שיטת המחקר
12	3.4 אתיקה
13	4. ממצאים
13	4.1 מאפייני הפרט של הפונים ליחידות הסיוע – הפונים להליך המהו"ת והמופנים בהחלטה שיפוטית
16	4.2 היסטוריית קבלת שירותים
18	4.3 מאפייני הסכסוך
25	4.4 המפגשים עם פונים להליך המהו"ת ועם פונים לקבלת מגוון שירותים
32	4.5 סוגי השירות שקיבלו המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית
36	4.6 תוצאות ההתערבות
40	4.7 שביעות רצון מן ההתערבות ותפיסות בנוגע להשפעותיה
57	4.8 תפיסות על חוזקות, אתגרים וקשיים בעבודת יחידות הסיוע
65	5. מגבלות המחקר והמלצות למחקרי המשך
66	6. תובנות מסכמות, המלצות וכיווני פעולה
66	6.1 תובנות
70	6.2 המלצות וכיווני פעולה
72	עוד פרסומים של המכון בנושא
73	מקורות
75	נספחים: מדריכי ריאיון
75	נספח א: מדריך ריאיון עם אנשי מטה ובעלות תפקידים ביחידות הסיוע
78	נספח ב: מדריך ריאיון עם פונים של יחידות הסיוע

רשימת לוחות

- 11 לוח 1: מספר הפונים שנדגמו, מספר הנדגמים שנתבקשו להשתתף בסקר הטלפוני ושיעור הנענים לסקר, בחלוקה לפי מחוזות
- 14 לוח 2: המאפיינים הסוציו-דמוגרפיים של הפונים בחלוקה לפי הפונים להליך המהו"ת לעומת המוכנים בהחלטה שיפוטית
- 16 לוח 3: מצב ההכנסה של הפונים בחלוקה לפונים להליך המהו"ת לעומת המוכנים בהחלטה שיפוטית, לפי מגדר
- 23 לוח 4: פונים שדיווחו על נושאי מחלוקת, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המוכנים בהחלטה שיפוטית, לפי מגדר
- 24 לוח 5: פונים עם ילדים שדיווחו על נושאים שנכללו במחלוקת בין הצדדים, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המוכנים בהחלטה שיפוטית, לפי מגדר
- 27 לוח 6: פונים שדיווחו על מספר המפגשים שהתקיימו ביחידות הסיוע, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המוכנים בהחלטה שיפוטית
- 30 לוח 7: פונים שענו על שאלות בנוגע לקיומם של מפגשים מקוונים ובנוגע לשביעות הרצון מהם, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המוכנים בהחלטה שיפוטית, לפי מגדר
- 32 לוח 8: פונים שדיווחו על גורמים נוספים שהיו מעורבים במפגשים, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המוכנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית, לפי מספר המפגשים
- 49 לוח 9: פונים להליך המהו"ת שדיווחו על תרומה רבה/רבה מאוד של המפגשים, במגוון היבטים, לפי מספר מפגשי המהו"ת
- 51 לוח 10: פונים שדיווחו על תרומה רבה/רבה מאוד למגוון היבטים, בחלוקה לפונים להליך המהו"ת לעומת המוכנים בהחלטה שיפוטית, לפי סיום הסכסוך או התמשכותו
- 54 לוח 11: פונים להליך המהו"ת שדיווחו על השפעת ההתערבות על היבטים במערכות היחסים והתקשורת במשפחה, לפי מספר מפגשים
- 55 לוח 12: פונים להליך המהו"ת שדיווחו על השפעת ההתערבות על היבטים במערכות היחסים והתקשורת במשפחה, לפי הגשת תביעה משפטית
- 56 לוח 13: פונים שדיווחו על השפעת ההתערבות על היבטים במערכות היחסים והתקשורת במשפחה, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המוכנים בהחלטה שיפוטית, לפי סיום הסכסוך או התמשכותו

רשימת תרשימים

- 5 תרשים 1: הליך מהו"ת
- 10 תרשים 2: אוכלוסיית המחקר
- 17 תרשים 3: פונים, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים בהחלטה שיפוטית, לפי מספר השירותים שאליהם פנו טרם הבקשה ליישוב הסכסוך
- 18 תרשים 4: פונים, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים בהחלטה שיפוטית, לפי דיווחיהם על סוג השירותים שאליהם פנו טרם הבקשה ליישוב הסכסוך
- 19 תרשים 5: פונים, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים בהחלטה שיפוטית, לפי משך הסכסוך (עד פתיחת ההליך ליישוב סכסוך) שעליו דיווחו
- 20 תרשים 6: פונים, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים בהחלטה שיפוטית, לפי נושאי המחלוקת שעליהם דיווחו
- 21 תרשים 7: פונים עם ילדים, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית, לפי נושאי המחלוקת שעליהם דיווחו
- 22 תרשים 8: פונים להליך המהו"ת לעומת המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית, לפי מספר נושאי הסכסוך שדורגו בעצימות גבוהה מאוד
- 29 תרשים 9: פונים שדיווחו על הסיבות לאי-קיום מפגשים לאחר המפגש הראשון ביחידות הסיוע, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים בהחלטה שיפוטית
- 33 תרשים 10: המופנים בהחלטה שיפוטית, לפי סוג השירות שקיבלו
- 37 תרשים 11: פונים להליך המהו"ת בחלוקה בין מי שהגישו תביעה משפטית ובין מי שלא הגישו תביעה משפטית
- 38 תרשים 12: פונים שדיווחו על סטטוס הסכסוך בעת הסקר, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית
- 39 תרשים 13: פונים שהגיעו להסכמות (בנושאים שבהם היו מסוכסכים), בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית
- 41 תרשים 14: פונים שדיווחו 'במידה רבה/רבה מאוד' על שאלות בנוגע למידע שקיבלו במפגשים, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים בהחלטה שיפוטית, לפי מגדר
- 42 תרשים 15: פונים שדיווחו על שביעות רצון רבה/רבה מאוד מהיבטים בהתנהלות אנשי המקצוע, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים בהחלטה שיפוטית, לפי מגדר
- 45 תרשים 16: פונים להליך המהו"ת שדיווחו על שביעות רצון רבה/רבה מאוד מהיבטים בהתנהלות אנשי המקצוע, לפי הגשת תביעה משפטית

- 47 תרשים 17: פונים שדיווחו על שביעות רצון רבה/רבה מאוד מהמפגשים ביחידות הסיוע ועל תרומה רבה/רבה מאוד שלהם, במגוון היבטים, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית
- 50 תרשים 18: פונים להליך המהו"ת שדיווחו על תרומה רבה/רבה מאוד של המפגשים, במגוון היבטים, לפי הגשת תביעה משפטית
- 53 תרשים 19: פונים להליך המהו"ת שדיווחו על השפעת ההתערבות על היבטים במערכות היחסים שלהם
- 53 תרשים 20: מופנים בהחלטה שיפוטית שדיווחו על השפעת ההתערבות על היבטים במערכות היחסים שלהם

1. מבוא

דוח זה מציג מחקר ארצי שבחן את עבודת יחידות הסיוע שליד בתי המשפט לענייני משפחה ובתי הדין הדתיים (להלן: **יחידות הסיוע**). יחידות הסיוע הן שירות ציבורי, טיפולי וחדשני במינהל של"מ – שיקום, ליווי ומניעה – שבמשרד הרווחה והביטחון החברתי. הן פועלות לצד בתי המשפט לענייני משפחה ובתי הדין הדתיים, ומטרתן לסייע למשפחות הנתונות בסכסוך משפחתי-משפטי או משפחות העומדות לקראת גירושין, בהתמודדות עם המשבר ובניסיון ליישב את הסכסוך בדרכי הידברות והסכמה. הפעילות ביחידות הסיוע כוללת את יישומו של [החוק להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה, תשע"ה-2014](#) (להלן: **חוק המהו"ת**) וכן טיפול במשפחות בסכסוך שהערכאות השיפוטיות מפנות ליחידות הסיוע. הטיפול כולל אבחון והערכה של המצב המשפחתי; מתן מענה טיפולי ומידע על חלופות אפשריות ליישוב הסכסוך המשפחתי; סיוע ביישוב סכסוכים בדרכי הידברות והסכמה באמצעות התערבויות קצרות מועד ומגוון כלי טיפול מהתחומים של טיפול זוגי ומשפחתי, של הנחיית קבוצות ושל גישור; יישום התקנות לשמיעת קולם של ילדים במשפחות במשבר; והתערבות ראשונית במקרים של אלימות במשפחה.

מטרת חוק המהו"ת היא "לסייע לבני זוג ולהורים וילדיהם ליישב סכסוך משפחתי ביניהם בהסכמה ובדרכי שלום, ולצמצם את הצורך בקיום התדיינות משפטית" (החוק להסדר ההתדיינות בסכסוכי משפחה [הוראת שעה] התשע"ה-2014, עמ' 116). על פי החוק, מי שמבקש להגיש תובענה בעניין סכסוך משפחתי מופנה תחילה ליחידת סיוע, לאחד עד ארבעה מפגשי מידע, היכרות ותיאום (להלן: **מפגשי מהו"ת**). ייעודם של המפגשים הוא לבחון עם הצדדים חלופה לניהול הסכסוך המשפחתי מחוץ לכותלי בית המשפט, טרם שיגישו תובענה משפטית.

2. הרקע לחוק, מטרותיו ועקרונות העבודה ביחידות הסיוע

2.1 מעורבותן של מדינות באופן הסדרתו של סכסוך משפחתי

העלייה בשיעור הגירושין ובשכחותם של סכסוכים משפחתיים בעשורים האחרונים יצרה עיסוק נרחב בשאלת מקומו של בית המשפט בפתרון סכסוכים משפחתיים ובאופן שבו המדינה צריכה להתערב ולהשפיע על המקום שבו הסכסוך המשפחתי מתנהל. במדינות רבות בעולם התמקד בעבר הטיפול במשפחות הנתונות במשבר פְּרָדָה וגירושין, בעיקר במתן מענים מצד המערכות המשפטיות. הפנייה לערכאה משפטית אפשרה ליחידים לממש את זכויות הפרט שלהם ואפשרה למדינה להבטיח את מימוש זכויותיהם של הילדים במשפחה (Boshier et al., 2013; Capdevila Brophy et al., 2020). ואולם מחקרים רבים בתחום העידו על השפעותיו השליליות של ההליך המשפטי, בשל הנטייה שלו לשיח מתעמת ובשל החשש שיעצים את רמות העימות, ובהתאמה – יגביר את עוצמות הפגיעה בבני המשפחה בכלל ובילדים בפרט (Boshier et al., 2013). נוסף על כך העלייה בשיעורי הגירושין מלווה בעשורים האחרונים בעלייה במספר מקרי הגירושין המאופיינים בעימות בעצימות גבוהה. מקרים אלו יוצרים עומס על מערכת המשפט ושוללים ממנה את היכולת לתת מענה לצרכים הייחודיים של האוכלוסייה הזקוקה לשירותיה. זאת בייחוד משום שסכסוכי גירושין בעצימות גבוהה מאופיינים בתביעות חוזרות ונשנות לבתי המשפט ובנטייה שלא לכבד

הסכמי הורות (Boshier et al., 2013; Capdevila Brophy et al., 2020). עקב כך פעלו מדינות רבות לקידום שינויים חוקתיים, מוסדיים וחברתיים שמטרתם להוציא את הסכסוך מבתי המשפט ככל האפשר ולשלב רכיבי טיפול עבור המשפחות, בשלבים מוקדמים של הסכסוך, במסגרת המערכת המשפטית (מתוקף צו) ומחוצה לה (באופן וולונטרי) (Murphy & Singer, 2016). כך למשל, אוסטרליה, אנגליה, נורווגיה, קליפורניה ארצות הברית וקנדה מחייבות הליך של פתרון סכסוכים בהסכמה טרם הליך משפטי ומעגנות אותו בהליך מחייב בחוק; דנמרק, אוסטריה וצרפת אינן מחייבות זאת אך מעודדות שימוש בהליך שכזה. הליכים אלו בדרך כלל אינם בעלי תוקף משפטי מחייב, ולא תמיד הם מצליחים למנוע פנייה לבית משפט, בייחוד אם העימות בעצימות גבוהה (להרחבה ר' שורק ואח', 2024). מגמה נוספת במדינות מערביות היא פיתוח של מרכזי שירות במימון המדינה ובפריסה רחבה, עבור משפחות שחוות פחדה וגירושין. מרכזי שירות אלו מספקים שירותי ייעוץ, תוכניות חינוך וטיפול להורים, תהליכי גישור ועוד. בחלק מן המדינות השירותים מיועדים לכלל המשפחות בתהליך פְּרדה וגירושין (אוסטרליה, נורווגיה וקנדה) ובמדינות אחרות הם מיועדים רק למשפחות בעימות שהעצימות שלו גבוהה (אנגליה וכן קליפורניה שבארצות הברית). במרכזי שירות אלו פועלים אנשי מקצוע ממוגון פרוכסיות, למשל עובדים סוציאליים, מגשרים ופסיכולוגים, והשירותים ניתנים בסבסוד או במימון מלא (להרחבה ר' שורק ואח', 2024).

2.2 עבודת יחידות הסיוע שליד בתי המשפט לענייני משפחה ובתי הדין הדתיים

כמו במדינות אחרות בעולם, גם ישראל פעלה להוצאת סכסוכים משפחתיים מבתי המשפט כבר בשלביהם המוקדמים ולהצעת רכיבי טיפול למשפחות. לצורך זה הוקמו בשנת 1997 יחידות הסיוע במשרד הרווחה והביטחון החברתי, על פי [חוק בתי המשפט לענייני משפחה התשנ"ה-1995 \(סעיף 5 לחוק\)](#), והן פועלות לצד בתי המשפט לענייני משפחה ובתי הדין הדתיים. ייעודן העיקרי הוא לקדם תפיסת עולם של יישוב סכסוכים בדרכי הידברות והסכמה, ובתוך כך לסייע למשפחות הנתונות במשבר להתמודד עימו בדרך של דיאלוג; להוביל לסיומו המוסכם; לייעץ לערכאה המשפטית ולהפחית את הצורך בהתדיינות משפטית בסכסוכי משפחה. כל זאת כדי למנוע הסלמה בסכסוך ולשמור על טובת המשפחה והילדים.

מאז החלת חוק המהו"ת בהוראת שעה הפכו מפגשי המהו"ת להליך המרכזי ביחידות הסיוע.

יחידות הסיוע שליד בתי הדין הרבניים וליד חלק מבתי הדין השרעיים והדרוזיים הוקמו מאוחר יותר מיחידות הסיוע שליד בתי המשפט לענייני משפחה, לאחר שנחקק [חוק בתי דין דתיים \(יחידות סיוע\) תשע"א-2011](#). עם זאת תחולת החוק להסדר התדיינותי בסכסוכי משפחה על בתי הדין השרעיים נדחתה, והחוק הוחל ב-30 בנובמבר 2022, בעת העבודה על מחקר זה.

בתחילת העשור פעלו בישראל 14 יחידות סיוע ליד בתי המשפט, ובשנת 2024 פועלות 37 יחידות: 15 יחידות לצד כל אחד מבתי המשפט לענייני משפחה, 12 יחידות לצד כל בתי הדין הרבניים ו-10 יחידות לצד בתי הדין השרעיים והדרוזיים (כפיר, 2023). בעשור האחרון היקף המשפחות המטופלות ביחידות הסיוע הכפיל את עצמו בעקבות החלת חוק המהו"ת (שרביט ואח', 2021). מדיווח משרד הרווחה והביטחון החברתי עלה כי עם השנים גדל בהתמדה היקף הפניות ליחידות הסיוע: משנת 2005 ועד 2015 כמעט הוכפל מספר המשפחות שהופנו ליחידות מ-5,671 ל-10,671 משפחות. זאת ועוד, בשנת 2016 דיווחו יחידות הסיוע על 21,060

משפחות שזומנו ליחידות (כמעט פי ארבעה מבשנת 2015), מהן 12,004 משפחות במסגרת [חוק להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה \(הוראת שעה\), התשע"ה-2014](#) (באיייר-טופילסקי ושוורק, 2019). בשנת 2022 נפתחו 26,011 תיקים ביחידות הסיוע, מהם 22,790 תיקי מהו"ת (מאגרי המידע הממשלתיים, 2023). העלייה במספר התיקים שנפתחו הייתה בהלימה עם העלייה במספר המתגרשים בעשרים השנים האחרונות. על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן: **הלמ"ס**), מאז שנת 2002 חלה עלייה במספר המוחלט של הזוגות שמתגרשים, אולם שיעור המתגרשים לא עלה ועמד על 8.5% גרושים ל-1,000 איש מעל גיל 15 בקרב כלל האוכלוסייה (כפיר, 2023; הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה [למ"ס], 2023). על פי נתוני הלמ"ס, 15,307 זוגות התגרשו בישראל בשנת 2020, מהם 11,910 יהודים, 2,386 מוסלמים, 157 נוצרים ו-144 דרוזים (הלמ"ס, 2023).

יחידות הסיוע עובדות לפי המודל ה'משפטיפולי' במטרה להתאים את מערכת המשפט האדברסרית¹ (הלעומתית) לתהליך של יישוב סכסוכים במשפחה, לקצר את המאבק המשפחתי ולצמצם את השפעתו על בני המשפחה. זאת באמצעות צוות רב-מקצועי הפועל ביחידות הסיוע וכולל ברובו עובדים סוציאליים בכמה דרגים – במטה, בהנהלה של יחידות הסיוע וביחידות עצמן. הצוות כולל גם מזכירות, ובעקבות החלת חוק המהו"ת נוספו ביחידות עורכי דין מומחים בתחום של דיני משפחה, ומועסקים בהן, על פי שעות, גם פסיכולוגים ופסיכיאטרים, והם מסייעים במקרה הצורך לצוות הקבוע.

תפקיד **עורכי הדין** לספק לצדדים מידע על ההליכים המשפטיים הקשורים בסכסוך המשפחתי ועל דרכים חלופיות ליישוב הסכסוך בהסכמה. נוסף על כך הם מסייעים להשיג הסדרים זמניים וקבועים ליישום הסכסוך בהסכמה; במקרים המתאימים, בשיתוף עובד סוציאלי של יחידות הסיוע, הם עוסקים בגישור פנימי.

הפסיכולוגים והפסיכיאטרים משמשים יועצים לסגל העובדים הסוציאליים. השתתפותם בשיחות עם מטופלים נעשית על פי שיקול דעת העובדים הסוציאליים במקרים שבהם יש הפרעות אינטרה-פסיכיות (תוך נפשיות), כאשר הדינמיקה בין בני הזוג מתאפיינת בעוצמות רגשיות גבוהות ובמקרים שבהם יש קשיי קשר בין הורים לילדים. הם גם ממליצים על הפניה להמשך התערבות מתאימה בקהילה.

2.3 חוק המהו"ת וההתערבות בהליך המהו"ת ביחידות הסיוע

[החוק להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה \(הוראת שעה\) התשע"ה-2014](#) נחקק בשנת 2014 והוחל ביולי 2016. הוא נקבע כהוראת שעה לשלוש שנים, ובמהלכן נבחנה השפעת יישום החוק על פי דיווחים ומחקרים מלווים. בשנת 2020 התקבל החוק כחקיקת קבע ([חוק להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה \(הוראת שעה\) \(תיקון מס' 3\), התש"ף-2020](#)). מטרת החוק, כלשונו "לסייע לבני הזוג ולהורים וילדיהם ליישב סכסוך משפחתי בהסכמה ובדרכי שלום, ולצמצם את הצורך בקיום התדיינות משפטית, מתוך התחשבות במכלול ההיבטים הנוגעים לסכסוך ובטובתם של כל ילדה וילד". החוק רלוונטי לכל מי שרוצה להגיש תובענה בעניין סכסוך משפחתי בכל אחד מהעניינים האלה: ענייני נישואין וגירושין; יחסי ממון בין בני זוג, לרבות תובענה כספית או רכושית

¹ בשיטה האדברסרית שני צדדים מתעמתים ביניהם ומעלים טיעונים. תפקידו של השופט להבטיח 'הליך נאות' (due process), להחליט בשאלת קבילות הראיות ולהכריע בדין.

הנובעת מהקשר בין בני הזוג ולמעט תובענה בענייני ירושה; מזונות או מדור של בן זוג או של ילדה או ילד; כל עניין הנוגע לילדה או לילד לפי חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות; אבהות או אימהות בנוגע לילדה או ילד.

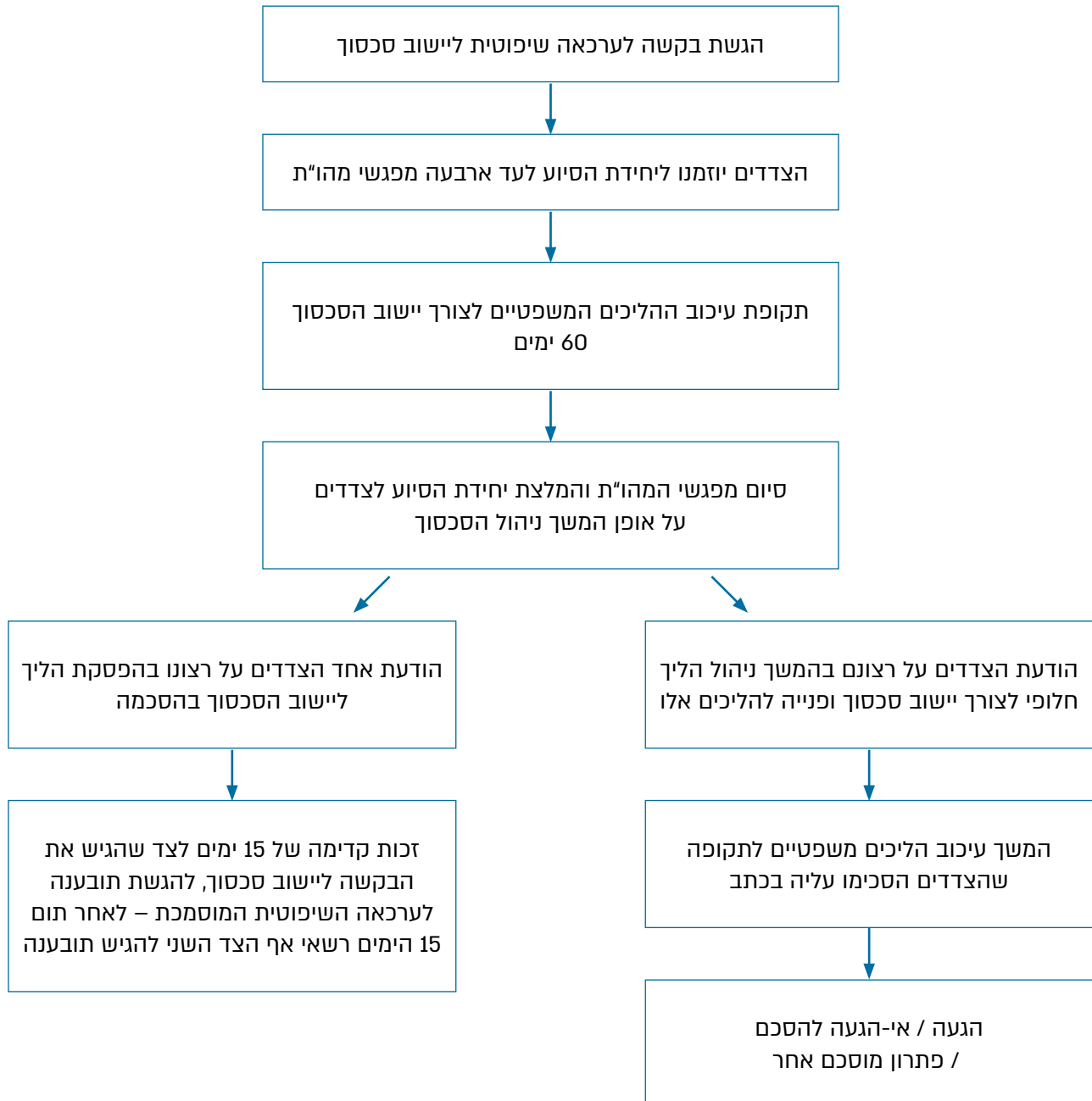
בהתאם להוראות החוק, אדם המבקש להגיש תובענה בעניין סכסוך משפחתי מופנה תחילה ליחידת הסיוע. על פי החוק יש לקיים עד ארבעה מפגשי מהו"ת בתוך 60 ימים מיום הגשת הבקשה ליישוב הסכסוך. כאמור, במפגשי המהו"ת נמסר לצדדים הסבר על החוק להסדר ההתדיינות וכן מידע על השפעות הליכי פרדה וגירושין ועל החלופות ליישוב הסכסוך. אפשר לקבוע הסדרים זמניים בהסכמה בעניין מזונות, החזקת ילדים, חלוקת זמני השהות של הילדים בין הוריהם או כל נושא אחר. לצדדים תינתן המלצה בנוגע לגורם שאליו כדאי להם לפנות, והם יופנו להמשך הליך יישוב הסכסוך. עד תום חמישה ימים מיום מפגש המהו"ת האחרון, על כל אחד מן הצדדים להודיע ליחידת הסיוע, באמצעות השבת טופס 3, אם הוא מעוניין להמשיך בהליך חלופי להליך המשפטי לצורך יישוב הסכסוך. במשך כל תהליך המהו"ת הצדדים אינם רשאים להגיש תובענה בעניין של סכסוך משפחתי, למעט בקשה לסעד דחוף או לסעד זמני לשמירת המצב הקיים או לעיכוב יציאה מן הארץ.² בתום 60 יום או תקופה ארוכה מזו (אם הצדדים הסכימו לתקופה ארוכה מזו), רשאי הצד שהגיש את הבקשה ליישוב סכסוך להגיש בתוך 15 יום תובענה בעניין של סכסוך משפחתי לכל ערכאה שיש לה סמכות לכך. לאחר תום 15 הימים רשאי אף הצד השני להגיש תובענה **(תרשים 1)**. ייתכנו מצבים שצד אחד או שני הצדדים לא יופיעו למפגשי המהו"ת שאליהם זמנו למרות החיוב בחוק. פירושו של דבר הוא שבמקרים אלו לא התקיים הליך המהו"ת במשפחה, ויש בכך למעשה משום הפרה של החוק.

אם בתהליך המהו"ת הגיעו הצדדים להסדר, הערכאה השיפוטית רשאית לתת תוקף של פסק דין או החלטה להסדר בעניין שהיא מוסמכת לדון בו.

---

² סעד דחוף או זמני הוא "תרופת ביניים" שניתנת על ידי בית המשפט או בית הדין, כדי להבטיח את קיומו התקין של הליך או את ביצועו היעיל של פסק דין, או כדי להבטיח שלא ייפגעו זכויותיו של המבקש בתקופת הביניים.

תרשים 1: הליך מהו"ת

ממצאי מחקר הערכה מעצבת שבחן בחינה שיטתית את יישום חוק המהו"ת ביחידות הסיוע בשלבי ההטמעה הראשונים (באייר-טופילסקי ושורק, 2019), העידו על תוצאות מעודדות של הליך המהו"ת כבר בתקופת ההטמעה: ב-58% מן המשפחות הסכסוך המשפטי הסתיים בתוך שלושה חודשים מסיום מפגשי המהו"ת, בדרך כלל בדרכי שלום והסכמה; בקרב 26% מן הפונים אל יחידות הסיוע, הסכסוך המשפטי הוסיף להתנהל בדרך חלופית להכרעה השיפוטית; בקרב שאר הפונים (16%), הסכסוך המשפטי לא נפתר ולא דווח על ניהולו בדרך חלופית כלשהי. וכן כ-40% מן הפונים אל היחידות דיווחו שבמסגרת מפגשי המהו"ת הם הצליחו להגיע להסכמה לפחות באחד מנושאי הסכסוך. ברוב המקרים האלה דווח שההסכמות היו יציבות על פני זמן (72%), וכי הן תרמו להמשך ניהול הסכסוך במשפחה (59%). זאת ועוד, כ-40% מן הפונים דיווחו על תרומות סובייקטיביות של ההליך, כגון הפחתה בעצמות העימות.

עם זאת במחקרן של באייר-טופילסקי ושורק (2019) עלו אתגרים ביישום החוק. למשל, עם חקיקתו של חוק המהו"ת נקבע כי תקופת עיכוב ההליכים המשפטיים לצורך יישוב הסכסוך היא עד 45 ימים אך נמצא כי עבור 51% מהפונים אל יחידות הסיוע שהשתתפו בסקר, זמן ההמתנה למפגש הראשון ארך יותר מ-45 ימים, כלומר יחידות הסיוע לא עמדו ביעד שקבע המחוקק. בקרב 32% מן הפונים שזמנו לא התקיים הליך מהו"ת, לרוב משום שלא נענו לזימון. עוד עלה במחקר מחסור בשירותים ציבוריים נגישים עבור משפחות במצבי גירושין – הן שירותי גישור וסיוע משפטי הן שירותי טיפול למתגרשים ולילדיהם. אתגרים נוספים שעלו במחקר עסקו בקשיים לוגיסטיים מתמשכים, ובהם מחסור בחדרים לקבלת קהל הפונים במסגרת הליך המהו"ת, עומס עבודה רב ותקינה חסרה ביחס לדרישות החוק. ממצאי המחקר העידו על היעדר אחידות ביישום החוק: נמצא שיישום החוק בבתי הדין הרבניים עומד יותר בדרישות החוק מן היישום בבתי המשפט לענייני משפחה וכן שיישום החוק נחשב מוצלח בפריפריה יותר מבמרכז בשל הקפדה רבה יותר של השופטים של ועורכי הדין הפרטיים שם על דרישות החוק.

בפרסום של מרכז המחקר והמידע של הכנסת (כפיר, 2023) תוארו כמה קשיים ביישום החוק בתקופה שחוקק כהוראת שעה, ובהם מחסור בתקנים של עובדים סוציאליים ביחידות הסיוע, הנובע מעלייה במספר השופטים והדיינים (התקן לעובדים הסוציאליים ביחידות מוגדר על פי מספר השופטים והרכבי הדיינים; לפיכך עלייה במספר השופטים והדיינים אמורה להגדיל את מספר התקנים של העובדים הסוציאליים ביחידות), מהליכי מכרזים ממושכים וממחסור במועמדים. עם החלת החוק על בתי הדין השרעיים בדצמבר 2022, השפעת המחסור בתקנים והקושי באיושם התעצם. עוד קושי שעלה הוא שגישור, הנחשב ערוץ מרכזי ליישוב סכסוך בהסכמה, נמצא בשימוש מועט של הפונים בין השאר בשל מחסור בשירות ציבורי ובסבסוד למשפחות שאינן יכולות לממן בעצמן את ההליך; כך על פי משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים (2019) ועל פי ועדת ההיגוי ליישום החוק של משרד המשפטים (משרד המשפטים, 2020). במטרה להקל את הליך הפנייה של הפונים אל מגשרים, הוקם בשנת 2017 מאגר מגשרים. קושי נוסף שעלה ביישום החוק הוא היעדר יישום מנגנון אכיפת החוק שהוסדר בסעיף 4 [בתקנות להסדר התדיינות](#) [בסכסוכי משפחה, תשע"ו-2016](#). על פי התקנות, אם אחד הצדדים לא התייצב כחוק להליך המהו"ת, הערכאה השיפוטית רשאית בין השאר למחוק את הבקשה ליישוב סכסוך או את התובענה ולהטיל את הוצאות המשפט על הצדדים (כפיר, 2023).

מאז נחקק חוק המהו"ת בתור הוראת שעה ([החוק להסדר ההתדיינות בסכסוכי משפחה \(הוראת שעה\) התשע"ה-2014](#)) ועד ביצוע מחקר זה, תוקנו תקנות שנוסחו על פי הניסיון ביישום החוק ואתגרים שאותרו בעת יישומו (תקנות להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה, תשע"ו-2016), החוק התקבל כהוראת קבע וכן נצברו ידע וניסיון בקרב אנשי המקצוע ביחידות הסיוע ביישומה. משום כך משרד הרווחה והביטחון החברתי חזר ופנה למכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל בבקשה לערוך מחקר הערכה נוסף על יישום מפגשי המהו"ת ועל השפעות חוק המהו"ת על הפונים ועל עבודתן של יחידות הסיוע.

2.4 תהליכי עבודה ביחידות הסיוע שאינם קשורים לחוק המהו"ת

נוסף על טיפול בתיקי המהו"ת, יחידות הסיוע מטפלות בתיקים המופנים אליהן על ידי בתי המשפט לענייני משפחה ועל ידי בתי הדין הדתיים. טיפול זה מיועד למשל למשפחות שכבר היו בדין משפטי והופנו ליחידות הסיוע לצורך התערבויות אחרות. השירותים שהן מקבלות כוללים אבחון והערכה של המצב המשפחתי; מתן מענה טיפולי ומידע על חלופות המוצעות ליישוב הסכסוך; וסיוע ביישוב סכסוכים בדרכי הידברות והסכמה באמצעות התערבויות קצרות מועד ומגוון כלי טיפול מתחומי הטיפול הזוגי והמשפחתי; הנחיית הקבוצות והגישור. נוסף על כך יחידות הסיוע מתערבות התערבות ראשונית במקרים של אלימות במשפחה ('צו הגנה') ומיישמות את התקנות לשמיעת קולם של ילדים במשפחות במשבר.

צו הגנה: בהתאם [לחוק למניעת אלימות במשפחה, תשנ"א-1991](#), אנשים שסובלים מאלימות במשפחה יכולים להגיש [בקשה לצו הגנה](#) בכל בתי משפט השלום, בכל בתי המשפט לענייני משפחה ובכל בתי הדין הדתיים. צו הגנה עשוי לכלול איסור על בן המשפחה האלים להיכנס לדירה שבה מתגורר בן משפחתו או איסור על הימצאותו בתחום מרחק מסוים מאותה דירה, על הטרדת בן משפחתו בכל דרך או בכל מקום, על פעולה בכל דרך שמונעת שימוש בנכס המשמש את בן משפחתו או שמקשה עליו את השימוש בו וכן על נשיאה או החזקה של נשק. הפרת הצו היא עבירה פלילית, והיא עלולה לגרור הגשת כתב אישום ומעצר. בחלק מן המקרים, מייד לאחר מתן צו הגנה, השופטים מפנים את הצדדים ליחידת הסיוע ומבקשים להזמין להתערבות קצרה (שאינה מחייבת) כדי להוריד את עצימות העימות ביניהם ולהגיע להסכמות בנושאים אחדים. בשנת 2021 טופלו 833 מקרים של אלימות במשפחה (צו הגנה) ביחידות הסיוע ליד בתי המשפט לענייני משפחה וליד בתי הדין הדתיים, ובשנת 2022 טופלו 696 מקרים מסוג זה.³ העובדים הסוציאליים ביחידת הסיוע נדרשים לתת מענה מידי, יום עד יומיים לאחר קבלת הצו. לשם כך הם עובדים בתורניות דרך קבע. אם הצדדים מעוניינים בהתערבות, העובדים הסוציאליים נכגשים עם שניהם יחד וגם עם כל אחד מהם בנפרד ומסייעים בתיווך ביניהם ובהשגת הסכמות בנושאים שעל הפרק.

שיתוף ילדים: בעקבות חקיקת תקנות שיתוף ילדים (2014) היחידות מפעילות מחלקות לשיתוף ילדים (להלן: **מש"י**). העובדים סוציאליים נכגשים שם עם ילדים שעניינם נדון בבתי המשפט או בבתי הדין הדתיים. על פי התקנות, כאשר אמורות להתקבל החלטות הנוגעות לחייהם של ילדים שגילם 6-18, זכותם של הילדים להישמע טרם קבלת ההחלטות. שיתוף ילדים בהליכים נעשה בשני אופנים מרכזיים: שמיעת קולו של הילד ביחידת הסיוע באמצעות מש"י – הליך שמיעה פנימי; ריאיון ילדים על ידי שופט, דיין או קאדי – הליך שמיעה חיצוני.

³ <https://www.gov.il/BlobFolder/reports/molsa-social-services-review-2022/>

▪ **שיתוף ילדים באמצעות מש"י:** התערבות זו נועדה לאפשר לילדים אשר בין הוריהם מתנהלים הליכים משפטיים בעניינים הנוגעים לילדים, להשמיע את עמדותיהם ואת רצונותיהם בבית המשפט טרם קבלת החלטות שיפוטיות הנוגעות לחייהם ולעתידם. הצלחתה של תוכנית פיילוט שבוצעה בבתי המשפט לענייני משפחה בירושלים ובחיפה בשנים 2006-2009 (שורק וריבקין, 2010) הביאה בשנת 2014 להחלת תקנות בבתי המשפט לענייני משפחה,⁴ והן מבוססות על המלצותיה של ועדת רוטלוי ליישום אמנת האו"ם לזכויות הילד בתחום החקיקה (פרק ב' לתקנות בית משפט לענייני משפחה (סדרי דין), תשפ"א-2020). אמנה זו מפרטת את הזכות של כל ילד להשתתף בהליכים הנוגעים לו בהתאם לגילו ולמידת בשלותו. במש"י עובדים עובדים סוציאליים בעלי הכשרה והתמחות בנושא שמיעת ילדים. הפנייה למש"י יכולה להתבצע על ידי הערכאה השופטת, או על ידי עובד סוציאלי של יחידת הסיוע המלווה משפחה במפגשי המהו"ת או בהתערבויות אחרות. ההליך נקרא "הליך שמיעה פנימי"

▪ **ריאיון ילדים** מתקיים ביוזמת שופט, דיין או קאדי אשר מעוניינים להתרשם באופן בלתי אמצעי מן הילדים, ממצבם ומרצונותיהם על פי רוב, עובדים סוציאליים של יחידת הסיוע משתתפים במפגשים אלו לצד הילדים

במקרים שהפניית הילד למש"י נעשתה על ידי הערכאה השופטת, העובדים הסוציאליים נפגשים עם הילדים ומספקים להם מידע על התהליך. הם מבררים אם ברצונם של הילדים להשמיע דברים ואם ברצונם להישמע על ידי עובד סוציאלי של מש"י ו/או אצל השופט הדן בתיק המשפחה. לילד מובטח חיסיון מלא מהוריו או מכל גורם אחר שאינו השופט ונאמר לו שתרשומת מדבריו תועבר לעיני השופט בלבד. לאחר תהליך השתתפות הילדים, יזמין עובד סוציאלי ממש"י את ההורים לשיחת משב קצרה.

תהליך דומה נעשה גם בהליך "שמיעה פנימית", אך בלי שיועבר לבית המשפט דו"ח המשקף את נקודת מבטו של הילד .

מסקירת העשור של השירותים החברתיים, שבחנה מגמות במתן שירותי הרווחה בשנים 2009-2018 (שרביט ואח', 2021), עלה כי מספר הילדים אשר נשמעו על ידי עובדים סוציאליים של היחידות גדל כמעט פי ארבעה בעשור שנסקר, ומספר הילדים אשר נשמעו על ידי שופט בנוכחות עובד סוציאלי של היחידה גדל ביותר מפי חמישה מתחילת העשור.

---

⁴ תקנות אלו אינן חלות על בתי הדין הרבניים ועל בתי הדין השרעיים.

3. המחקר

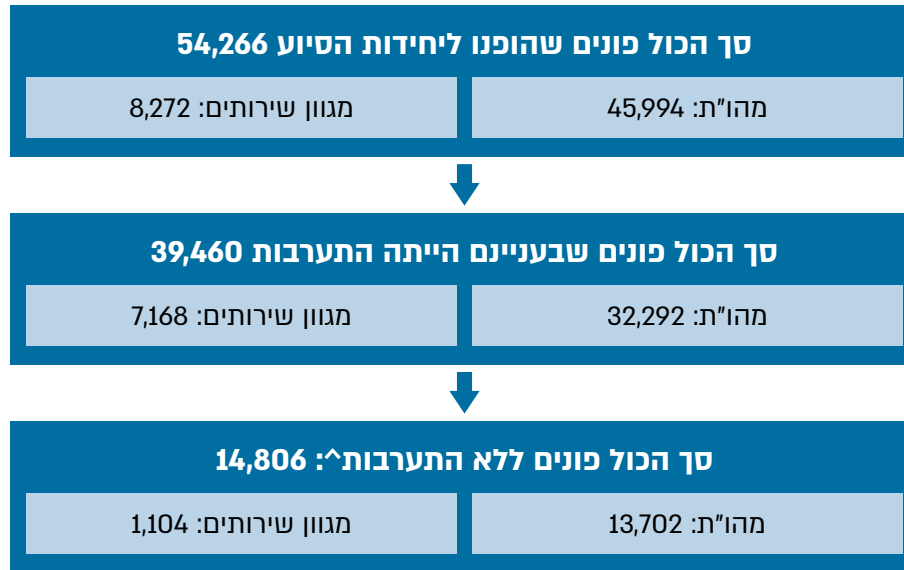
3.1 מטרות המחקר

מטרת-העל של מחקר הערכה זה הייתה לספק לקובעי מדיניות מידע שיסייע בטיוב עבודתן של יחידות הסיוע. המחקר נועד לבחון את דרכי העבודה ביחידות הסיוע, את השינויים שחלו בדרכי העבודה מאז החלו ביישום חוק המהו"ת ואת האתגרים העומדים בפני היחידות. להלן שאלות המחקר:

1. **מאפיינים:** מה היו המאפיינים הסוציו-דמוגרפיים, היסטוריית קבלת שירותים, מאפייני הסכסוך והצרכים של הפונים ליחידות הסיוע שטופלו על ידיהן בין יוני 2021 ליוני 2022, בין שהשתתפו במפגשי מהו"ת ובין שהופנו ליחידות הסיוע בהחלטה שיפוטית?
2. **דרכי עבודה:** מה היו דרכי העבודה במפגשים ביחידות הסיוע, ומה היה המספר הכולל של הפונים אליהן שקיבלו מהן שירות? מספר המפגשים הממוצע, בעלי תפקידים נוספים שהיו מעורבים בהליך (עורכי דין ביחידת הסיוע, עורכי הדין של כל אחד מהצדדים, פסיכולוגים וכדומה), סוג השירות שניתן, כגון משא ומתן לגיבוש הסכמות, בירור עתיד היחסים, התערבות בעקבות צו הגנה ושמיעת ילדים במש"י שביחידות הסיוע
3. **תוצאות המפגשים:** האם במהלך המפגשים הגיעו הפונים ליחידות הסיוע להסכמות? באילו נושאים התקבלו הסכמות, והאם הן מיושמות? מהו סטטוס הסכסוך נכון לעת ביצוע המחקר? כיצד השפיעו המפגשים ביחידות הסיוע על הצדדים ועל ילדיהם? באיזו מידה קיבלו הפונים את המידע המשפטי והטיפולי שהיה דרוש להם ומה הייתה מידת שביעות הרצון ממנו? מה חשבו הפונים על השירות שניתן על ידי עובדות יחידת הסיוע ומה מידת שביעות הרצון ותרומת ההתערבות מבחינתם?
4. **תפיסות אנשי המקצוע:** מהם תפיסותיהם ועמדותיהם של העובדים הסוציאליים, עורכי הדין והפסיכולוגים ביחידות הסיוע בנוגע לחוזקות ולקשיים בעבודת יחידות הסיוע?
5. **תפיסות של הפונים ליחידות הסיוע:** מהן החוויות והתפיסות של הפונים על ההתערבות שקיבלו ביחידת הסיוע?

3.2 אוכלוסיית המחקר

למחקר נבחרה אוכלוסיית הפונים ליחידות הסיוע שקיבלה שירות מיוני 2021 ועד יוני 2022 (**תרשים 2**).

^ "פונים ללא התערבות" – בהליך המהו"ת הכוונה היא לצד או צדדים בסכסוך שלא הגיעו למכשני מהו"ת; מי שהייתה בעניינם הכרעה שיפוטית לקיצור תקופת עיכוב ההליכים; מי שבגלל הפניה כפולה טופלו ביחידה אחרת ומי שמשכו את הבקשה, ועוד. **המופנים בהחלטה שיפוטית:** הקובץ לא כלל פירוט על אילו פונים מדובר.

3.3 שיטת המחקר

המחקר נערך בשיטות מחקר מעורבות (mixed methods) וכלל שני רכיבים: רכיב כמותי שכלל סקר טלפוני ורכיב איכותני שכלל ראיונות עומק חצי מובנים. מערך מחקר הכולל שיטות מחקר מעורבות מאפשר לאסוף ולנתח נתונים כך שיתארו תמונת מצב מלאה ועשירה (Hay, 2016).

מקורות המידע:

1. **סקר טלפוני בקרב הפונים:** מקרב הפונים שאותרו בקובץ המידע המנהלי-קליני נדגמו 1,000 פונים להליך המהו"ת ו-1,000 מופנים ליחידות הסיוע בהחלטה שיפוטית, שהשתתפו לפחות במפגש אחד ביחידת הסיוע. במזכירות היחידות שלפו מן המערכת את פרטי ההתקשרות של הפונים שנדגמו ומסרו אותם לחוקרים לצורך ביצוע הסקר הטלפוני. סך הכול מספר הפונים שנדגמו והוצע להם להשתתף בסקר הטלפוני של המחקר היה 1,321, מהם 763 במסגרת מהו"ת ו-558 שלא במסגרת מהו"ת. שיעור ההיענות לסקר בקרב הפונים שהוצע להם להשתתף בסקר הטלפוני עמד על 29% במסגרת הליך מהו"ת ועל 35% בהליך שאינו מהו"ת (לוח 1).

לוח 1: מספר הפונים שנדגמו, מספר הנדגמים שנתבקשו להשתתף בסקר הטלפוני ושיעור הנענים לסקר, בחלוקה לפי מחוזות

מספר פונים להליך המהו"ת שנדגמו וביקשו מהם להשתתף בסקר [^]	מספר מופנים בהחלטה שיפוטית שנדגמו וביקשו מהם להשתתף בסקר ^{^^}	סך כל הפונים ליחידות הסיוע שנדגמו וביקשו מהם להשתתף בסקר	מספר פונים להליך המהו"ת שנענו לבקשה להשתתף בסקר	מספר המופנים ליחידות הסיוע שנענו לבקשה להשתתף בסקר	אחוז המסכימים להשתתף בסקר	אחוז המסכימים להשתתף בסקר	מחוז
111	121	232	45	26	41	34	דרום
85	74	159	30	21	35	47	ירושלים
327	268	595	100	79	31	12	מרכז
240	95	335	47	59	20	21	צפון
763	558	1,321	222	194	29	35	סך הכול

[^] 237 תיקים מתוך המדגם נסגרו ללא התערבות, ר' פירוט לעיל.

^{^^} 442 תיקים מתוך המדגם נסגרו ללא התערבות, הקובץ לא כלל פירוט.

השיחות עם הפונים ארכו חצי שעה בממוצע, ונאסף בהן מידע על מאפייני הפונים, על דרכי העבודה ביחידות, על תוצאות המפגשים ועל שביעות הרצון מההתערבות ביחידות הסיוע. הסקר נערך בחודשים מאי-יולי 2023.

2. **ראיונות עומק חצי מובנים:** נערכו שלושה ראיונות עם גורמים במטה המעורבים בעבודתן של יחידות הסיוע, עם 11 עובדים סוציאליים ביחידות הסיוע (מהם שבעה עובדים סוציאליים ביחידות הסיוע שליד בתי המשפט לענייני משפחה, שני עובדים סוציאליים ביחידות הסיוע שליד בתי הדין הרבניים ושני עובדים סוציאליים ביחידות הסיוע שליד בתי הדין השרעיים) ועם שלושה עורכי דין. הראיונות התבססו על 'מדריך ראיון' (ר' **נספח א**) שהותאם לתפקידו של המרואיין ועסקו בתפקיד של המרואיין בעבודת יחידות הסיוע, בתהליכי העבודה ביחידות במסגרת מהו"ת, בשינויים שחלו ביישום החוק עם השנים, באתגרים ביישום החוק, במפגשי מהו"ת ובתפיסת ההצלחה של מפגשי מהו"ת. הראיונות עסקו גם בתהליכי עבודה ביחידות שאינם קשורים לחוק המהו"ת, כגון שמיעת קולם של הילדים, צווי הגנה ותלה"מ (תיקים לאחר הליך מהו"ת). הם ארכו כשעה ונערכו בחודשים מארס-ספטמבר 2023. וכן נערכו ראיונות עם שישה פונים שפנו ליחידות הסיוע בין יוני 2021 ליוני 2022, מהם עם חמישה פונים שהשתתפו במפגשי מהו"ת ועם פונה אחד שקיבל שירות ביחידות שלא במסגרת המהו"ת. הראיונות נערכו בחודשים יולי-ספטמבר 2023. כל הראיונות התבססו על 'מדריך ראיון' (ר' **נספח ב**) ועסקו בסכסוך אשר הוביל את המשתתפים למפגשים ביחידות הסיוע, להיבטים בתהליך ההתערבות ולתוצאותיו. ראיונות אלו מאפשרים ללמוד על ההתערבות של יחידות הסיוע מנקודת המבט של הפונים. המרואיינים נדגמו מתוך המאגר שנצר לצורך הסקר הטלפוני לאחר שהתקבלה הסכמתם להתראיין למחקר.

3.4 אתיקה

המחקר אושר על ידי ועדת האתיקה של מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. קובץ הנתונים המנהלי-קליני ובו פרטי המקרים הנאספים ביחידות הסיוע הועבר לחוקרים, מוצפן, וכלל את מספרי התיקים, ללא פרטים מזהים של הפונים. משרד הרווחה והביטחון החברתי העביר לפונים שעלו במדגם כתבי הסכמה המתארים את מטרת המחקר וציין כי ההשתתפות במחקר התנדבותית. כמו כן מצוין במכתב כי מי שמקבל הודעה ובה הצעה להשתתף במחקר יכול להחזיר דוא"ל סירוב אם אינו מעוניין בהשתתפות, בתוך שלושה שבועות ממועד שליחת ההודעה. בתום פרק זמן זה העביר משרד הרווחה והביטחון החברתי לצוות המחקר במכון ברוקדייל את רשימת הפונים ואת פרטי ההתקשרות, ללא פרטי הפונים אשר סירבו להשתתף במחקר. בכל שלב יכלו הפונים להפסיק את השתתפותם במחקר.

המרואיינים שהשתתפו במחקר הביעו את הסכמתם להתראיין בהתנדבות. צוות המחקר התחייב לשמור על אנונימיות וציין כי בדוח המחקר לא יצוינו פרטים מזהים על המרואיינים ועל מקרים ייחודיים שאיתם הם מתמודדים בעבודתם שיכולים לאפשר את זיהוי הדובר. הובהר כי המרואיינים יוכלו להפסיק את הקשר עם צוות המחקר בכל עת שירצו או שלא לענות על שאלות מסוימות וכי לא יהיו לכך השפעות שליליות. צוות המחקר ביקש מן המרואיינים רשות להקליט את דבריהם, והוצע להם לקבל את תמלול הראיון עימם. אם סירבו להקלטת הראיון, נעשה תמלול השיחה על ידי החוקרת-המראינת במהלך הראיון. למרואיינים הובטח שההקלטות ותמלילי הראיונות יישמרו שמירה מאובטחת במכון ברוקדייל.

4. ממצאים

בפרק הממצאים שמונה חלקים. בחלק הראשון יוצגו מאפייני הפרט של הפונים במסגרת הליך המהו"ת ושל הפונים שלא במסגרת הליך המהו"ת. בחלק השני יוצגו נתונים על היסטוריית קבלת שירותים. בחלק השלישי יוצגו מאפייני הסכסוך במשפחות. בחלק הרביעי יוצגו מאפייני המפגשים ביחידות הסיוע. בחלק החמישי יוצגו ההתערבויות שקיבלו הפונים שלא במסגרת הליך המהו"ת. בחלק השישי יוצגו תוצאות ההתערבות הן של הפונים בהליך המהו"ת הן של המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית. בחלק השביעי יוצגו שביעות רצון מן ההתערבות ותפיסות בנוגע להשפעותיה, ובחלק השמיני והאחרון יוצגו תפיסות על החוזקות, הקשיים והאתגרים בעבודת יחידות הסיוע.

4.1 מאפייני הפרט של הפונים ליחידות הסיוע - הפונים להליך המהו"ת והמופנים בהחלטה שיפוטית

לוח 2 מציג את המאפיינים הסוציו-דמוגרפיים של 222 פונים להליך המהו"ת ושל 194 מופנים ליחידות הסיוע בהחלטה שיפוטית שענו על הסקר במסגרת המחקר.

מין: בקרב הפונים להליך המהו"ת, שיעור הגברים שהשיבו על הסקר היה 54% ושיעור הנשים היה 46%; בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית, שיעור הגברים היה 53% ושיעור הנשים 47%.

גיל: גיל הפונים אל יחידות הסיוע נע בין 21 ל-60 ויותר. הגיל הממוצע של הפונים להליך המהו"ת (ממוצע=44.1, סטיית תקן=10.3) היה קרוב מאוד לגיל הממוצע של המופנים בהחלטה שיפוטית (ממוצע=44.0, סטיית תקן=10.0).

ארץ לידה: מרבית משתתפי הסקר נולדו בישראל: 81% מן הפונים להליך המהו"ת ו-76% מן המופנים בהחלטה שיפוטית. 14% מן הפונים להליך המהו"ת ו-18% מן המופנים בהחלטה שיפוטית היו עולים חדשים.

השכלה: בקרב הפונים להליך המהו"ת 30% דיווחו על 12 שנות לימוד או פחות, 15% דיווחו שיש להם תעודת בגרות מלאה, 17% דיווחו על הכשרה מקצועית על-תיכונית (שאינה אקדמית), ו-38% דיווחו על השכלה אקדמית (תואר ראשון, שני או שלישי). רמת ההשכלה של הפונים להליך המהו"ת ושל המופנים בהחלטה שיפוטית הייתה דומה. בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית, 30% דיווחו על 12 שנות לימוד או פחות, 13% דיווחו על תעודת בגרות מלאה, 20% דיווחו על הכשרה מקצועית על-תיכונית (שאינה אקדמית), ו-37% דיווחו על השכלה אקדמית (תואר ראשון, שני או שלישי). נתונים אלו מתיישבים עם נתוני מחקרים קודמים ביחידות הסיוע, ומהם עלה כי אוכלוסיית המתגרשים מאופיינת בהשכלה גבוהה יחסית (באייר-טופילסקי ואח', 2015; באייר-טופילסקי ושורק, 2019).

דת/דתיות: ממי שהשתתפו בהליך המהו"ת – 39% היו יהודים חילונים, 34% יהודים מסורתיים, 19% יהודים דתיים ו-8% יהודים חרדים. ממי שהופנו בהחלטה שיפוטית היו 35% יהודים חילונים, 30% יהודים מסורתיים, 9% יהודים דתיים, 7% יהודים חרדים, 14% מוסלמים ו-6% דרוזים. בעת עריכת המחקר חוק המהו"ת עדיין לא חל בבית הדין השרעי ולכן במסגרת חוק המהו"ת לא נכללו מוסלמים.

לוח 2: המאפיינים הסוציו-דמוגרפיים של הפונים בחלוקה לפי הפונים להליך המהו"ת לעומת המופנים בהחלטה שיפוטית (באחוזים)

מאפיינים	מהו"ת	החלטה שיפוטית
(N) כללי	סך הכול $\hat{N}=222$	סך הכול $\hat{N}=194$
מין:	100	100
נשים	46	47
גברים	54	53
גיל:	(n=220)	(n=188)
סך הכול	100	100
40-21	41	39
60-41	49	55
+60	10	6
גיל ממוצע, שנים	44.1	44.0
(סטיית תקן)	(10.3)	(10.0)
ארץ לידה:	(n=222)	(n=191)
סך הכול	100	100
ישראל	81	76
ברית המועצות לשעבר	9	11
אתיופיה	5	3
מערב אירופה/אמריקה	2	7
אחר	3	3
אחוז עולים חדשים	14	18
דת/דתיות:	(n=220)	(n=190)
סך הכול	**100	100
יהודיה חרדית	8	7
יהודיה דתיה	19	9
יהודיה מסורתית	34	30
יהודיה חילונית	39	35
ערביה מוסלמית	-	14
דרוזית	-	6

מאפיינים	מהו"ת	החלטה שיפוטית
	סך הכול	סך הכול
השכלה:	(n=221)	(n=186)
סך הכול	100	100
פחות מ-12 שנים	4	9
12 שנים ללא בגרות	26	21
תעודת בגרות	15	13
הכשרה מקצועית על-תיכונית (שאינה אקדמית)	17	20
תואר ראשון	21	23
תואר שני/שלישי	17	14

על 4 ממשותפיה הסקר הטלפוני (2 במהו"ת ו-2 בהחלטה שיפוטית) אין מידע בעניין מינם.

** $p < .01$

הפונים נשאלו על מצב ההכנסה שלהם (לוח 3). בקרב הפונים שהשתתפו בהליך המהו"ת 56% דיווחו על מצב הכנסה מתחת לממוצע, 20% דיווחו על מצב הכנסה דומה לממוצע ו-24% דיווחו על מצב הכנסה מעל לממוצע. בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית, 61% דיווחו על מצב הכנסה מתחת לממוצע, 13% דיווחו על מצב הכנסה דומה לממוצע ו-26% דיווחו על מצב הכנסה מעל לממוצע. הן בקרב הפונים להליך המהו"ת הן בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית, שיעור הנשים שדיווחו שמצבן הכלכלי מתחת לממוצע היה גבוה משיעור הגברים שדיווחו כך: בקרב הפונים להליך המהו"ת 63% מן הנשים דיווחו על כך לעומת 50% מן הגברים (לא מובהק); בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית, 68% מן הנשים דיווחו על כך לעומת 52% מן הגברים (לא מובהק).

הפונים נשאלו על המצב הכלכלי שלהם בעת ביצוע המחקר לעומת התקופה שבה היו במפגשי המהו"ת או במפגשים אחרים ביחידות הסיוע. בקרב הפונים במסגרת הליך המהו"ת 23% דיווחו כי מצבם הכלכלי השתפר, 48% דיווחו כי לא חל בו שינוי של ממש ו-29% דיווחו כי מצבם הכלכלי הורע. בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית, 25% דיווחו כי מצבם הכלכלי השתפר, 47% דיווחו כי לא חל בו שינוי של ממש ו-28% דיווחו כי מצבם הכלכלי הורע. הן בקרב הפונים במסגרת הליך המהו"ת הן בקרב מי שהופנו בהחלטה שיפוטית, שיעור הגברים שדיווחו שמצבם הכלכלי הורע היה גבוה משיעור הנשים שדיווחו כך: בקרב הפונים שהשתתפו בהליך המהו"ת 35% מן הגברים דיווחו על כך לעומת 22% מן הנשים (לא מובהק); בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית, 36% מן הגברים דיווחו על כך לעומת 21% מן הנשים (לא מובהק).

לוח 3: מצב ההכנסה של הפונים בחלוקה לפונים להליך המהו"ת לעומת המופנים בהחלטה שיפוטית, לפי מגדר (באחוזים)

החלטה שיפוטית			מהו"ת			
נשים	גברים	סך הכול	נשים	גברים	סך הכול	
(n=85)	(n=84)	(n=701)	(n=92)	(n=109)	(n=202)	
100	100	100	100	100	100	הכנסה:
68	52	61	63	50	56	סך הכול
12	16	13	20	21	20	מתחת לממוצע
20	32	26	17	29	24	דומה לממוצע
						מעל לממוצע
המצב הכלכלי בעת המחקר לעומת						
(n=87)	(n=94)	(n=182)	(n=95)	(n=111)	(n=208)	בעת קיום המפגשים ביחידת הסיוע
100	*100	100	100	100	100	סך הכול
25	25	25	23	23	23	השתפר
54	39	47	55	42	48	לא חל שינוי משמעותי
21	36	28	22	35	29	הורע

* $p < .05$

4.2 היסטוריית קבלת שירותים

משתתפי הסקר הטלפוני נשאלו אם אי-פעם, לפני ההתערבות הנוכחית ביחידת הסיוע, קיבלו שירות מן היחידות, וכן אם פנו לשירותים שלא ביחידות הסיוע לפני שהגישו את הבקשה ליישוב סכסוך.

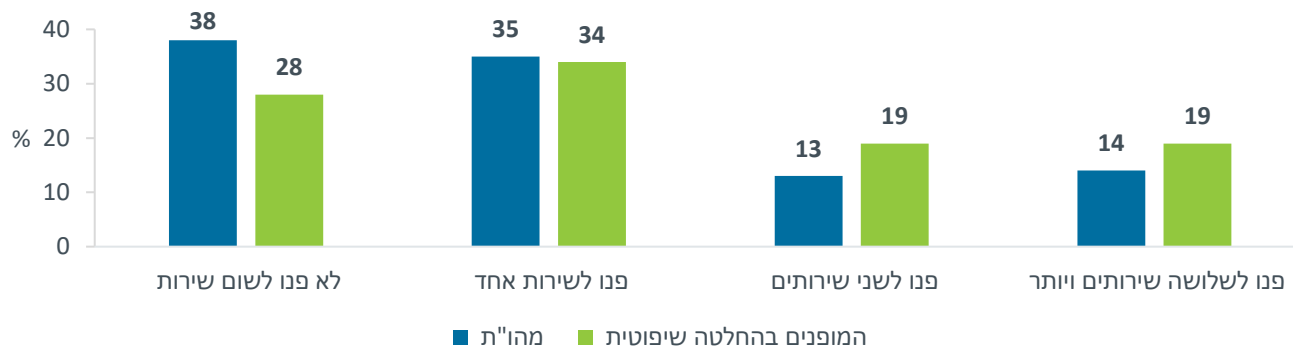
83% ממשתתפי הסקר הטלפוני שפנו להליך המהו"ת ו-81% ממשתתפי הסקר שהוכנו בהחלטה שיפוטית דיווחו כי זו הייתה הפעם הראשונה שבה קיבלו שירות ביחידות הסיוע. נתונים אלו דומים לנתונים שנמצאו במחקר ההערכה המעצבת הראשון על יישום חוק המהו"ת, ולפיהם 85% דיווחו כי קבלת השירות ביחידות הסיוע הייתה הפעם הראשונה שבה קיבלו שירות זה (באייר-טופילסקי ושורק, 2019).

תיקי המהו"ת מחולקים אקראית בין העובדים, ותיקים שמופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית מחולקים גם הם אקראית בין העובדים או על פי שיקול דעת מקצועי של מנהל יחידות הסיוע. לעיתים פונים שקיבלו בעבר שירות מיחידות הסיוע מקבלים שירות מעובדים סוציאליים שלא טיפלו בהם בעבר. מן הראיונות לא עלתה עמדה ברורה בנוגע לשאלה אם חשוב שקבלו שירות מן העובד הסוציאלי שטיפל בהם בעבר.

יש משמעות אם אני ראיתי אותם, כאילו לא מתחילים מאפס. אבל לא תמיד זה טוב [...] כי אם הפגישה לא הייתה מאוד מוצלחת, הראשונה, או תחושות קשות, אז לפעמים דווקא דף חדש עושה להם טוב." (עובדת סוציאלית)

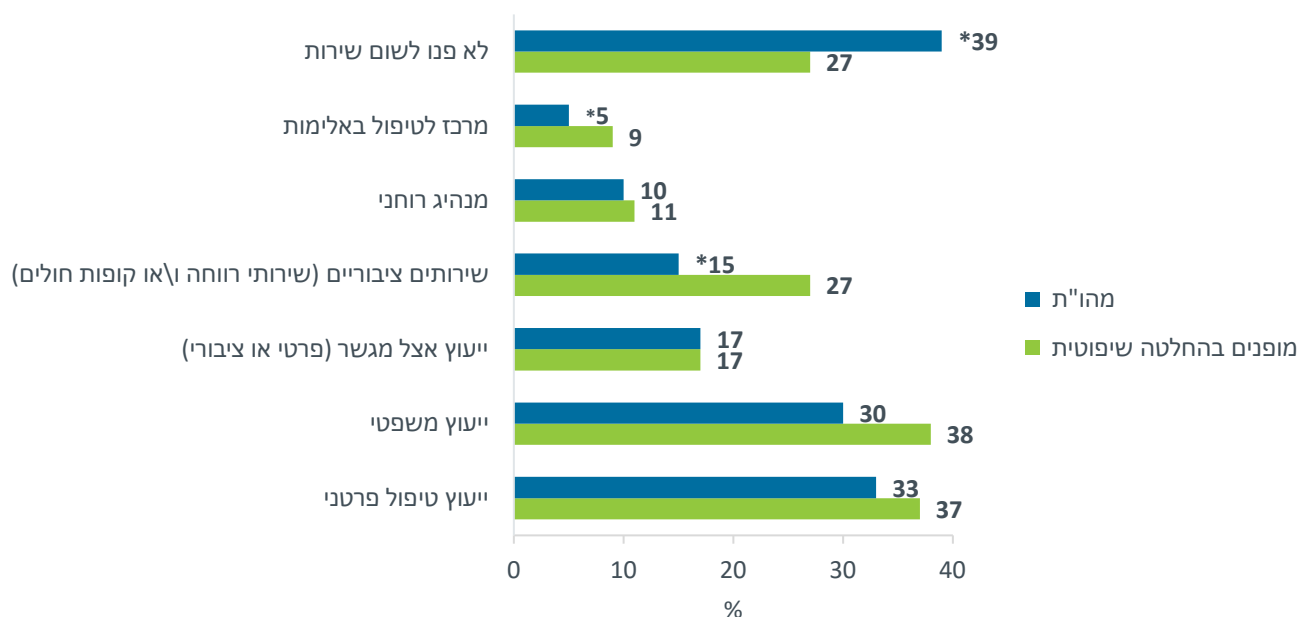
תרשים 3 מסכם את שיעור הפונים אשר פנו לשירותים השונים טרם הגשת הבקשה ליישוב הסכסוך, על פי מספר השירותים שאליהם פנו. מן התרשים עולה שבקרב משתתפי הסקר שפנו להליך המהו"ת – 38% לא פנו לשום שירות טרם הגשת הבקשה בעניינם, 35% פנו לשירות אחד, 13% פנו לשני שירותים ו-14% מן הפונים פנו לשלושה שירותים או יותר. בקרב משתתפי הסקר שהופנו ליחידות הסיוע בהחלטה שיפוטית – 28% לא פנו לשום שירות טרם ההתערבות ביחידות הסיוע, 34% פנו לשירות אחד, 19% פנו לשני שירותים ו-19% נוספים פנו לשלושה שירותים ויותר.

תרשים 3: פונים, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת (n=222) ובין המופנים בהחלטה שיפוטית (n=194), לפי מספר השירותים שאליהם פנו טרם הבקשה ליישוב הסכסוך (באחוזים)

תרשים 4 מפרט את השירותים שאליהם פנו הצדדים טרם הגשת הבקשה ליישוב סכסוך. מן התרשים עולה כי שיעורי הפנייה הגבוהים יותר, מקרב השירותים שנעשתה אליהם פנייה, היו שירותי ייעוץ טיפולי, למשל לקבלת שירותיהם של פסיכולוג או של עובד סוציאלי (33% מהפונים להליך המהו"ת ו-37% מהמופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית), שירותי ייעוץ משפטי כגון ליווי של עורך דין (30% מהפונים להליך המהו"ת ו-38% מהמופנים בהחלטה שיפוטית) וכן גישור אצל מגשר פרטי או ציבורי (17% מן הפונים ליחידת הסיוע – פונים להליך המהו"ת או מופנים בהחלטה שיפוטית). שיעורים נמוכים יותר דווחו בפנייה למרכז לטיפול באלימות (5% מהפונים להליך המהו"ת ו-9% מהמופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית).

תרשים 4: פונים, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת (n=222) ובין המופנים בהחלטה שיפוטית (n=194), לפי דיווחיהם על סוג השירותים שאליהם פנו טרם הבקשה ליישוב הסכסוך (באחוזים) ^

^ שיעורי המשיבים אינם מסתכמים ל-100% כי אפשר היה להשיב יותר מתשובה אחת.

* $p < .05$

4.3 מאפייני הסכסוך

בחלק זה יוצגו מאפייני הסכסוך המרכזיים של הפונים אל יחידות הסיוע – להליך המהו"ת או המופנים בהחלטה שיפוטית: משך המחלוקת בין הצדדים, נושאי הסכסוך המשפחתי, עצימות הסכסוך המשפחתי ומורכבותו. כמו כן יוצגו דיווחי הפונים על אלימות בין הצדדים.

4.3.1 משך זמן המחלוקת בין הצדדים

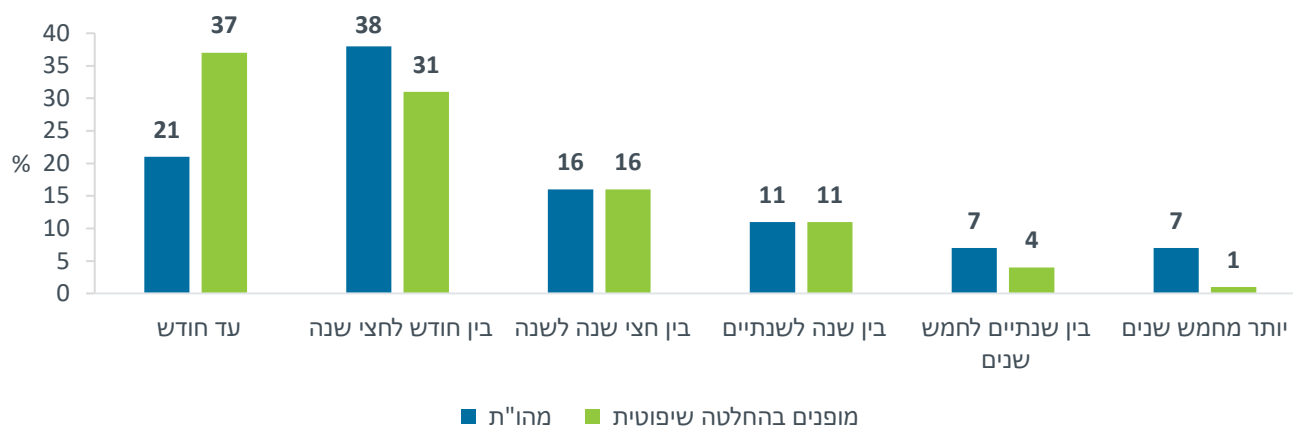
תרשים 5 מציג את משך המחלוקת בין הצדדים עד פתיחת הליך ליישוב סכסוך בקרב הפונים להליך המהו"ת ובקרב המופנים בהחלטה שיפוטית.

מהשוואה בין ממצאי המחקר הראשון (באייר-טופילסקי ושורק, 2019) לממצאי מחקר זה על יישום הליך המהו"ת עלה כי שיעור גבוה יותר של פונים במחקר הראשון מאשר במחקר זה דיווחו כי המחלוקת התמשכה עד שנה (61% במחקר הראשון לעומת 75% במחקר זה).

עוד עלה כי 18% מהפונים למהו"ת במחקר זה דיווחו על מחלוקת ממושכת יותר, בין שנה לחמש שנים, וכ-7% דיווחו כי המחלוקת נמשכה יותר מחמש שנים.

גם בקרב המופנים ליחידות הסיוע בהחלטה שיפוטית, דיווחו הרוב כי המחלוקת עד לפתיחת ההליך ליישוב סכסוך התמשכה עד שנה (84%), 15% דיווחו על מחלוקת ממושכת יותר – בין שנה לחמש שנים, וכ-1% דיווחו כי המחלוקת נמשכה יותר מחמש שנים. נתונים אלו מעידים על קבוצה גדולה יחסית של פונים שקיבלו שירותים מיחידות הסיוע בראשית הסכסוך.

תרשים 5: פונים, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת (n=222) ובין המופנים בהחלטה שיפוטית (n=194), לפי משך הסכסוך (עד פתיחת ההליך ליישוב סכסוך) שעליו דיווחו (באחוזים)

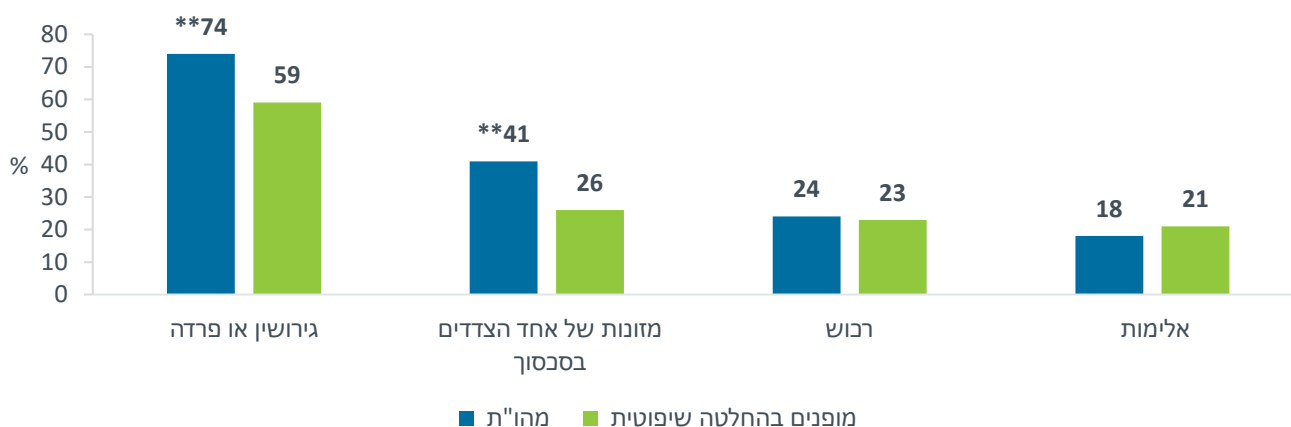
מן הראיונות עם הפונים עלה כי ההגעה בתאריך מוקדם ככל האפשר למפגש ראשון ביחידת הסיוע חשובה מאוד כדי למנוע ככל האפשר את הסלמת העימות. ואולם, לא תמיד אפשר לעשות זאת, בין השאר מכני שלעיתים יש חריגה מהוראות החוק וחולף זמן רב מרגע פתיחת הבקשה ליישוב סכסוך ועד להזמנת הצדדים למפגש הראשון ביחידת הסיוע.

מהרגע שפתחתי את הבקשה ליישוב סכסוך ועד הפגישה הראשונה לקחו חודשיים. אז אני חושב שאם היינו מגיעים ליחידת הסיוע בשלב מוקדם יותר, אז היה מה לדבר, אולי היינו יכולים להרוויח מזה. אני חושב שככל שעובר הזמן, כל אחד מתבשל במיצים של עצמו. אם זה היה קורה תוך שבועיים, אני בספק אם היא הייתה מגיעה מאוד מוכנה עם מה להגיד ושהעורך דין ינחה אותה בדיוק איך לנסות לנהל את השיחה, זו דעתי, אבל שוב, את יודעת, בסוף יש גם אילוצים." (פונה להליך המהו"ת)

4.3.2 נושאי הסכסוך בקרב כלל הפונים ובקרב הפונים שלהם ילדים משותפים

המחקר בחן את הנושאים שבמוקד הסכסוך בקרב כלל הפונים – מי שהשתתפו בהליך המהו"ת ומי שהופנו ליחידות הסיוע בהחלטה שיפוטית. אצל רוב המשפחות היה יותר מנושא סכסוך אחד. המחקר התמקד בבחינת נושא הסכסוך המרכזי. **תרשים 6** מתאר את נושאי המחלוקת המרכזיים לפי הפונים להליך המהו"ת ($n=222$) ולפי המופנים ליחידות הסיוע בהחלטה שיפוטית ($n=194$) בקרב משפחות עם ילדים ובלי ילדים כאחת. כצפוי, רוב הפונים להליך המהו"ת (74%) דיווחו שגירושין או פרדה היו במוקד הסכסוך. שיעור ניכר (41%) דיווחו שמזונות של אחד הצדדים היו במוקד ו-24% דיווחו על רכוש. 18% מן הפונים דיווחו שאלימות הייתה נושא שנכלל בסכסוך אף על פי שתיקים של צווי הגנה והרחקה (הרלוונטיים למקרים של אלימות) אינם מופנים למהו"ת. בקרב המופנים ליחידות הסיוע בהחלטה שיפוטית היה שיעור מי שהעידו על מרכזיותם של אותם נושאים נמוך מאשר בקרב הפונים שהשתתפו בהליך המהו"ת: גירושין או פרדה (59%); מזונות של קטינים או של אישה (26%); רכוש (23%). ואולם, בנושא האלימות היה שיעורם גבוה יותר (21%).

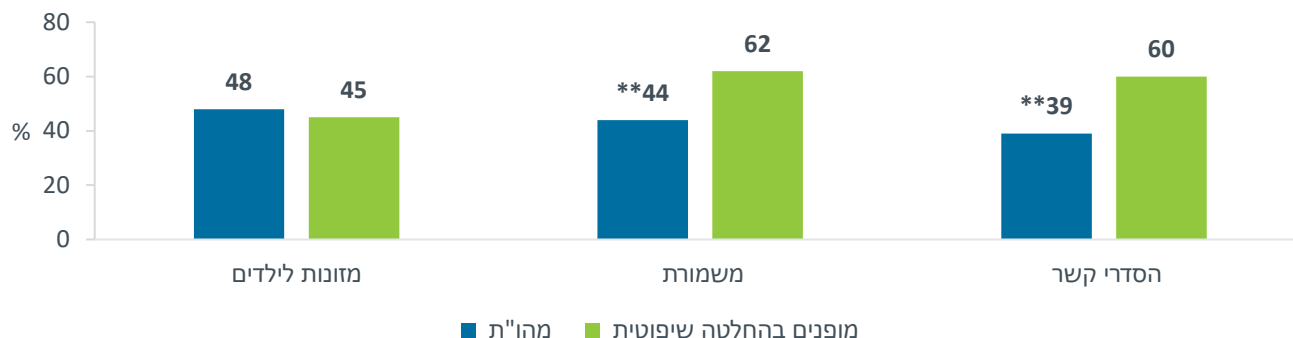
תרשים 6: פונים, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים בהחלטה שיפוטית, לפי נושאי המחלוקת שעליהם דיווחו (באחוזים)

שיעורי המשיבים אינם מסתכמים ל-100% כי אפשר היה להשיב יותר מתשובה אחת. $p < .01$ **

ממצאי המחקר מעידים שלשיעור גבוה מאוד מהפונים להליך המהו"ת (96%) ומהמופנים ליחידות הסיוע בהחלטה שיפוטית (91%) היו ילדים משותפים מתחת לגיל 18. כפי שעולה מתרשים 7, בקרב הפונים להליך המהו"ת שיש להם ילדים, 48% דיווחו על סכסוך הורי בנוגע למזונות לילדים; 44% דיווחו על סכסוך הורי בנוגע למשמורת על הילדים; ו-39% דיווחו על סכסוך הורי בנוגע להסדרי קשר. לשיעור גבוה יותר של המופנים בהחלטה שיפוטית ביחידות הסיוע לעומת פונים להליך המהו"ת, עם ילדים, היו מחלוקות בנוגע למשמורת (62%) ולהסדרי קשר (60%).

תרשים 7: פונים עם ילדים, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית, לפי נושאי המחלוקת שעליהם דיווחו (באחוזים)

$p < .01$ **

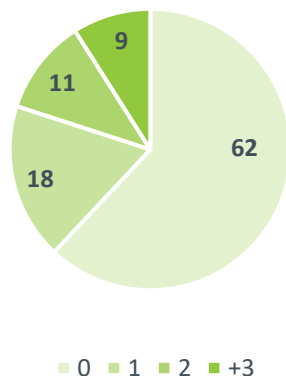
4.3.3 עצימות הסכסוך

במחקר זה סכסוך הוגדר "בעצימות גבוהה מאוד" אם נושא הסכסוך המשפחתי דורג בציון 8 או יותר על סולם שבו 1 מעיד על עצימות סכסוך נמוכה מאוד ו-10 מעיד על עצימות סכסוך גבוהה מאוד. **תרשים 8** מציג את מספר נושאי הסכסוך במשפחה שדורגו בעצימות גבוהה מאוד על ידי משתתפי הסקר. מהתרשים עולה ש-56% מהפונים להליך המהו"ת דירגו לפחות נושא מחלוקת אחד בעצימות גבוהה מאוד, ואילו 44% לא דירגו שום נושא סכסוך בעצימות זו. השוואה למחקר ההערכה מ-2019 שבחן את יישום חוק המהו"ת (באייר-טופילסקי ושורק, 2019) מעלה כי חלה ירידה בשיעור הפונים להליך המהו"ת שדירגו לפחות נושא מחלוקת אחד בעצימות גבוהה מאוד – מ-68% מן הפונים במחקר הראשון ל-56% במחקר זה. **מתרשים 8** עולה גם מורכבותם של הסכסוכים במשפחות, שכן 31% מן הפונים להליך המהו"ת דיווחו על עצימות גבוהה בכמה נושאים: 21% דיווחו על קונפליקט בעצימות גבוהה מאוד ביותר משני נושאים ו-10% דיווחו על קונפליקט בעצימות גבוהה מאוד ביותר משלושה נושאים. נתונים אלו דומים לנתונים שנמצאו במחקר ההערכה הראשון (באייר-טופילסקי ושורק, 2019).

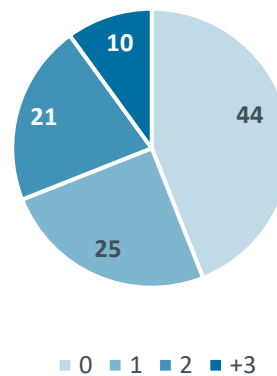
נוסף על כך עולה מן התרשים המציג את דיווחי המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית כי 38% דיווחו על עצימות סכסוך משפחתי גבוהה ביותר בנושא מחלוקת אחד, ואילו 62% לא דיווחו על שום נושא סכסוך בעצימות זו. מן התרשים עולה גם מורכבותם של הסכסוכים במשפחות, שכן 20% מן הפונים דיווחו על עצימות גבוהה מאוד ביותר בכמה נושאים: 11% בשני נושאים, ו-9% בשלושה נושאים ויותר.

תרשים 8: פונים להליך המהו"ת לעומת המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית, לפי מספר נושאי הסכסוך שדורגו בעצימות גבוהה מאוד (באחוזים)

מופנים בהחלטה שיפוטית (n=194)

מהו"ת (n=222)

להלן פירוט שיעור הפונים שדיווחו על עצימות סכסוך גבוהה מאוד בכל אחד מן הנושאים. מקרב הפונים להליך המהו"ת (**לוח 4**) 43% דיווחו על סכסוך בעצימות גבוהה מאוד בנושא גירושין או פרדה, 26% דיווחו על סכסוך בעצימות גבוהה מאוד בנוגע למזונות של אחד הצדדים בסכסוך, 16% דיווחו על סכסוך בעצימות גבוהה מאוד בנוגע לרכוש ו-12% דיווחו על סכסוך בעצימות גבוהה מאוד בנושא אלימות.

מהשוואת עצימות הסכסוך הממוצעת בנושאי המחלוקת, בין הפונים להליך המהו"ת למופנים בהחלטה שיפוטית, עולה כי עצימות הסכסוך הממוצעת שעליה דיווחו המופנים ליחידות הסיוע בהחלטה שיפוטית גבוהה מעט מזו שדיווחו עליה הפונים להליך המהו"ת. כך למשל, בנושא של משמורת, פונים עם ילדים שהופנו ליחידות הסיוע בהחלטה שיפוטית דיווחו על עצימות סכסוך ממוצעת גבוהה יותר (ממוצע=8.36, סטיית תקן=2.61) מזו שדיווחו עליה פונים להליך המהו"ת (ממוצע=7.10, סטיית תקן=3.17). דוגמה נוספת היא הדיווח בנושא אלימות: המופנים ליחידות הסיוע בהחלטה שיפוטית דיווחו על עצימות סכסוך ממוצעת גבוהה יותר (ממוצע=9.13, סטיית תקן=1.68) מזו שדיווחו עליה הפונים להליך המהו"ת (ממוצע=8.00, סטיית תקן=2.64). גם בסוגיה גירושין-או-פרדה, המופנים בהחלטה שיפוטית דיווחו על עצימות סכסוך ממוצעת גבוהה יותר (ממוצע=8.37, סטיית תקן=2.60) מזו שדיווחו עליה הפונים להליך המהו"ת (ממוצע=7.74, סטיית תקן=2.60), (לא מובהק). ייתכן כי הסיבה לכך היא שהגיעו ליחידות הסיוע בהפניית בית משפט או שהמחלוקת שהם נתונים בה ממושכת מעט יותר, עובדה שיכולה לגרום גם להסלמת עצימות העימות (שורק ואח', 2024).

מהשוואה בין דיווח הגברים לדיווח הנשים עולה שבקרב הפונים להליך המהו"ת, הגברים לעומת הנשים דיווחו על עצימות סכסוך ממוצעת נמוכה יותר בחלק מן הנושאים. כך למשל, בקרב פונים עם ילדים (**לוח 5**), הגברים דיווחו על עצימות סכסוך ממוצעת נמוכה מהנשים בנושא של מזונות לילדים (ממוצע=6.90, סטיית תקן=3.14) אצל הגברים לעומת ממוצע=8.17, סטיית תקן=2.45

אצל הנשים). כמו כן הגברים דיווחו על עצימות סכסוך ממוצעת נמוכה מהנשים בנושא של הסדרי קשר (ממוצע=6.69, סטיית תקן=3.41 אצל הגברים לעומת ממוצע=8.14, סטיית תקן=2.62 אצל הנשים). בקרב כלל הפונים (לוח 4), הגברים דיווחו על עצימות סכסוך ממוצעת נמוכה מהנשים בסוגיית גירושין-או-פרדה (ממוצע=7.16, סטיית תקן=2.78 אצל הגברים לעומת ממוצע=8.43, סטיית תקן=2.20 אצל הנשים); הם דיווחו גם על עצימות סכסוך ממוצעת נמוכה יותר בנושא של מזונות (ממוצע=7.07, סטיית תקן=3.18 אצל גברים; ממוצע=8.80, סטיית תקן=1.79 אצל נשים).

לוח 4: פונים שדיווחו על נושאי מחלוקת, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים בהחלטה שיפוטית, לפי מגדר (באחוזים)

החלטה שיפוטית			מהו"ת			
נשים (n=91)	גברים (n=100)	סך הכול ^(n=192)	נשים (n=101)	גברים (n=119)	סך הכול ^(n=222)	
גירושין או פרדה – סך הכול						
36	27	31	52	*36	*43	סכסוך בעצימות גבוהה מאוד (8-10)
8.64	8.05	8.37	8.43	**7.16	7.74	עצימות ממוצעת (ממי שהייתה להם מחלוקת בנושא זה) (סטיית תקן)
(2.35)	(2.89)	(2.60)	(2.20)	(2.78)	(2.60)	
מזונות של אחד הצדדים בסכסוך – סך הכול						
22	*9	16	32	*20	**26	סכסוך בעצימות גבוהה מאוד (8-10)
8.54	8.73	8.64	8.80	**7.07	7.91	עצימות ממוצעת (ממי שהייתה להם מחלוקת בנושא זה) (סטיית תקן)
(2.40)	(2.41)	(2.34)	(1.79)	(3.18)	(2.72)	
רכוש – סך הכול						
12	9	10	16	16	16	סכסוך בעצימות גבוהה מאוד (8-10)
8.43	7.87	8.14	8.32	7.89	8.08	עצימות ממוצעת (ממי שהייתה להם מחלוקת בנושא זה) (סטיית תקן)
(2.77)	(2.95)	(2.82)	(2.36)	(2.70)	(2.54)	
אלימות – סך הכול						
22	**5	13	20	**5	12	סכסוך בעצימות גבוהה מאוד (8-10)
9.33	8.43	9.13	8.31	6.90	*8.00	עצימות ממוצעת (ממי שהייתה להם מחלוקת בנושא זה) (סטיית תקן)
(1.20)	(2.82)	(1.68)	(2.17)	(3.67)	(2.64)	

על שלושה משתתפים (שניים במהו"ת ואחד מופנה בהחלטה שיפוטית) אין מידע על מינם.

* $p < .05$ ** $p < .01$

בקרב הפונים להליך המהו"ת שיש להם ילדים משותפים (לוח 5), 27% דיווחו על סכסוך בעצימות גבוהה בנוגע למזונות לילדים, 23% דיווחו על סכסוך בעצימות גבוהה בנוגע למשמורת ו-20% דיווחו על סכסוך בעצימות גבוהה בנוגע להסדרי קשר. מקרב כלל הפונים להליך המהו"ת (לוח 4), 43% דיווחו על סכסוך בעצימות גבוהה בנושא גירושין-או-פרדה, 26% דיווחו על סכסוך בעצימות גבוהה בנוגע למזונות של אחד הצדדים בסכסוך, 16% דיווחו על סכסוך בעצימות גבוהה בנוגע לרכוש ו-12% דיווחו על סכסוך בעצימות גבוהה בנושא אלימות. בקרב המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית שיש להם ילדים משותפים, 22% דיווחו על סכסוך בעצימות גבוהה בנוגע למזונות לילדים; 38% דיווחו על סכסוך בעצימות גבוהה בנוגע למשמורת; ו-39% דיווחו על סכסוך בעצימות גבוהה בנוגע להסדרי קשר.

לוח 5: פונים עם ילדים שדיווחו על נושאים שנכללו במחלוקת בין הצדדים, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים בהחלטה שיפוטית, לפי מגדר (באחוזים)

החלטה שיפוטית			מהו"ת			
נשים (n=90)	גברים (n=101)	סך הכול ^(n=192)	נשים (n=100)	גברים (n=119)	סך הכול ^(n=221)	
91	91	91	99	*94	*96	פונים עם ילדים
						מזונות לילדים
26	17	22	29	23	27	סכסוך בעצימות גבוהה מאוד (8-10)
8.33	7.26	7.86	8.17	*6.90	7.55	עצימות ממוצעת (ממי שענו "כן")
(2.37)	(3.54)	(2.99)	(2.45)	(3.14)	(2.86)	(סטיית תקן)
						משמורת
37	38	38	22	23	**23	סכסוך בעצימות גבוהה מאוד (8-10)
8.60	8.12	8.36	7.54	6.76	**7.10	עצימות ממוצעת (ממי שענו "כן")
(2.32)	(2.85)	(2.61)	(2.94)	(3.34)	(3.17)	(סטיית תקן)
						הסדרי קשר
37	40	39	20	21	**20	סכסוך בעצימות גבוהה מאוד (8-10)
8.55	8.53	8.56	8.14	*6.69	**7.26	עצימות ממוצעת (ממי שענו "כן")
(2.23)	(2.76)	(2.50)	(2.62)	(3.41)	(3.18)	(סטיית תקן)

על שלושה משותפים (שניים במהו"ת ואחד שהופנה בהחלטה שיפוטית) אין מידע על מינם.

* $p < .05$ ** $p < .01$

מראיונות העומק עלתה שאלה בנוגע למידת ההתאמה של ההתערבות הנעשית בהליך המהו"ת, מבחינת פונים שאצלם העימות מורכב במיוחד ובעצימות גבוהה במיוחד (כפי שהעובדים הסוציאליים כינו מצב זה – "הקצה של הקצה").

”
מלכתחילה אנחנו יודעים שמי שהגיע למהו"ת הם בני זוג שלא הצליחו לעשות איזה שהוא תהליך של הידברות בעניין הסכסוך שלהם, כך שהאוכלוסייה שמגיעה לכאן כבר מאופיינת באיזה שהוא קושי בהידברות. אבל בתוך כל האוכלוסייה הזו ישנו פלח שהוא הקצה של הקצה, ששם באמת אני מרגישה שההליכים האלה הם לא עבורם, זה לא מתאים, אבל מאוד קשה למפות את זה מלכתחילה." (עובדת סוציאלית)

4.4 המפגשים עם פונים להליך המהו"ת ועם פונים לקבלת מגוון שירותים

בחלק זה יוצגו היבטים של המפגשים עם הפונים להליך המהו"ת ועם מופנים ליחידות הסיוע בהחלטה שיפוטית. ראשית יתוארו תוכני ארבעת מפגשי המהו"ת לפי דיווחים של אנשי המקצוע שרואיינו. לאחר מכן יוצג מידע על מספר המפגשים בשני המסלולים, על קיומם של מפגשים מרחוק (מקוונים) ועל הגורמים המעורבים במפגשים.

4.4.1 התכנים בארבעת מפגשי המהו"ת

מפגש המהו"ת הראשון – ראיונות העומק עם הגורמים המקצועיים מלמדים שמפגש המהו"ת הראשון נמשך בדרך כלל כשעה וחצי, ומשתתפים בו הצדדים ועובד סוציאלי. מטרת המפגש לתת הסברים על חוק המהו"ת, על יחידות הסיוע, על החיסיון בהליך המהו"ת מלבד במקרים של פגיעה בקטינים ובחשרי יצע, ועל האיסור להקליט את הנאמר במפגשים ולהשתמש בו מאוחר יותר בבית המשפט. נוסף על כך תפקיד המפגש הראשון הוא להציג לצדדים את החלופות לניהול הסכסוך ביניהם. בראיונות הודגש כי מטרת הליך המהו"ת אינה בהכרח ליישב את הסכסוך אלא לבחור את החלופה המתאימה ביותר עבור המשפחה, בהעדפת חלופה המבוססת על הידברות והסכמה בין הצדדים.

במפגש הראשון נעשית היכרות מעמיקה של העובד הסוציאלי עם הצדדים ועם סיפור הסכסוך ביניהם. העובד הסוציאלי אינו מקבל כל מידע על פרטי הסכסוך טרום המפגש. טופס הבקשה ליישוב סכסוך אינו כולל פירוט בעניין זה. לכן המפגש הראשון משמש בין השאר לצורך איסוף מידע על מאפייני המשפחה (למשל בעיות בתחום בריאות הנפש, אלימות בין בני הזוג, קשיים בקשר הורה-ילד וילדים בסיכון), לצורך הערכת רמת שיתוף הפעולה בין הצדדים ולחלופין לצורך הערכת עצימות העימות ביניהם. המידע שנאסף עשוי לסייע בהפניית המשפחה להתערבות לשיקום מערכת היחסים, או לעבודה על גיבוש הסכם גירושין.

”
צריך להתאים [את ההתערבות] לכל משפחה לפי המקום שבו היא נמצאת; יש משפחות שלא מתאים להן בכלל ההליך ביחידת הסיוע. היו לי שתי משפחות לאחרונה שאני הפנית לגישור חיצוני בכלל, כי הם אנשים כל כך רגישים וזקוקים לעבודה תהליכית, אז לא צריך תמיד להלביש את השירותים שלנו כמו שהם על האנשים. צריך לשמוע ולהציע ולפרוס בכניהם את האפשרויות ולחשוב יחד איתם מה הכי מתאים עבורם." (עובדת סוציאלית)

אם נדמה שהצדדים יכולים ורוצים לשקם את היחסים ביניהם, העובד הסוציאלי מפנה אותם להמשך התערבות בטיפול ביחידת הסיוע ו/או בקהילה. אם נראה שהצדדים שלמים עם החלטתם להתגרש, שרמת שיתוף הפעולה ביניהם סבירה או טובה ושעצימות העימות נמוכה או בינונית, העובד הסוציאלי קובע איתם מפגשים נוספים לגיבוש הסכמות עקרוניות או שהוא מפנה

אותם להמשך גישור בקהילה. אם יש ילדים משותפים, העובד הסוציאלי משתף את ההורים במידע שנצבר אצלו על השפעות אפשריות של גירושין על חיי ילדים, והוא עשוי גם ליעץ להם כיצד להתמודד עם קשיי הילדים בתקופה רגישה זו. כמו כן הוא עשוי להציע לצדדים להיפגש עם פסיכולוג יחידת הסיוע או להפנות אותם לשירותי טיפול (ציבוריים ו/או פרטיים). אם נראה כי עצימות העימות ההורי גבוהה, העובד הסוציאלי מסייע לצדדים להבין אם הם יכולים לנהל את הסכסוך בדרכי שלום. אם הם מגיעים למסקנה שלא יוכלו לנהל את הסכסוך בדרכי שלום, הם עשויים לפתוח בהליך המשפטי. העובדים הסוציאליים שרואיינו סברו שבמקרים שעצימות העימות גבוהה במיוחד (משפחות "הקצה שבקצה") מוטב לסייע להורים להבין מוקדם ככל האפשר אם יוכלו לנהל את הסכסוך ביניהם בדרכי שלום, מכיוון שהמשך התערבות במסגרת של הליך המהו"ת לא יועיל להם ואף עלול לגרום להסלמת עצימות העימות.

יש זוגות שאני צריכה להבין שכמה שאני רוצה, לא נוכל להוביל אותם לתהליך של גיבוש הסכם. הנה היה לי לא מזמן זוג שממש רציתי לקבוע איתם עוד פגישה [לפני שהם פונים להליך משפטי] והם התעכבו והתעכבו והתעכבו [...] אם הם היו מגיעים לערכאה שיפוטית אזי יכול להיות שגם היו החלטות זמניות בנוגע לילדים. כל הזמן אני מזכירה לעצמי שיש זוגות שהדבר הנכון עבורם זה להגיע להחלטות שיפוטיות, לא לכולם אנחנו יכולים לעזור." (עובדת סוציאלית)

מפגשי המהו"ת השני עד הרביעי – מראיונות העומק עם עובדי יחידות הסיוע עלה כי המתכונת של מפגשי המהו"ת השני איננה אחידה והיא תלויה בשיקול דעתו של העובד הסוציאלי. אחת האפשרויות היא לשוחח במפגשי המהו"ת השני בשיחות נפרדות עם כל אחד מן הצדדים. אפשרות זו עולה בעיקר במקרים שנראה שהתקשורת בין הצדדים מתוחה וטעונה והם ידברו בחופשיות רבה יותר עם העובד הסוציאלי במפגשים נפרדים.

אפשרויות נוספות למפגשי המהו"ת השני עד הרביעי הן לצרף להליך פסיכולוג או פסיכיאטר או להפגיש בין שני הצדדים ובין עורך הדין של יחידת הסיוע. במפגש מעין זה נמסר לצדדים מידע משפטי מפורט על האפשרויות לניהול הסכסוך בעניינם, על פי המידע שמסרו במפגש הראשון. החל מן המפגש השני ועד לסיום הליך המהו"ת אפשר לצרף להליך גם את עורכי הדין הפרטיים של הצדדים לעבודה משותפת שלהם ושל עורך הדין של יחידות הסיוע לצורך גיבוש הסכמות עקרוניות שישמשו תשתית להסכם משפטי אשר ינוסח על ידי עורכי הדין הפרטיים של הצדדים, או במקרים נדירים על ידי עורכי הדין של יחידות הסיוע.

יש הרבה צדדים שבאופן עקרוני הם מסכימים, אבל הם לא כל כך יודעים על מה הם מסכימים, ואז הם מגיעים לפה ואנחנו מדייקים אותם. הם לא רוצים ללכת למלחמות, הם לא רוצים לריב, הם לא רוצים הליכים משפטיים, אבל הם לא באמת יודעים מה נכון ומה לא נכון, הם לא יודעים מתי זה ככה ומתי זה ככה, ואז הם מגיעים לכאן באמת בנפש חפצה, הם רוצים להגיע להסכמות, הם צריכים לקבל את המידע, שיסבירו להם, שיגידו להם מה נכון, איך זה נכון, איך צריך לעשות, מה צריך לעשות, ואנחנו מגבשים להם עקרונות הסכמה, והם בלי עורכי דין, והם הולכים ביחד לעורך דין שרק יעשה להם הסכם." (עובדת סוציאלית)

4.4.2 מספר המפגשים

רוב הפונים להליך המהו"ת ורוב המופנים ליחידות הסיוע בהחלטה שיפוטית משתתפים במפגש אחד עד ארבעה מפגשים: 95% מהפונים להליך המהו"ת ו-89% מהמופנים בהחלטה שיפוטית (לוח 6). בקרב הפונים להליך המהו"ת, 46% דיווחו כי התקיים מפגש אחד ביחידת הסיוע, 49% דיווחו על שניים עד ארבעה מפגשים, ו-5% דיווחו על חמישה מפגשים או יותר. החוק מגביל את מספר מפגשי המהו"ת לארבעה בלבד. המפגשים הנוספים על ארבעת המפגשים בהליך המהו"ת הם מפגשים עם פסיכולוג ופסיכיאטר. במחקר ההערכה הראשון (באייר-טופילסקי ושורק, 2019) על יישום חוק המהו"ת, איש מן הפונים לא השתתף ביותר מארבעה מפגשי מהו"ת. לדברי אחד הגורמים במטה, ייתכן כי ממצאי המחקר הנוכחי, ולפיהם 5% מן הפונים משתתפים בהתערבות ממושכת יותר (לוח 6), נובעת ממדיניות של עידוד קיומן של יותר פגישות.

מספר המפגשים הממוצע של הפונים להליך המהו"ת (1.90, סטיית תקן=1.15) היה נמוך ממספר המפגשים הממוצע של המופנים בהחלטה שיפוטית (2.70, סטיית תקן=2.17).

לוח 6: פונים שדיווחו על מספר המפגשים שהתקיימו ביחידות הסיוע, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים בהחלטה שיפוטית (באחוזים)

מופנים בהחלטה שיפוטית	מהו"ת	
100	100	מספר מפגשים – סך הכול
29	46	1
60	49	4-2
11	5	+5
2.70	1.90	מספר מפגשים ממוצע
(2.17)	(1.15)	(סטיית תקן)

אנשי המקצוע שרואיינו סברו שהיקף של ארבעה מפגשים בהליך המהו"ת, כפי שקובע החוק, הוא היקף מתאים ונותן מענה מספק ברוב המקרים. אומנם בתחילת הדרך הדעה הרווחת הייתה כי ההתערבות קצרה מדי, אולם בעת עריכת המחקר, לאחר ניסיון ממושך, סברו אנשי המקצוע שזהו משך התערבות מתאים.

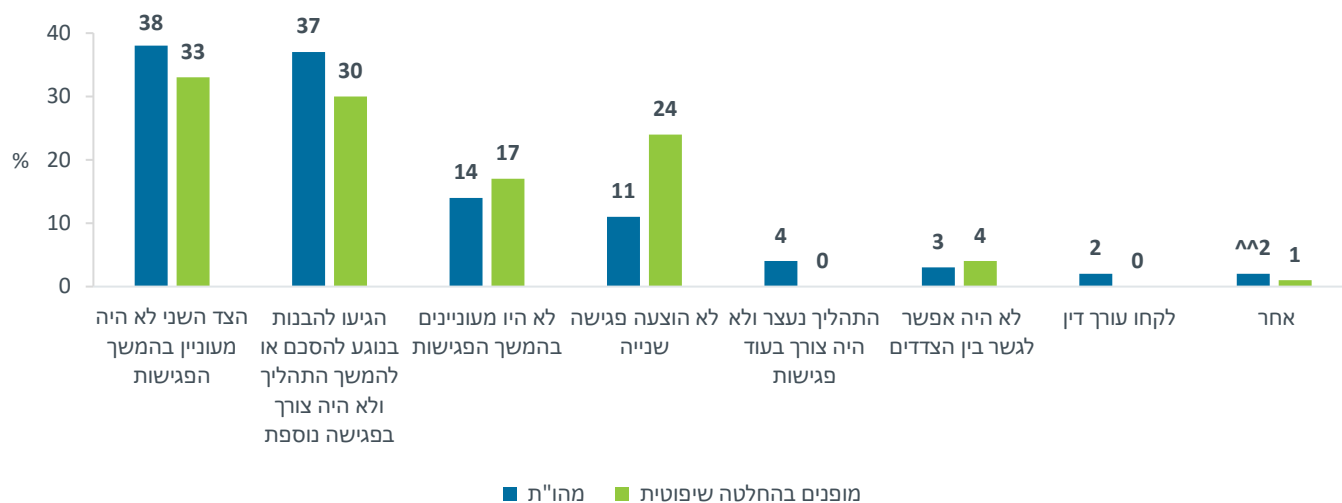
” אני באתי מתחום של עבודה שהיא הרבה יותר ארוכה, ושטח. כשבאו עם החוק ודיברו על 4 מפגשים, ועל כאלה גבולות, אז אני באמת עם הראייה הטיפולית שלי, המשפחתית, מאוד מאוד חששתי שהולכים לעשות פה משהו לא מתאים. מה פתאום משהו כזה קצר, ועוד לקרוא לו התערבות? מאוד מאוד חששתי, אבל נכנסנו, כפצנו למים. והיום אני מאוד מאוד שלמה עם החוק, אני חושבת שהוא גורם לנו להיות יותר מדויקים ומאפשר לנו לעשות התערבויות טובות, אני אפילו אגיד מצוינות. “ (עובדת סוציאלית מדריכה)

אנשי המקצוע הסבירו למה בכחצית מן המקרים הליך המהו"ת הסתיים אחרי מפגש אחד. לדבריהן יש מקרים שהצדדים הגיעו בשלים לגיבוש הסכמות והספיק מפגש אחד כדי להוציא זאת אל הפועל. לחלופין יש פונים שאצלם הליך המהו"ת הסתיים אחרי מפגש אחד בגלל חוסר עניין שלהם בהליך, בגלל הקושי הרב שהם צופים בהגעה להסכמות או בגלל העדפה שלהם לפנות להליך משפטי. במקרים אחרים, הערכת העובדים הסוציאליים מובילה להחלטה שאין להמשיך את הליך המהות וממליצים לפונים להמשיך לטיפול זוגי, לגישור או למשא ומתן בין עורכי הדין בקהילה. בריאיון עם אחד מהפונים להליך המהו"ת הוא הסביר מדוע ההליך לא נמשך יותר ממפגש אחד: גרושתו לא הייתה מעוניינת בהמשך תהליך המהו"ת ביחידת הסיוע אלא העדיפה להמשיך לתביעה משפטית.

” בפגישה הראשונה ביחידת הסיוע אני דיברתי מהמקום הכי אמיתי ואכפתי, את יודעת, אנחנו בסוף נשואים, בואי ננהל איזה שיח, והיא ממש דיברה כמו עורכת דין. ובדיעבד, אני יודע להגיד שהיא לקחה עורך דין וכל מה שהיא אמרה, זה דברים שהעורך דין אמר לה להגיד. ממש הרגשתי שהיא מנסה להוציא ממני את המילים שאני רוצה שנתגרש. בדיעבד הבנתי שהמטרה שלה הייתה להראות שהגירושים הם חד-צדדיים ובגללי, ואז היא תוכל לקבל את כל מה שכתוב בכתובה או משהו כזה. ואז העו"סית דיברה איתנו, היא ניסתה להסביר לה (לגרושתי) מה אני עובר, אבל היא ממש לא הקשיבה, זה ממש לא עניין אותה, רק שיגיד שהוא רוצה שנתגרש. אבל בהתנהגות שלה ידעתי שגם היא רוצה בזה, מהרגע שפתחתי את הבקשה ליישוב סכסוך, אז היא נקטה כל מיני צעדים, וזה היה ברור. אבל היא כל הזמן אמרה 'אני רוצה שלום בית, אני רוצה שלום בית' והיא סוג של התבצרה בעמדה של 'אני רק רוצה שלום בית, הוא רוצה להתגרש' ואני אמרתי 'זה לא נראה לי כמו מישהי שרוצה לעבוד על הקשר'. העו"סית הציעה לנו גישור משותף. אני רציתי בזה, והיא לא הסכימה. רק לקראת סוף השיחה היא אמרה: 'טוב, אז העורך דין שלי ידבר איתך' ואז הבנתי מה היה בכל השיחה. ואז העובדת הסוציאלית אמרה: 'טוב, אז אני מבינה שאין לנו עניין לקבוע מפגש המשך, כי אין פה רצון להתקדם בתהליך. וככה זה נגמר'. (פונה להליך המהו"ת)

תרשים 9 מציג את הסיבות שבגללן פונים להליך המהו"ת ומופנים ליחידות הסיוע בהחלטה שיפוטית לא הגיעו למפגשים הראשון. בקרב הפונים להליך המהו"ת 38% דיווחו שהצד השני לא היה מעוניין בהמשך המפגשים, 37% דיווחו שלא הגיעו למפגשים נוספים כי הגיעו להבנות בנוגע להסכם או להמשך התהליך ולא היה צורך במפגש נוסף, 14% דיווחו שלא היו מעוניינים בהמשך. במחקר ההערכה מ-2019 עלה כי ל-21% מהפונים להליך המהו"ת לא הוצע מפגש שני (באיר-טופילסקי ושורק, 2019), ואילו במחקר זה שיעורם ירד ל-11%. ייתכן כי יש בכך כדי להעיד על שיפור בדרכי העבודה ועל ניסיון למצות את הליך המהו"ת עם יותר משפחות. בקרב המופנים ליחידות הסיוע בהחלטה שיפוטית, 33% דיווחו שהצד השני לא היה מעוניין בהמשך המפגשים, 30% דיווחו שהגיעו להבנות בנוגע להסכם או להמשך התהליך ולא היה צורך במפגש נוסף, 24% דיווחו שלא הציעו להם מפגש שני, ו-17% דיווחו שלא היו מעוניינים בהמשך המפגשים.

תרשים 9: פונים שדיווחו על הסיבות לאי-קיום מפגשים לאחר המפגש הראשון ביחידות הסיוע, בחלוקה בין הפונים להליך המהות (n=110) ובין המופנים בהחלטה שיפוטית (n=56) (באחוזים)

47 מראיינים (15 פונים להליך המהות ו-32 מופנים בהחלטה שיפוטית) לא השיבו על השאלה. אחר – הלכו לרב או העו"ס לא ענתה על הציפיות.

4.4.3 מפגשים מקוונים

הפונים נשאלו אם אחד או יותר מהמפגשים היו מפגשים מקוונים מרחוק באמצעות 'זום' או שיחת וידאו טלפונית (לוח 7). שיעור נמוך יותר של הפונים לתהליך המהות לעומת שיעור המופנים ליחידות הסיוע בהחלטה שיפוטית דיווחו שאחד או יותר מהמפגשים היו מקוונים: 10% לעומת 20% בהתאמה. כמחצית מן הפונים היו שבעי רצון מן המפגשים המקוונים במידה רבה או רבה מאוד: 52% מהפונים לתהליך המהות ו-51% מהמופנים בהחלטה שיפוטית. בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית, שיעור נמוך יותר של גברים לעומת נשים היו מרוצים מן המפגשים: 39% לעומת 67% בהתאמה.

לוח 7: פונים שענו על שאלות בנוגע לקיומם של מפגשים מקוונים ובנוגע לשביעות הרצון מהם, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים בהחלטה שיפוטית, לפי מגדר (באחוזים)

מופנים בהחלטה שיפוטית			מהו"ת			השאלות
נשים (n=90)	גברים (n=101)	סך הכול (n=192)	נשים (n=100)	גברים (n=119)	סך הכול (n=221)	
האם אחד או יותר מהמפגשים היו מפגשים מרחוק?						
17	23	20	12	8	**10	כן
83	77	80	88	92	90	לא
נשים (n=15)	גברים (n=23)	סך הכול (n=39)	נשים (n=12)	גברים (n=9)	סך הכול (n=21)	
באיזו מידה היית שבע רצון מהמפגשים מרחוק? (רק מקרב מי שהשיבו בחיוב על השאלה הקודמת)						
67	*39	51	50	56	52	במידה רבה/רבה מאוד

על שלושה משתתפים (שניים במהו"ת ואחד שהופנה בהחלטה שיפוטית) אין מידע על מינם.

* $p < .01$ ** $p < .05$

אנשי המקצוע נשאלו בראיונות מה דעתם על מפגשי מהו"ת מקוונים. רובם העדיפו מפגשים פנים אל פנים ואף ציינו כי גם הפונים מעדיפים זאת. עם זאת היו אנשי מקצוע שסברו כי רצוי לאפשר גם מפגשים מקוונים, וכי אלו מתאימים, בחלק מהמקרים, החל מן המפגש השני, לאחר היכרות ראשונית עם הפונים, וכן במקרים שבהם לפחות אחד הצדדים גר או עובד רחוק מהיחידה שבה מתנהל התיק. היתרון המרכזי של קיום המפגשים ב'זום' מבחינת אנשי המקצוע הוא האפשרות שלהן לחסוך את זמן הנסיעה ובכך להקל על הצדדים ולחסוך את הצורך בארגון חדר למפגש. חיסרון מרכזי שתואר הוא שהשירות ניתן בסביבה רשמית פחות, ועלולה להיות לכך השפעה על התנהגות הפונים.

יש ממש הבדל בין ההתנהגות של האנשים ב'זום' לבין ההתנהגות של האנשים שמגיעים ליחידת הסיוע. אנשים ב'זום' פשוט פותחים את הפה ואומרים מה שבא להם, הם מדברים כאילו באמת מגיע, מתארים לך כל מיני סיטואציות שהם עושים בבית, דברים מזעזעים שממש לא בא לך לשמוע אותם [...] וזה ממש שונה מאיך שהם מדברים ביחידת הסיוע. כשבן אדם מגיע לפה, אז יש את הדלת הזאת, אחרי זה אתה עובר אצל השומר, אתה נבדק מלמעלה עד למטה, יש לזה משמעות, כי אז הבן אדם נכנס והוא מבין שהוא נכנס למסגרת, הוא לא יכול לעשות מה שבא לו ולהתנהג איך שבא לו ולדבר איך שבא לו, וכשאתה ב'זום' אין לך את כל התהליך הזה של לפני, ופה יכולה להיות לזה באמת השפעה." (עובדת סוציאלית)

חיסרון נוסף שצוין הוא הקושי בקבלת התרשמות מדויקת של הפונים ושל הדינמיקה המשפחתית.

4.4.4 הגורמים הנוספים שהיו מעורבים במפגשים

ההתערבות ביחידות הסיוע כוללת לעיתים גם מעורבות של גורמים נוספים ובהם עורך דין מטעם יחידת הסיוע, פסיכולוג מטעם יחידת הסיוע, עורך דין או טוען רבני פרטי של כל אחד מן הצדדים, ופסיכיאטר מטעם יחידת הסיוע.

מן הראינות עם הפונים עלתה שביעות רצון רבה מתפקיד הפסיכולוג בעת ההתערבות בתהליכי פרדה וגירושין.

” אני חושב שהפגישה עם הפסיכולוג הייתה הפגישה הכי חשובה, כי אז הוא דיבר עם כל אחד [מההורים] לחוד ושמע מכל אחד באמת איך הוא רואה את כל המהלך הזה. התחושה שלי הייתה שזה אחד המפגשים שגרם לדברים לנוע הכי מהר שיכול להיות, זאת אומרת שהוא הניע את זה הכי מהר. הוא הבין שטובת הילד פה היא חשובה. ואז כל אחד [מההורים] דיבר עם הילד, וכתוצאה מהשיחות האלה ומהרצון שהוא הביע אז היא [האימא] השתכנעה והיה יותר ברור מה הסידור המתאים.” (הופנה ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית)

” הפסיכולוג היה מאוד טוב. אני ידעתי שאני צריכה להיות עם ילדים, וזה צריך להתחלק באופן שווה וכדומה. הגרוש שלי מאוד היה בקטע של 'לא, אני אקח לך את הילדים', ושמה הרגיעו אותו והסבירו לו שזה לא יקרה. אתה לא תקבל את הילדים כי בא לך. כאילו צריך ממש ממש להיות אימא הכי גרועה שיש ואז אולי, ואני לא אימא הכי גרועה שיש, גם אין לו טענות שאני אימא גרועה, והוא לא יקבל רק כי הוא רוצה סתם להזיק לי. הילדים זה משהו שהוא משותף, ותתמודד עם זה; וזה היה מאוד חשוב, גם היה חשוב שהפסיכולוג הסביר לו כמה חשוב להציב גבולות וכן לחלק את הילדים באופן שווה, וזה תרם, כאילו שזה לא רק אני אומרת שצריך את שני הצדדים אלא גם מישהו חיצוני אמר את זה. זה היה חשוב. היה חשוב שהסבירו לו שזה לא לטובת הילדים.” (פונה להליך המהו"ת)

הפונים להליך המהו"ת והמופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית נשאלו על הגורמים שלמיטב זיכרונם היו מעורבים במפגשים (יכלו לסמן כמה תשובות) (**לוח 8**). בקרב הפונים לתהליך המהו"ת, 77% דיווחו כי חוץ מן העובדים הסוציאליים העובדים ביחידות, לא השתתפו במפגשי המהו"ת גורמים נוספים. 18% דיווחו כי עורך הדין מטעם יחידת הסיוע היה מעורב במפגשים, 8% דיווחו על מעורבותו של פסיכולוג יחידת הסיוע, 5% דיווחו על מעורבותו של עורך דין או טוען רבני פרטי שלהם או של הצד השני בסכסוך, 1% דיווחו על מעורבותו של פסיכיאטר יחידת הסיוע.

בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית שיעור נמוך יותר מן השיעור בקרב הפונים לתהליך המהו"ת דיווחו כי לא היו גורמים נוספים במפגשים ביחידות הסיוע (57% לעומת 77%, בהתאמה). 21% דיווחו כי עורך הדין מטעם יחידת הסיוע היה מעורב במפגשים, 16% דיווחו על מעורבותו של פסיכולוג יחידת הסיוע, 13% דיווחו על מעורבותו של עורך דין/טוען רבני פרטי שלהם או של הצד השני בסכסוך ו-4% דיווחו על מעורבותו של פסיכיאטר יחידת הסיוע.

הן בקרב הפונים לתהליך המהו"ת הן בקרב המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית, ככל שמספר המפגשים היה גבוה יותר, כך שיעור הפונים שדיווחו על גורם נוסף כלשהו שהיה מעורב במפגשים איתם היה גבוה יותר: בקרב הפונים לתהליך המהו"ת שהגיעו למפגש אחד, 1% דיווחו כי היו גורמים נוספים במפגשים; בקרב מי שהגיעו לשניים-שלושה מפגשים, 34% דיווחו כי היו

גורמים נוספים במפגשים; ובקרב מי שהגיעו לארבעה מפגשים ויותר, 59% דיווחו שהיו גורמים נוספים במפגשים. כמו כן ככל שמספר המפגשים היה גבוה יותר, כך שיעור גבוה יותר של פונים דיווחו בנוגע לכל אחד מן הגורמים כי היה מעורב במפגשים איתם. כך למשל, בקרב הפונים לתהליך המהו"ת: 25% מאלו שהגיעו לשניים-שלושה מפגשים דיווחו שעורך דין של יחידת הסיוע היה מעורב במפגשים; 45% מאלו שהגיעו לארבעה מפגשים ויותר דיווחו כך. ודוגמה נוספת: בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית 22% מאלו שהגיעו לשניים-שלושה מפגשים דיווחו כך; ו-38% מאלו שהגיעו לארבעה מפגשים ויותר.

לוח 8: פונים שדיווחו על גורמים נוספים שהיו מעורבים במפגשים, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית, לפי מספר המפגשים (באחוזים) ^

סך הכול: מופנים בהחלטה שיפוטית (ללא חלוקה למספר מפגשים)			סך הכול: מהו"ת (ללא חלוקה למספר מפגשים)			גורמים נוספים מעורבים		
מספר מפגשים			מספר מפגשים					
+4	3-2	1	+4	3-2	1			
18	46	42	10	26				
(n=42)	(n=92)	(n=54)	^^^(n=194)	(n=22)	(n=95)	(n=101)	^^ (n=222)	
43	51	**78	57	41	66	**99	77	לא היו גורמים נוספים
38	22	**9	21	45	25	-	18	עורך דין מטעם יחידת הסיוע
19	16	9	16	32	10	**1	8	פסיכולוג מטעם יחידת הסיוע
24	13	*6	13	14	5	-	5	עורך דין/טוען רבני פרטי של אחד הצדדים בסכסוך
4	5	-	4	-	1	-	1	פסיכיאטר מטעם יחידת הסיוע

^ שיעורי המשיבים אינם מסתכמים ל-100% כי אפשר היה להשיב יותר מתשובה אחת.

^^ בארבעה מקרים אין מידע על מספר מפגשים.

^^^ בשישה מקרים אין מידע על מספר מפגשים.

* $p < .01$ ** $p < .05$

4.5 סוגי השירות שקיבלו המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית

נוסף על תיקי המהו"ת, יחידות הסיוע מטפלות גם בתיקים המופנים אליהן על ידי בתי המשפט לענייני משפחה ובתי הדין הדתיים. תיקים אלו כוללים הליכים במסגרת צווי הגנה וסעד זמני או דחוף, התערבויות בתיקי תלה"מ (תיקים לאחר תהליך מהו"ת) וכן התערבות במש"י.

אנשים נגיד שהיו בהליך מהו"ת, לא הגיעו להסכמות, הגישו תביעות, הגיעו כבר לדיון בבית המשפט – בית המשפט רואה שבכל זאת עדיין יש כאן מקום לגישור ומפנה אותם אלינו, ואז למעשה השופטים כותבים

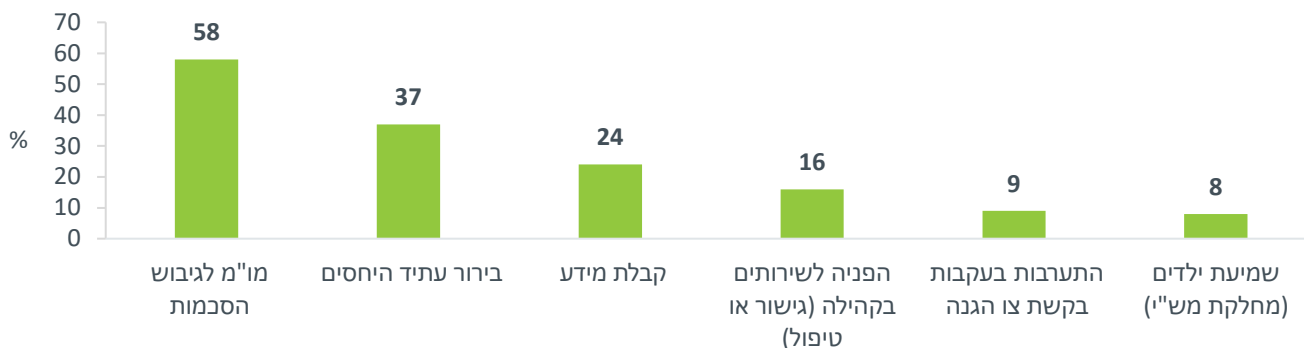

בעצם מה המטרה שלשמה הם הפנו, אנחנו מזמינים את הצדדים ומקיימים איזשהו הליך, ואחרי זה בעצם הם מוציאים דוח לבית המשפט, כותבים לבית המשפט מה ההתערבות שנעשתה, אם הגיעו להסכמות, לא הגיעו להסכמות, ומהן ההסכמות". (עובדת סוציאלית)

לאחר שהתיקים הופנו ליחידות הסיוע, העובדים הסוציאליים יוצרים קשר עם הצדדים ומזמנים אותם למפגש. הם קוראים את המידע שהערכאה השיפוטית שלחה (החלטה שיפוטית, פרוטוקולים וכיו"ב). הכנה זו מאפשרת לעובדים הסוציאליים לקבל הדרכה מוקדמת כיצד נכון לנהל את המקרה, אילו אנשי מקצוע מתאים לשלב בעבודה ובאיזה שלב. תהליך ההתערבות בתיקים אלו אינו מוגבל במספר המפגשים כמו תהליך המהו"ת, והמועד שבו עליו להסתיים הוא המועד שבו יש לתת תשובה לבית המשפט. עם זאת אם יש צורך בהארכת התהליך, אפשר לפנות לקבלת ארכה מבית המשפט או מבית הדין.

תרשים 10 מציג את סוג השירות שקיבלו המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית. מן התרשים עולה כי 58% קיבלו שירות של משא ומתן לגיבוש הסכמות, 37% קיבלו שירות של בירור עתיד היחסים, 24% קיבלו מידע, 16% הופנו לשירותים בקהילה (גישור או טיפול), 9% קיבלו התערבות בעקבות בקשת צו הגנה ו-8% דיווחו על התערבות בנוגע לשיתוף ילדים.

תרשים 10: המופנים בהחלטה שיפוטית (n=194), לפי סוג השירות שקיבלו (בחירה מרובה; באחוזים) ^

^ שיעורי המשיבים אינם מסתכמים ל-100% כי אפשר היה להשיב יותר מתשובה אחת.

מהראיונות עם אנשי המקצוע ביחידות הסיוע עלה שמאז יישום חוק המהו"ת מגיעים ליחידות פחות מופנים בהחלטה שיפוטית. המרואיינים העריכו שהצדדים לאחר הליך מהו"ת מגיעים בשלים יותר להליך המשפטי, הם מצליחים להשלים את ההליך בבית המשפט ולכן פוחת הצורך בהפניה שיפוטית ליחידת הסיוע. הסבר נוסף שעלה הוא שבית המשפט לא הפנה את הצדדים ליחידות הסיוע כי הצדדים היו כבר בהליך המהו"ת. אפשרות אחרת שעלתה היא שתיקים של עימות בעצימות גבוהה שמגיעים לבית המשפט לאחר הליך מהו"ת והשופט אינו מצליח להוביל להשלמת ההליך השיפוטית, הם תיקים שבהם השופט מעריך שהתערבות חוזרת ביחידת הסיוע לא תהיה יעילה, ולכן הוא אינו שולח את הצדדים לשם.

מהראיונות עלה שתיקים המופנים בהחלטה שיפוטית שכיחים פחות ביחידות הסיוע שליד בתי הדין הרבניים מאשר ביחידות שליד בתי המשפט, וכי דיינים כמעט אינם מפנים ליחידות הסיוע במקרים של צווי הגנה וסעד זמני או דחוף. יחידות הסיוע שליד בתי הדין הרבניים מטפלות גם בתיקים של סרבנות גט. להלן יובא פירוט מן הראיונות בנוגע לשתי התערבויות ייחודיות ליחידות הסיוע שליד בתי המשפט לענייני המשפחה: התערבות בעקבות בקשת צו הגנה והתערבות בעקבות שיתוף ילדים.

צו הגנה: בחלק מן המקרים, מייד לאחר מתן צו הגנה, השופטים מפנים את הצדדים ליחידת הסיוע ומבקשים להזמין להתערבות קצרה (שאינה מחייבת) כדי להוריד את עצימות העימות ביניהם ולהגיע להסכמות בנושאים אחדים.

” בעצם הרצינול של ההתערבות בצו הגנה הוא קודם כולל לזכור שזו תמיד משפחה בסופו של דבר, ויש ילדים משותפים, וכשדברים נעשים בהסכמה אז הסיכוי שגם יכבדו את זה הוא גבוה יותר. אז אנחנו קודם כולל מורידים קצת את הלהבות ועושים התערבות קצרה.” (עובדת סוציאלית)

לדברי המרואיינים, על פי רוב אישה היא שמבקשת צו הגנה מבן הזוג; במקצת המקרים גבר הוא שמבקש צו הגנה מבת הזוג שלו או מבן הזוג שלו, ואישה מבקשת צו הגנה מבת הזוג שלה; ובחלק קטן מהמקרים הורים מבקשים צו הגנה מילדיהם. אם מדובר בצו הגנה להורה אחד מפני ההורה השני, ההתערבות להגעה להסכמות עוסקת בהמשך תקשורת בנוגע לילדים ובהסדרי הקשר בין ההורים לילדיהם.

” בית המשפט מפנה אלינו כשהוא מרגיש שיש מקום לדיבור, כשהוא מרגיש שיש שם איזה רקע, איזה תיק משפחתי רגשי שיושב שם ואולי אפשר להגיע להסכמות או בכלל לדבר על הקשר. לרוב זה להגיע להסכמות. דוגמה הכי קלסית זה אישה שהוציאה צו הרחקה לגבר, יש ילדים שצו ההרחקה לא כולל אותם, הוא צריך להמשיך לראות אותם, הוא אבא שלהם, אז הרבה פעמים הביאו אותם אלינו כדי להגיע להסכמות מתי הוא רואה אותם, איך הוא רואה אותם, באיזה קונסטלציה, מה קורה עם הבגדים שלו שבינתיים בבית, מתי הוא יכול לבוא לקחת אותם [את הילדים].” (עובדת סוציאלית)

שיתוף ילדים: פונה ליחידת הסיוע שרואינה תיארה את שביעות רצונה מתהליך שיתוף הילדים שחוותה בתה ביחידת הסיוע:

” ילדה בגיל 13 יש לה רצון משלה, אז בהחלט צריך לדעת מה הרצון שלה. ואפשר לשאול אותה. זה לא ילד בן שנתיים שלא יכול להגיד מה הוא רוצה, ואז כאילו רבים עליו. איכשהו זה היה פלוס שהיא אמרה מה היא רוצה, כי את יודעת, אני נאבקת על הרצון שלה, ואם היא לא אומרת מה היא רוצה אז כאילו למה שיאמינו לי? [...] ואז השופט אומר כאילו 'אה, הילדה פה, טוב אני בודק אם יש פה עובדת סוציאלית ואנחנו נשמע את דעתה'. כאילו היא פה, יש לה פה, יש לה לשון, שתדבר, שתגיד מה היא רוצה. וזהו, ואז כשהוא דיבר איתה עם העובדת סוציאלית, חזר אלינו, ואמר: 'תקשיבו יש לכם ילדה מהממת, טובה, חכמה ויודעת מה היא רוצה. והיא רוצה את זה וזה, ואני מאשר ושלוש וביי'. פתאום זה היה כל כך פשוט, וחבל שלא קרה הרבה קודם.” (הופנה ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית)

במחקר זה לא נאספו נתונים על מספר המקרים שבהם ילדים הוזמנו לשיתוף. עם זאת לפי התרשמות אנשי המקצוע שרואיינו, חלה ירידה בהזמנת ילדים לשיתוף על ידי שופטים. חלק מאנשי המקצוע סברו כי הסיבה לכך היא מגפת הקורונה: בזמן המגפה לא היה אפשר להזמין ילדים למפגשים פנים אל פנים וגם לא היה מתאים לקיים את המפגשים ב'זום'. הסבר נוסף שניתן הוא שעם הזמן שיעור גבוה יותר של פונים הגיעו להסכם מחוץ לכותלי בית המשפט, חלה ירידה בשיעור הפונים שפתחו בהליך משפטי, ובהתאם פחת גם הצורך בהזמנת ילדים לשיתוף בהליך חיזוני. עוד הסבר שניתן הוא שהשופטים הפנו פחות ילדים לשיתוף בגלל עומס בעבודתם והיעדר פניות לתהליך זה.

” [...] כמותית יש תקופות של פיקים, ויש תקופות של ירידה ממש. אני חושבת שכשהשופטים בעצמם עמוסים הם פחות יפנו אלינו למש"י.” (עובדת סוציאלית)

בנוגע ל"שמיעה פנימית", אנשי המקצוע שרואיינו סיפרו שהעובדים הסוציאליים מפנים ילדים למש"י רק אם הן מתרשמים שהורים יפיקו תועלת מההמלצות של העובדים הסוציאליים של מש"י ואם הם ישתפו פעולה לטובתו של הילד. שיתוף הילדים בתהליך זה מתבצע רק אם שני ההורים הביעו הסכמתם לכך.

” לשמיעה הפנימית יש מטרה מסוימת, והיא לעזור להורים להיות ממוקדים ומחוברים לצרכים של הילד. עובדת אחרת, שלא פגשה את ההורים, שומעת את הילד. אחרי הפגישה היא תבוא ותגיד להם את ההתרשמות שלה. היא לא תגיד להם מה העמדה של הילד, אלא את ההתרשמות שלה ממה שעובר על הילד: 'תראו, אנחנו חושבים שהוא מרגיש מצוקה, אנחנו חושבים שקשה לו עם האופן שאתם רבים מולו, אנחנו מזהים שזה פוגע בו, אנחנו חושבים שיש לו צרכים טיפוליים', אז אני חושבת שהמסרים נקלטים, ההורים הרבה יותר פתוחים למסרים האלה אחרי שבאמת דיברנו עם הילד, ואנחנו יכולים גם להגיד להם בצורה יותר ברורה איזה התנהגויות מסוימות שלהם פוגעות בילד, או להפך, התנהגויות מסוימות שלהם שמסחות אותן, עוזרות לו, מאפשרות לו לחוש יותר חופש, אז יש לזה השפעה חזקה וזה יכול לתת להם הזדמנות לפעול בצורה יותר מתאימה לילד.” (עובדת סוציאלית)

בסך הכול, אנשי המקצוע הביעו תמיכה בהתערבות זו של שיתוף ילדים, ונאמר כי היא משרתת את טובת הילדים.

” אני חושבת שהילד נמצא באמצע במלחמה הזאת. כל צד מושך אותו אליו, גם פיזית. אני חושבת שזו מעמסה מאוד גדולה לילד. אז כשאומרים לילד: 'בוא, יש מישהו שהוא לא אבא שלך ולא אימא שלך, גורם מקצועי שהוא גם היה ילד, והוא רוצה לשמוע את הקול שלך, לשמוע מה אתה רוצה, מה מפריע לך; יש משמעות לקול שלך, יש לך משמעות, לא רק להורים שלך, שכל אחד מושך לצד שלו', אז עצם העובדה אני חושבת, שרוצים לשמוע את הילד, זה מרגיע, זה יכול לכוון, גם טיפולית כמובן, זה יכול קצת לשחרר 'אתה לא אשם שההורים נלחמים בגללך'. והרבה פעמים אנחנו אומרים לילד גם, 'כן, גם אם הם טועים בהתנהגות שלהם, חשוב שתדע ששני ההורים רוצים ואוהבים אותך, בזה אנחנו מאמינים, אבל בגלל שקשה להם הם לא שמים לב, עושים דבר מתוך רגש, וזה כנראה פוגע בך', וכשהוא שומע את זה, אני חושבת שזה יכול מאוד לעזור לו.” (עובדת סוציאלית)

לצד ההבנה והעמדות ששיתוף ילדים הוא לטובתם, אנשי מקצוע מן המטה ומיחידות הסיוע שרואיינו סברו כי העובדים הסוציאליים אינם יוזמים די הפניית ילדים לתהליך שיתוף פנימי, משיקולים למיניהם ובגלל מודעות נמוכה לחשיבות שיתופם של ילדים ולתרומה האפשרית לכך בעבורם.

” תהליך שמיעה פנימית, זה תהליך שאנחנו צריכים עוד להגביר אותו, ולהגביר את המודעות אליו, כי זה לא נעשה מספיק. זה יושב על התכר שבין הרצון לא לערב את הילדים יותר מדי בתוך הסכסוך, כי זה יכול להזיק להם ולהסלים את הסכסוך, לבין הרצון לשתף אותם כי זה יכול להועיל להם. אבל אני כן חושבת שצריך לחשוב יותר על האפשרות הזו שיתוף ילדים, ולשקול אם היא מתאימה בכל מקרה לגופו (ממונה על עורכות הדין).

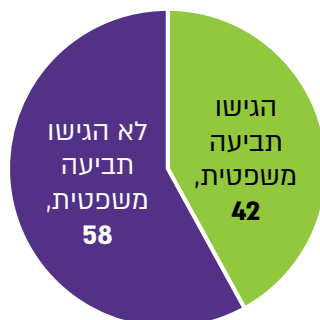
4.6 תוצאות ההתערבות

בפרק זה יוצגו תוצאות תהליך המהו"ת ותוצאות המפגשים בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית. ראשית יוצג מידע על שיעור הפונים שהגישו תביעה משפטית לעומת שיעור הפונים שלא הגישו תביעה משפטית. לאחר מכן יוצג מידע על שיעור הפונים שהגיעו להסכמות.

4.6.1 הגשת תביעה משפטית

ההסכמה שמטרת חוק המהו"ת היא למנוע ככל האפשר התדיינות משפטית בענייני משפחה היא הסכמה רווחת. משתפיי הסקר התבקשו לדווח על סטטוס הסכסוך ביניהם בעת שיחת הטלפון למילוי שאלון הסקר. הם יכלו לבחור את תשובתם מתוך מגוון אפשרויות תשובה. האפשרויות קובצו לשתי הקטגוריות: "הגישו תביעה משפטית" ו"לא הגישו תביעה משפטית" (ר' פירוט בהערות לתרשים 11). כפי שאפשר לראות בתרשים 11, בקרב הפונים להליך המהו"ת 42% הגישו תביעה משפטית ו-58% לא הגישו תביעה משפטית. מהשוואה לממצאי מחקר ההערכה הראשון על יישום חוק המהו"ת (באייר-טופילסקי ושורק, 2019) עלה כי חלה ירידה בשיעור הפונים שדיווחו על הגשת תביעה משפטית לאחר הליך המהו"ת (42% לעומת 51%, בהתאמה).

תרשים 11: פונים להליך המהות בחלוקה בין מי שהגישו תביעה משפטית⁵ ובין מי שלא הגישו תביעה משפטית⁵ (באחוזים)

⁵הגישו תביעה משפטית כולל: הסכסוך הסתיים בהכרעה שיפוטית; הסכסוך לא הסתיים - מחכה להכרעה שיפוטית; הסכסוך לא הסתיים - ממתין לבית משפט; הסכסוך לא הסתיים - נמצא בדיונים בבית משפט

⁵ לא הגישו תביעה משפטית כולל: הסכסוך הסתיים בהסכם; הסכסוך הסתיים בשלום בית; הסכסוך לא הסתיים - הסכסוך מתקיים או ממתין להמשך טיפול אצל מגשר; הסכסוך לא הסתיים - הסכסוך מתקיים או ממתין להמשך טיפול ביחידות הסיוע; הסכסוך לא הסתיים והפונים לא פנו לשום גורם

ממצאים אלו מתיישבים עם הערכות אנשי המקצוע שרואיינו בראיונות העומק, ולכיהן מספר התביעות בבתי המשפט ירד עם הזמן ורבים מגיעים להסכמים ביניהם.

”ובגדול אני כן מאמינה ששינינו את השיח. זאת אומרת, אנשים היום ירוצו לעורך דין להתייעץ, אבל הם בשום פנים לא ירוצו מהר לבית משפט. אנשים בוחרים יותר בהסכם, ואני ממש רואה את זה בשטח.“ (עורכת דין)

מצב הסכסוך ואופן ניהולו בזמן הסקר

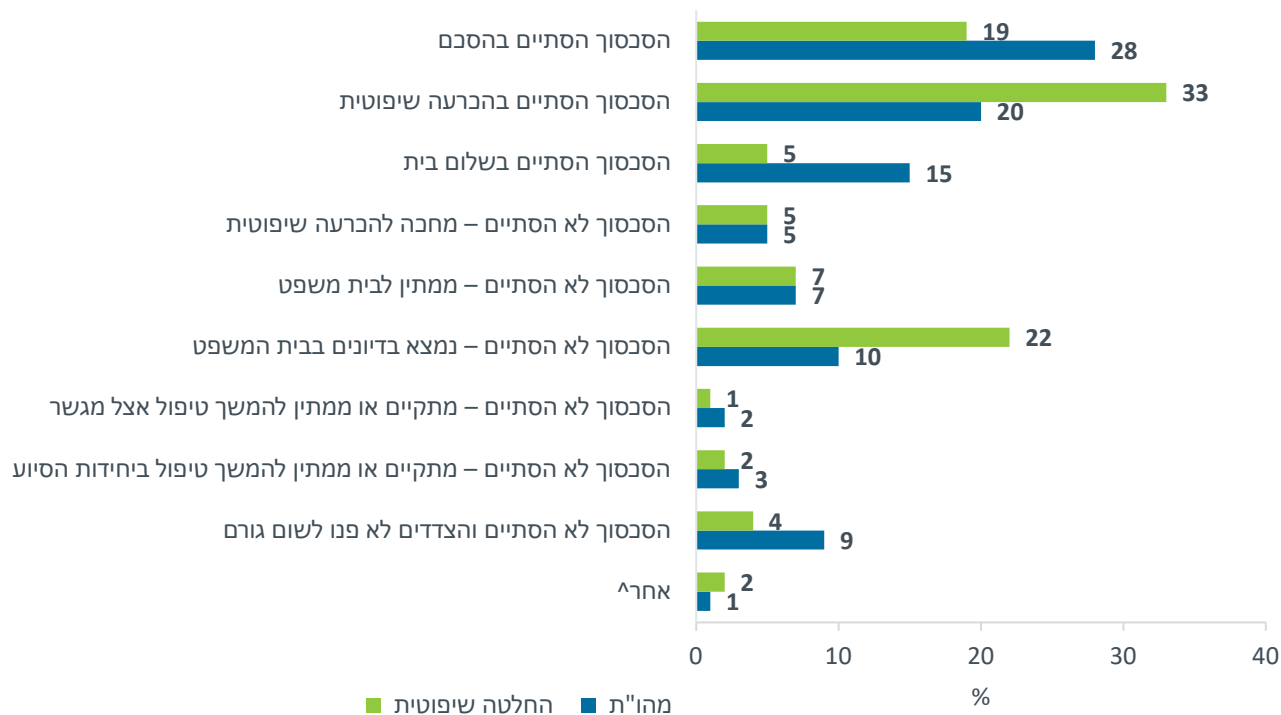
אינדיקציה נוספת לתוצאות ההתערבות היא מצב הסכסוך במשפחה ואופן ניהולו, נכון לזמן הסקר, כשנה עד שנתיים מאז המפגש הראשון ביחידת הסיוע. המחקר בחן אם בנקודת זמן זו הסכסוך הסתיים או לא (בהסכם, בהכרעה שיפוטית או בשלום בית) (תרשים 12). מן הממצאים בנוגע לפונים להליך המהות עולה שבזמן הסקר אצל 63% הסכסוך המשפטי הסתיים, אצל 28% הסכסוך עדיין התנהל (במסגרת משפטית או מחוץ לבית משפט) ו-9% לא פנו לשום גורם לניהול הסכסוך במשפחה. בקרב הפונים להליך המהות שהסכסוך המשפטי ביניהם הסתיים, 28% דיווחו שהגיעו להסכם,⁵ 20% דיווחו שהסכסוך הסתיים בהכרעה שיפוטית ו-15% דיווחו שהסכסוך הסתיים בשלום בית.

מן הממצאים בנוגע למוכנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית עלה שבנקודת הזמן של שנה-שנתיים מסיום ההתערבות, אצל 57% הסכסוך המשפטי הסתיים, אצל 37% הסכסוך עדיין התנהל (במסגרת משפטית או מחוץ לבית משפט) ו-4% לא פנו לשום

⁵ לא ידוע אם ההסכם הושג לאחר שהוגשו תביעות או בלי שהוגשו תביעות כלל.

גורם לניהול הסכסוך במשפחה. בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית שהסכסוך המשפטי ביניהם הסתיים, 19% הגיעו להסכם, 5% דיווחו שהסכסוך המשפחתי הסתיים בשלום בית ו-33% דיווחו שהסכסוך הסתיים בהכרעה שיפוטית.

תרשים 12: פונים שדיווחו על סטטוס הסכסוך בעת הסקר, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת (N=222) ובין המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית (N=193) (באוזנים)

^ אחר מהות – בטיפול עורך דין או בטיפול משרד הרווחה והביטחון החברתי; אחר בהחלטה שיפוטית – לא מעוניינים לענות, יש ביניהם צו הגנה, בטיפול עורך דין
 ^^ בקטגוריה "הסכסוך הסתיים בהסכם" לא ידוע אם זה הסכם שהושג לאחר שהוגשו תביעות או מבלי שהוגשו תביעות כלל.

4.6.2 הגעה להסכמות

בקרוב הפונים להליך המהו"ת, כ-36% דיווחו כי הגיעו להסכמה אחת לפחות במסגרת המפגשים ביחידות הסיוע (16% הסכמה בנושא אחד ו-20% הסכמות בשני נושאים או יותר); כ-64% לא הגיעו להסכמות. נתונים אלו כמעט זהים לנתונים שנמצאו במחקר ההערכה מ-2019 שבחן את יישום חוק המהו"ת, ולפיהם 37% דיווחו כי הגיעו להסכמה אחת לפחות במסגרת המפגשים ביחידות הסיוע (באייר-טופילסקי ושורק, 2019).

בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית, כ-31% דיווחו כי הגיעו להסכמה אחת לפחות במסגרת המפגשים ביחידות הסיוע (14% הסכמה בנושא אחד ו-17% הסכמות בשני נושאים או יותר); כ-69% לא הגיעו להסכמות.

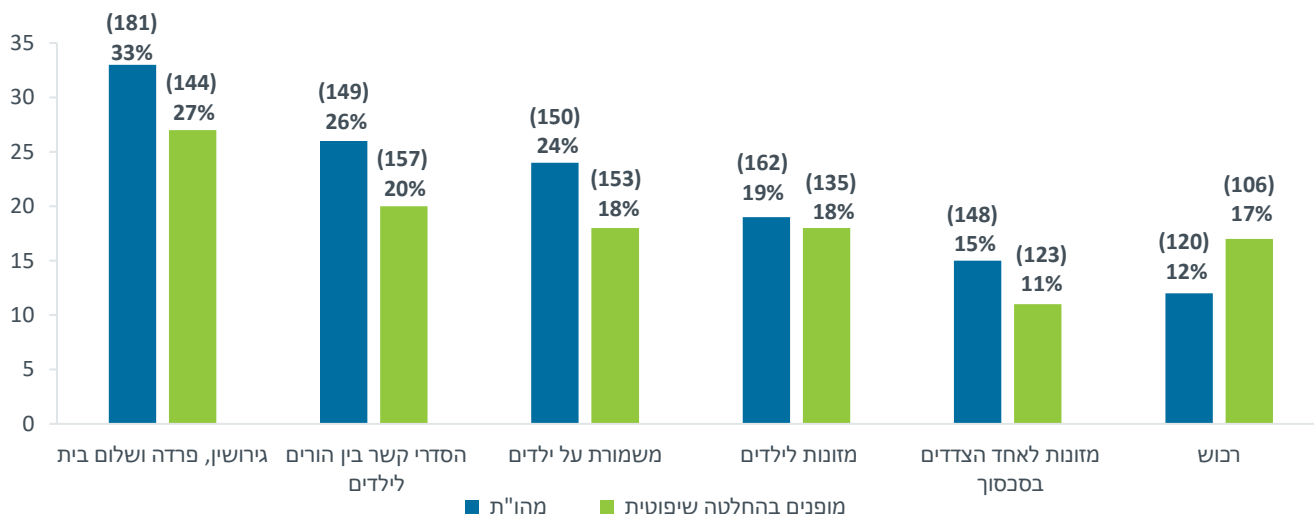
אשר ליישום ההסכמות בפועל, בקרב הפונים להליך המהו"ת מתוך כלל הפונים שהגיעו להסכמה אחת לפחות (n=206), 31% דיווחו שיישמו את ההסכמות בחצי השנה הראשונה שלאחר סיום המפגשים, ומהם 87% דיווחו שהם ממשיכים ליישם את ההסכמות עד לזמן הסקר.

בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית מתוך כלל המופנים שהגיעו להסכמה אחת לפחות (n=178), 26% דיווחו שיישמו את ההסכמות בחצי השנה הראשונה שלאחר סיום המפגשים, ומהם 77% דיווחו שהם ממשיכים ליישם את ההסכמות עד לזמן הסקר.

הפונים נשאלו אם הגיעו להסכמות בכל אחד מנושאי הסכסוך שלהם (**תרשים 13**). מדיווחיהם של הפונים להליך המהו"ת עולה כי 33% הגיעו להסכמות על גירושין, פרדה ושלוש בית; 26% הגיעו להסכמות על הסדרי קשר בין הורים לילדים; 24% הגיעו להסכמות על משמורת על ילדים; 19% הגיעו להסכמות על מזונות ילדים; 15% הגיעו להסכמות על מזונות לאחד הצדדים בסכסוך ו-12% הגיעו להסכמות בנוגע לרכוש.

מדיווחיהם של המופנים בהחלטה שיפוטית עולה כי ברוב ההיבטים שיעור נמוך יותר מהם הגיעו להסכמות בנושאים שבעניינם היו מסוכסכים: 27% הגיעו להסכמות על גירושין, פרדה ושלוש בית; 20% הגיעו להסכמות על הסדרי קשר בין הורים לילדים; 18% הגיעו להסכמות על משמורת על ילדים; 18% הגיעו להסכמות על מזונות ילדים; 11% הגיעו להסכמות על מזונות לאחד הצדדים בסכסוך ו-17% הגיעו להסכמות בנוגע לרכוש.

תרשים 13: פונים שהגיעו להסכמות (בנושאים שבהם היו מסוכסכים), בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית (באחוזים) (n)

אחת מהפונים להליך המהו"ת סיפרה כיצד סייעו להם במפגשי המהו"ת להגיע להסכמות וכיצד הסכמות אלו סייעו להם להגיע להסכם גירושין בתוך זמן קצר יחסית אחרי תהליך המהו"ת, ובד בבד הם שמרו על מערכת יחסים טובה ביניהם:

” זה הסתיים בזה שעזרו לנו להכין הסדרי ראייה. [...] הבנו שיחידת סיוע לא מכינה הסכם גירושין, כי זה מה שחשבנו שהם עושים. אבל לא, הם מנסים לגשר בין הצדדים ולהגיע להסכמות כלשהם. הם מכוונים, נותנים תשובות לדברים שפחות מובנים. אז אחרי שגיבשנו את ההסכמות על הסדרי ראייה פנינו לעורך דין פרטי והוא הכין לנו הסכם. וזה עזר לנו בסופו של דבר להתגרש בצורה נעימה. התגרשנו בצורה מאוד נעימה בסופו של דבר, הלכנו לשתות קפה ולחגוג. יש לי אחלה גרוש. זה מאוד עזר, כי [...]באנו כאילו כבר מראש לעורך דין עם כל הקטע של ההסדרי ילדים וכדומה, שזה היה הדבר העיקרי שהייתה פחות הסכמה עליו. כל השאר לא היה מה לחלק במיוחד, אז כאילו עורך דין עשה הסכם תוך שעה וזהו". (הופנה ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית)

4.7 שביעות רצון מן ההתערבות ותפיסות בנוגע להשפעותיה

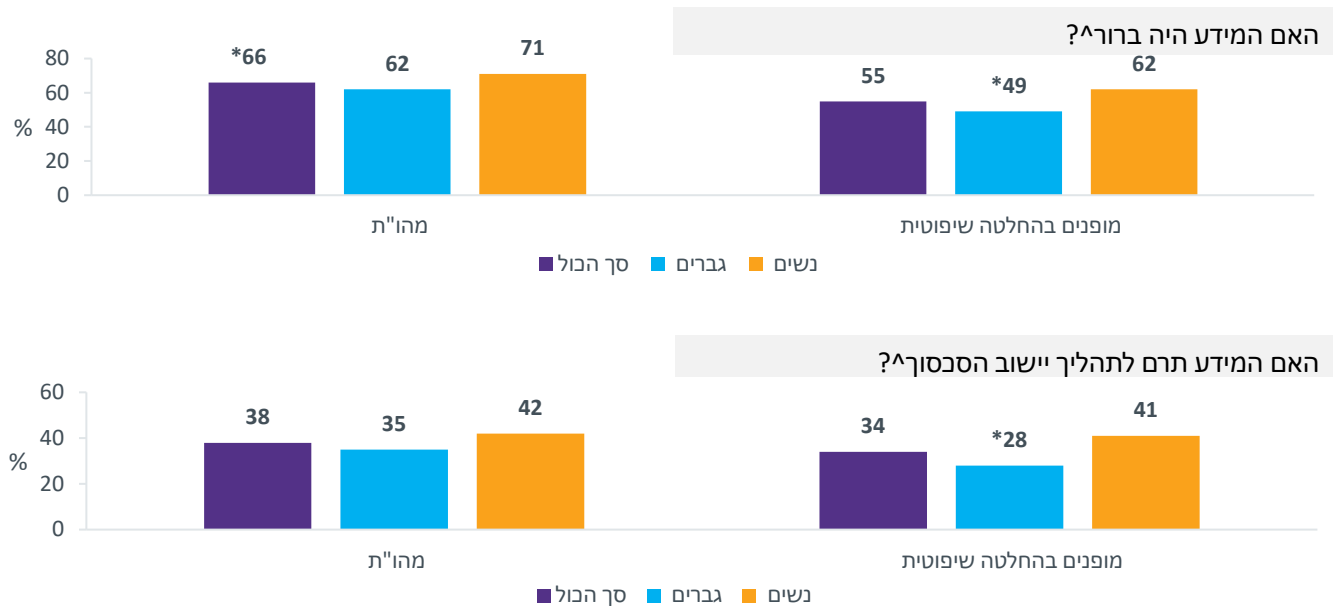
בחלק זה יוצגו שביעות הרצון של הפונים מן ההתערבות ותפיסותיהם בנוגע להשפעותיה. ראשית יוצגו תפיסות על המידע שקיבלו הפונים ביחידות הסיוע. לאחר מכן יוצגו שביעות הרצון מעובדות יחידות הסיוע, שביעות הרצון מתרומת ההתערבות על מגוון היבטים, ולבסוף יוצגו תפיסות הפונים בנוגע להשפעות ההתערבות על היבטים במערכות היחסים, כפי שאלו עלו מן הסקר.

4.7.1 תפיסות על המידע שקיבלו הפונים ביחידות הסיוע

מתרשים 14 עולה כי בקרב הפונים להליך המהו"ת 66% דיווחו שהמידע שקיבלו היה להם ברור במידה רבה או רבה מאוד, ו-38% דיווחו כי המידע שקיבלו תרם להם לתהליך יישוב הסכסוך במידה רבה או רבה מאוד. בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית, 55% דיווחו שהמידע שקיבלו היה להם ברור במידה רבה או רבה מאוד, ו-34% דיווחו כי המידע שקיבלו תרם להם לתהליך יישוב הסכסוך במידה רבה או רבה מאוד.

מהשוואה לפי מגדר עלה כי שיעור נמוך יותר של גברים מאשר נשים, הן הפונים להליך המהו"ת הן המופנים בהחלטה שיפוטית, דיווחו כי המידע שקיבלו היה להם ברור וכי הוא תרם להם לתהליך יישוב הסכסוך. כך למשל, בקרב מי שלא פנו להליך המהו"ת, 49% מן הגברים דיווחו כי המידע היה להם ברור במידה רבה או רבה מאוד לעומת 62% מן הנשים; ו-28% מן הגברים דיווחו שהמידע שקיבלו תרם להם בתהליך יישוב הסכסוך לעומת 41% מן הנשים.

תרשים 14: פונים שדיווחו 'במידה רבה/רבה מאוד' על שאלות בנוגע למידע שקיבלו במפגשים, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים בהחלטה שיפוטית, לפי מגדר (באחוזים)

מספר משיבים: מהו"ת (סך הכול 222), גברים (119), נשים (101). החלטה שיפוטית (סך הכול 193), גברים (101), נשים (91). $p < .05$ *

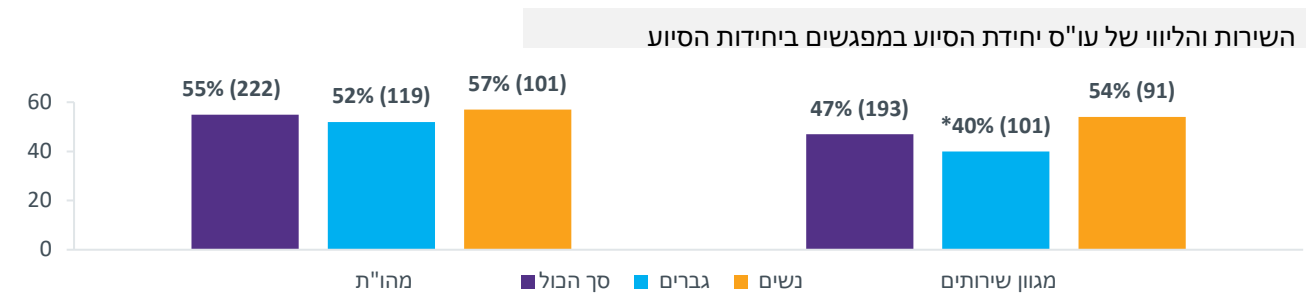
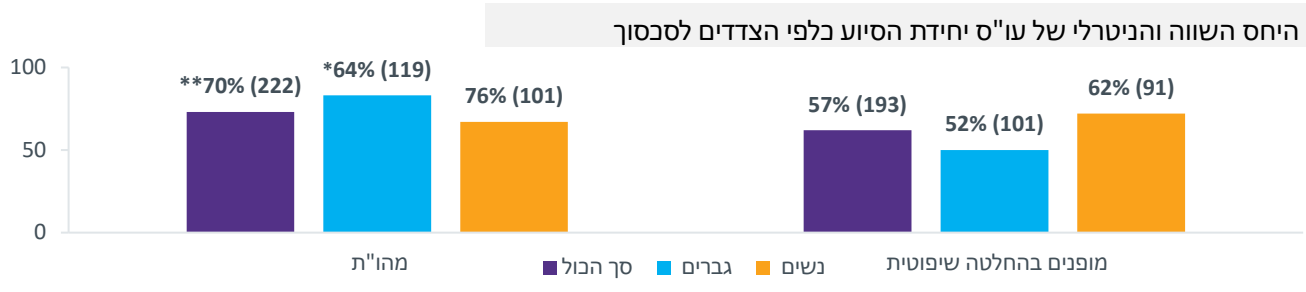
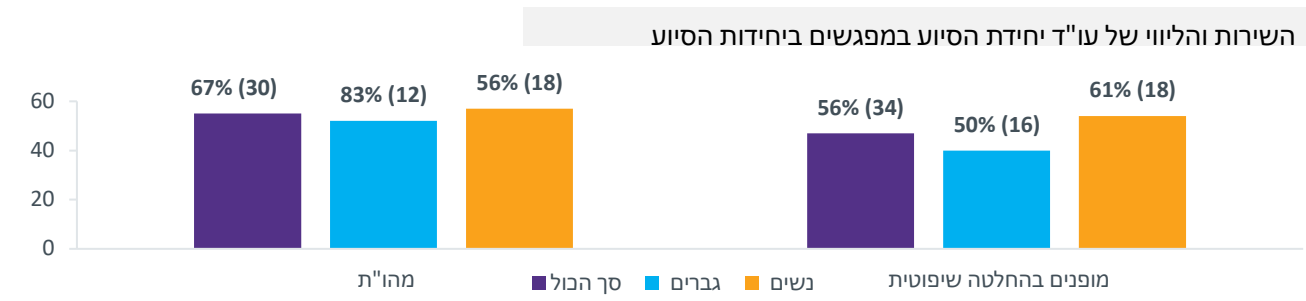
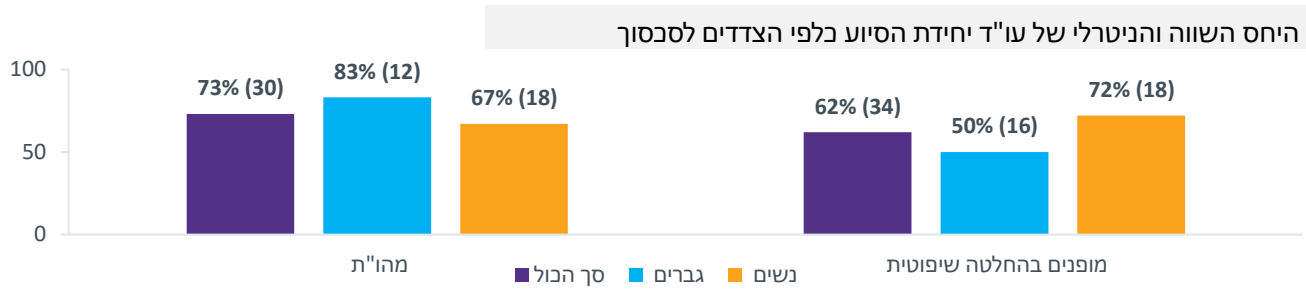
4.7.2 שביעות הרצון מעובדות יחידת הסיוע

הפונים נשאלו על שביעות רצונם מעובדי יחידת הסיוע (תרשים 15). מקרב הפונים להליך המהו"ת, 73% היו מרוצים מהיחס השווה והניטרלי מצד עורך הדין של יחידת הסיוע כלפיהם וכלפי הצד השני בסכסוך, 70% היו מרוצים מהיחס השווה והניטרלי של העובד הסוציאלי של יחידת הסיוע כלפיהם וכלפי הצד השני; 67% היו מרוצים מהשירות והליווי של עורך הדין של יחידת הסיוע במסגרת המפגשים ביחידות; ו-55% היו מרוצים מהשירות והליווי של העובד הסוציאלי של יחידת הסיוע במסגרת המפגשים ביחידות.

שיעור הפונים שהיו מרוצים מעובדי יחידות הסיוע בהליך המהו"ת היה גבוה משיעורם בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית, בכל ההיבטים. כך למשל, 70% מהפונים להליך המהו"ת היו מרוצים מהיחס השווה והניטרלי של העובד הסוציאלי ביחידת הסיוע כלפיהם וכלפי הצד השני בסכסוך לעומת 57% בלבד מהמופנים בהחלטה שיפוטית.

מהשוואה לפי מגדר עלה כי שיעור גבוה יותר של נשים מגברים הביעו שביעות רצון מן העובדים הסוציאליים ביחידות הסיוע. כך למשל, בקרב הפונים להליך המהו"ת, 76% מן הנשים היו מרוצות מהיחס השווה והניטרלי של העובד הסוציאלי של יחידת הסיוע כלפיהן וכלפי הצד השני בסכסוך לעומת 64% מן הגברים. אשר לליווי של העובד הסוציאלי ביחידת הסיוע במסגרת המפגשים, בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית 54% מן הנשים היו מרוצות מן השירות לעומת 40% מן הגברים.

תרשים 15: פונים שדיווחו על שביעות רצון רבה/רבה מאוד מהיבטים בהתנהלות אנשי המקצוע, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים בהחלטה שיפוטית, לפי מגדר (באחוזים) (n)

$p < .01$ ** $p < .05$ *

בראינות עם הפונים הם שיתפו בתחושותיהם כלפי העובדים הסוציאליים של יחידות הסיוע. היו מרואיינים שהיו מרוצים מאוד מתפקוד הצוות:

” [...] בשיח למול גרושתי הרגשתי מאוד לא מובן, אבל הרגשתי שהיא [העובדת הסוציאלית] מבינה אותי ואת המורכבות של הסיטואציה. אז אומנם יצאתי משם כשקצת יצאה לי הרוח מהמפרשים, כי ראיתי את ההתנהלות של גרושתי, אבל הייתי מרוצה מהשירות שקיבלתי מיחידת הסיוע. החוויה הכללית הייתה חיובית, זאת אומרת, זה שהיא הבינה אותי והכלים שהיא רצתה להציע, כמו פגישה עם עורך דין של יחידת הסיוע וגישור או דברים כאלה, זה היה נעים, זה היה נוח.” (פונה להליך המהו"ת).

” קיבלה אותנו בחורה מאוד נחמדה, עובדת סוציאלית. היא הייתה אינפורמטיבית וחביבה, התחושה הייתה שרוצים לעזור לך. באמת רוצים לעזור לך. ובאמת רואים את טובת הילד כאן. שהדברים לא ילכו לאחד ההורים בגלל שהוא הביא את העורך דין היותר טוב. בסך הכול הייתה תחושה שהם ניטרליים.” (פונה להליך המהו"ת)

והיו מרואיינים שהייתה להם ביקורת על המקצועיות והאיכות של עובדי יחידות הסיוע:

” הרגשתי שהעו"סית מאוד עוינת, והיא באה עם התגובה של האימא. כל האשמות שהאישה הטיחה, התחילה לשאול אותי אם הן נכונות. אני לא הבנתי איך עושים דבר כזה. אני בהכשרה שלי גם עבדתי כעובד סוציאלי המון שנים, וכשראיתי מאיזה מקום מתחיל הדיאלוג אמרתי לעצמי: 'מישהו פה פספס'. טעות מספר אחת של עובד סוציאלי שמתחילים בהזדהות עם איזשהו צד. אז נכון, יש חולשות אנושיות, יש עמדות מסוימות שהם בחיים הפרטים של כל אדם שהוא לפעמים מתקשה לעמוד לנוכח העובדות והוא מביע עמדה, אבל צריך מאוד מאוד להיות זהיר ומקבלים על זה הדרכה, שלא להיכנס לנקודות האלה, כי זה שאלות שמאוד מאוד בעייתיות, בעיקר שאתה אמור לקבל איזשהו מנדט ליצור איזשהו הליך של גישור, מה שלא היה יכול להתבצע פה. כי א' היא לא הקשיבה, ב' היא הזדהתה עם האימא, ג' היא בכלל לא הבינה שמדובר במצב שילד פונה. אז זה היה איזשהו פלטפורמה להטחת האשמות, העמקת הניכור ההורי והחרפת הקונפליקט בין הילד לבין האימא בלי בכלל מיקוד לנסות להגיע לנקודה הכי חשובה בנושא הזה, שזה בכלל לא אני, זה האימא מול הילד שהחליט לעזוב אותה. שם היה הסיפור, והמוקד הזה בכלל לא עלה לדיון. (פונה להליך המהו"ת)

בראיונות העומק עם העובדים הסוציאליים הם טענו שלדעתם חשוב מאוד לשמור על ניטרליות בתהליך המהו"ת. ואולם לדבריהם זה אתגר שמצריך מהם התבוננות פנימית ואימון מתמיד לפיתוח כושר זה.

” יש מצבים שמאוד קשה לך לשמור על ניטרליות. בסוף אתה בן אדם ויש לך את האמונות שלך; וכשאת רואה, לא יודעת, אישה שסובלת מאלימות ויש חשש לעגנות, מאוד קשה, מאוד קשה... [...] אני כל הזמן, כאילו אני מקשיבה לעצמי, אני מנסה להבין [...] כאילו מה קרה לי, למה הפעם לא הייתי ניטרלית, כדי להשתכר לפעם הבאה.” (עובדת סוציאלית)

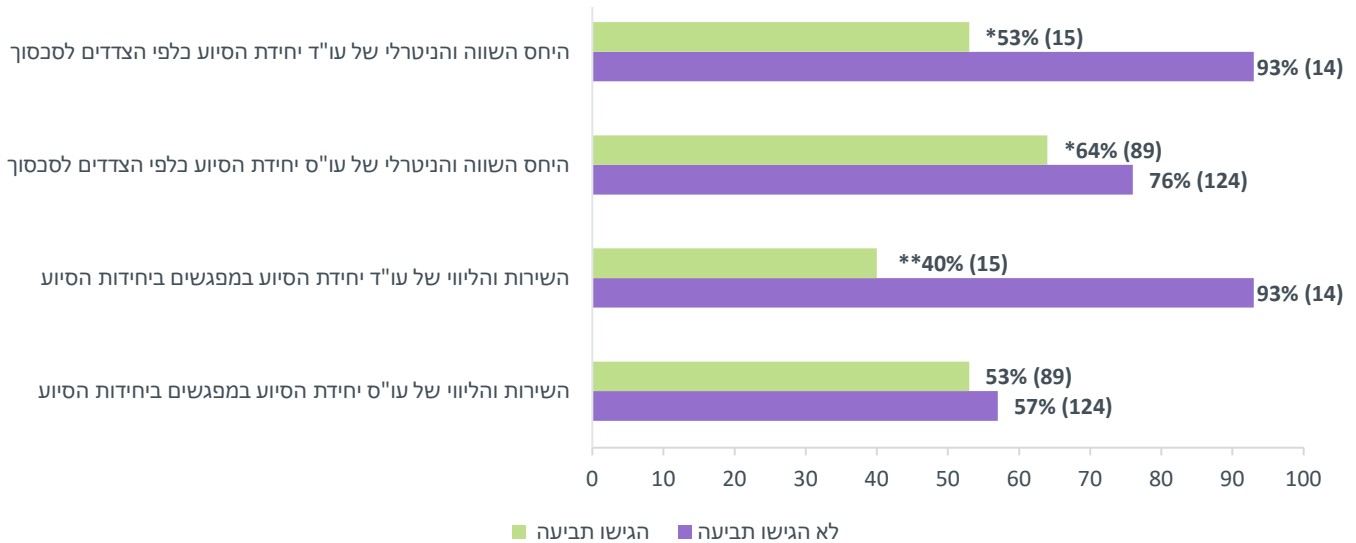
עורכי הדין שרואיינו סברו שיתרון מרכזי של מתן שירות על ידי עורך דין ניטרלי מטעם יחידות הסיוע הוא ששירות כזה עשוי להחזיר את האמון של הפונים במערכת המשפט:

” אנשים בסכסוכי משפחה מאבדים את האמון במערכת המשפטית. הם לא סומכים על עורכי הדין, ומצד שני אף אחד לא מוכן לזוז בלי עורך דין להתייעץ איתו, שיגבֶה אותו, כי כולם מתים מפחד [...]. אז אני חושבת שזה שיש איזשהו עורך דין ניטרלי, אז קודם כול, לזוגות שבפעם הראשונה שומעים מידע משפטי, זה מאוד מרגיע, ומחזיר אמון.” (עורכת דין)

” יש המון המון זוגות, בעיקר בבית הדין, שמגיעים באמת בלנקו, וכל מה שהם שומעים זה באמת חדש להם, ואז הם שומעים מידע משפטי ניטרלי אמיתי, שהוא לא מוטה, שהוא לא כתוב על ידי ארגון כלשהו, על ידי חבר גרוש כלשהו; אני חושבת שזה סופר-חשוב, וזה מתאים למקרים מסוימים, וגם בתוך הפגישה – הניטרליות זה משהו שמנהל אותנו. כל הזמן אומרים: 'טוב, את ניטרלית, אז את תגידי לנו מה את חושבת שככה וככה'; אז אני כמובן לא אתן את דעתי, אבל הם כאילו כל הזמן חוזרים לזה, את ניטרלית, את ניטרלית.” (עורכת דין)

תרשים 16 מציג את שביעות הרצון של הפונים להליך המהו"ת מאנשי המקצוע, בחלוקה בין פונים שהגישו תביעה משפטית לפונים שלא הגישו תביעה משפטית. עולה ממנו כי בקרב הפונים להליך המהו"ת שהגישו תביעה משפטית שיעור נמוך יותר היו שבעי רצון במידה רבה או רבה מאוד מאנשי המקצוע לעומת פונים שלא הגישו תביעה משפטית. כך למשל, 53% מהפונים שהגישו תביעה משפטית היו שבעי רצון מהיחס השווה והניטרלי של עורך הדין מיחידת הסיוע כלפי שני הצדדים בסכסוך לעומת 93% מהפונים שלא הגישו תביעה משפטית. דוגמה נוספת: 64% מהפונים שהגישו תביעה משפטית היו שבעי רצון מהיחס השווה והניטרלי של העובד הסוציאלי ביחידת הסיוע כלפי שני הצדדים בסכסוך לעומת 76% מהפונים שלא הגישו תביעה משפטית.

תרשים 16: פונים להליך המהו"ת שדיווחו על שביעות רצון רבה/רבה מאוד מהיבטים בהתנהלות אנשי המקצוע, לפי הגשת תביעה משפטית (כן/לא), (באחוזים) (n)

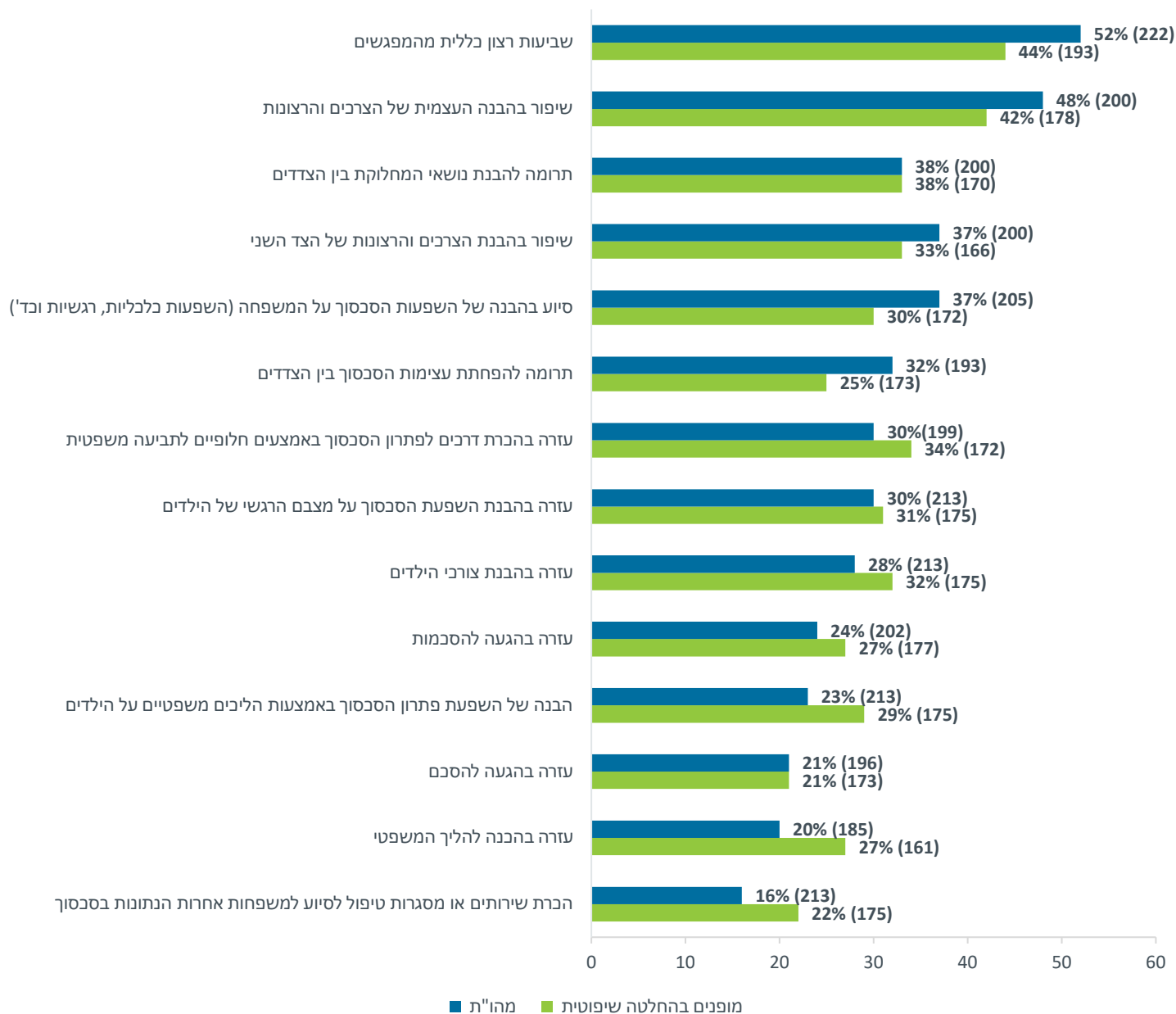
$p < .01$ ** $p < .05$ *

4.7.3 שביעות רצון מתרומת ההתערבות

תרשים 17 מציג את שביעות הרצון ומידת התרומה של המפגשים במגוון היבטים. עולה ממנו כי 52% מהפונים במסגרת הליך המהו"ת ו-44% מהמופנים בהחלטה שיפוטית היו שבעי רצון מן המפגשים במידה רבה או רבה מאוד. הפונים נשאלו באיזו מידה היבטים למיניהם של המפגשים תרמו להם. בקרב הפונים להליך המהו"ת, 48% דיווחו כי הם עזרו להם להבין טוב יותר את הצרכים והרצונות שלהם, 38% דיווחו כי הם תרמו להבנת נושאי המחלוקת בינם ובין הצד השני, 37% דיווחו כי הם עזרו להם להבין טוב יותר את הצרכים והרצונות של הצד השני, 37% דיווחו כי הם סייעו להם להבין את השפעות הסכסוך על המשפחה (השפעות כלכליות, רגשיות ועוד), 32% דיווחו כי הם תרמו להפחתת עצימות הסכסוך בינם ובין הצד השני, 30% דיווחו כי הם עזרו להם להכיר דרכים לפתרון הסכסוך באמצעים חלופיים לתביעה משפטית, 30% דיווחו כי הם עזרו להם להבין את השפעת הסכסוך על מצבם הרגשי של הילדים, 28% דיווחו כי הם עזרו להם להבין את צורכי הילדים, 24% דיווחו כי הם עזרו להם להגיע להסכמות, 23% דיווחו כי הם עזרו להם להבין את ההשפעה של פתרון הסכסוך באמצעות הליכים משפטיים על הילדים, 21% דיווחו כי הם עזרו להם להגיע להסכם, 20% דיווחו כי הם עזרו להכין אותם להליך המשפטי, ו-16% דיווחו כי הם סייעו להם להכיר מסגרות טיפול שנועדו לסייע להורים וילדים במצבם.

בקרב המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית, 42% דיווחו כי המפגשים עזרו להם להבין טוב יותר את הצרכים והרצונות שלהם עצמם, 38% דיווחו כי הם תרמו להבנת נושאי המחלוקת בינם ובין הצד השני, 34% דיווחו כי הם עזרו להם להכיר דרכים לפתרון הסכסוך באמצעים חלופיים לתביעה משפטית, 33% דיווחו כי הם עזרו להם להבין טוב יותר את הצרכים והרצונות של הצד השני, 32% דיווחו כי הם עזרו להם להבין את צורכי הילדים, 31% דיווחו כי הם עזרו להם להבין את השפעת הסכסוך על מצבם הרגשי של הילדים, 30% דיווחו כי הם סייעו להם להבין את השפעות הסכסוך על המשפחה (השפעות כלכליות, רגשיות וכדומה), 29% דיווחו כי הם עזרו להם להבין את השפעת פתרון הסכסוך באמצעות הליכים משפטיים על הילדים, 27% דיווחו כי הם עזרו להם להגיע להסכמות, 27% דיווחו כי הם עזרו להכין אותם להליך המשפטי, 25% דיווחו כי הם תרמו להפחתת עצימות הסכסוך בינם ובין הצד השני, 22% דיווחו כי הם סייעו להם להכיר מסגרות טיפול שנועדו לסייע להורים וילדים במצבם ו-21% דיווחו כי הם עזרו להם להגיע להסכם.

תרשים 17: פונים שדיווחו על שביעות רצון רבה/רבה מאוד מהמפגשים ביחידות הסיוע ועל תרומה רבה/רבה מאוד שלהם, במגוון היבטים, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים בהחלטה שיפוטית (באחוזים) (n)

גם בראיונות העומק עם הפונים הם סיפרו על תרומת המפגשים במגוון היבטים. אחד הפונים להליך המהו"ת שיתף בתרומה שהייתה למפגשים בשיפור מערכת היחסים בין הצדדים ובשיפור ההבנה של צורכי הילדים:

” דבר ראשון, מערכת היחסים ביני לבין גרושתי השתפרה מאז התהליך הזה. אני לא יודע להצביע למה, אבל כששינינו יושבים מול עובדת סוציאלית, והיא [...] בעצם משקפת לך את הסיטואציה של שניכם ביחד מול הילד, למרות שהוא לא היה שם, אתה מוריד את הנשק ואתה מדבר דברי טעם, כי אתה רוצה להגיע לפתרון. ואני חושב שמאז אנחנו שומרים על זה. בכלל, אני חושב שבת הזוג שלי לפני כן, כל הנושא של 'למען הילד', 'למען הילד' זה היה הצהרות, אבל לא בעשייה. [...] אני חושב שאנשי המהו"ת נתנו לה זווית להבין את המעשים שלה, להבין איפה היא נמצאת, והיא עשתה איזשהו סוויץ'. אני חושב שזה עזר מאוד, והיא היום נותנת יותר מאשר נתנה לפני כן לטובת הילד, הילדים. אני מרגיש את זה.” (פונה להליך המהו"ת)

לוח 9 מציג את תפיסות הפונים להליך המהו"ת בנוגע למידת התרומה של המפגשים במגוון היבטים, בחלוקה לפי מספר מפגשי המהו"ת. עולה ממנו שככל שהפונים להליך המהו"ת הגיעו ליותר מפגשים, כך שיעור גבוה יותר מהם דיווחו על שיפור בהיבטים למיניהם. כך למשל, בקרב פוני מהו"ת שהיו במפגש אחד, רק 31% דיווחו כי מפגשי המהו"ת תרמו להבנת נושאי המחלוקת במידה רבה או רבה מאוד, לעומת 38% מן הפונים שהיו בשניים-שלושה מפגשי מהו"ת ו-65% מן הפונים שהיו בארבעה מפגשים ויותר. כך גם, בקרב פונים שהיו במפגש אחד, רק 25% דיווחו כי מפגשי המהו"ת תרמו להבנת השפעת הסכסוך על מצבם הרגשי של הילדים במידה רבה או רבה מאוד, לעומת 28% שהיו בשניים-שלושה מפגשי מהו"ת ו-55% שהיו בארבעה מפגשים ויותר. בקרב מי שהופנו ליחידות הסיוע בהחלטה שיפוטית לא נמצאה מגמה דומה.

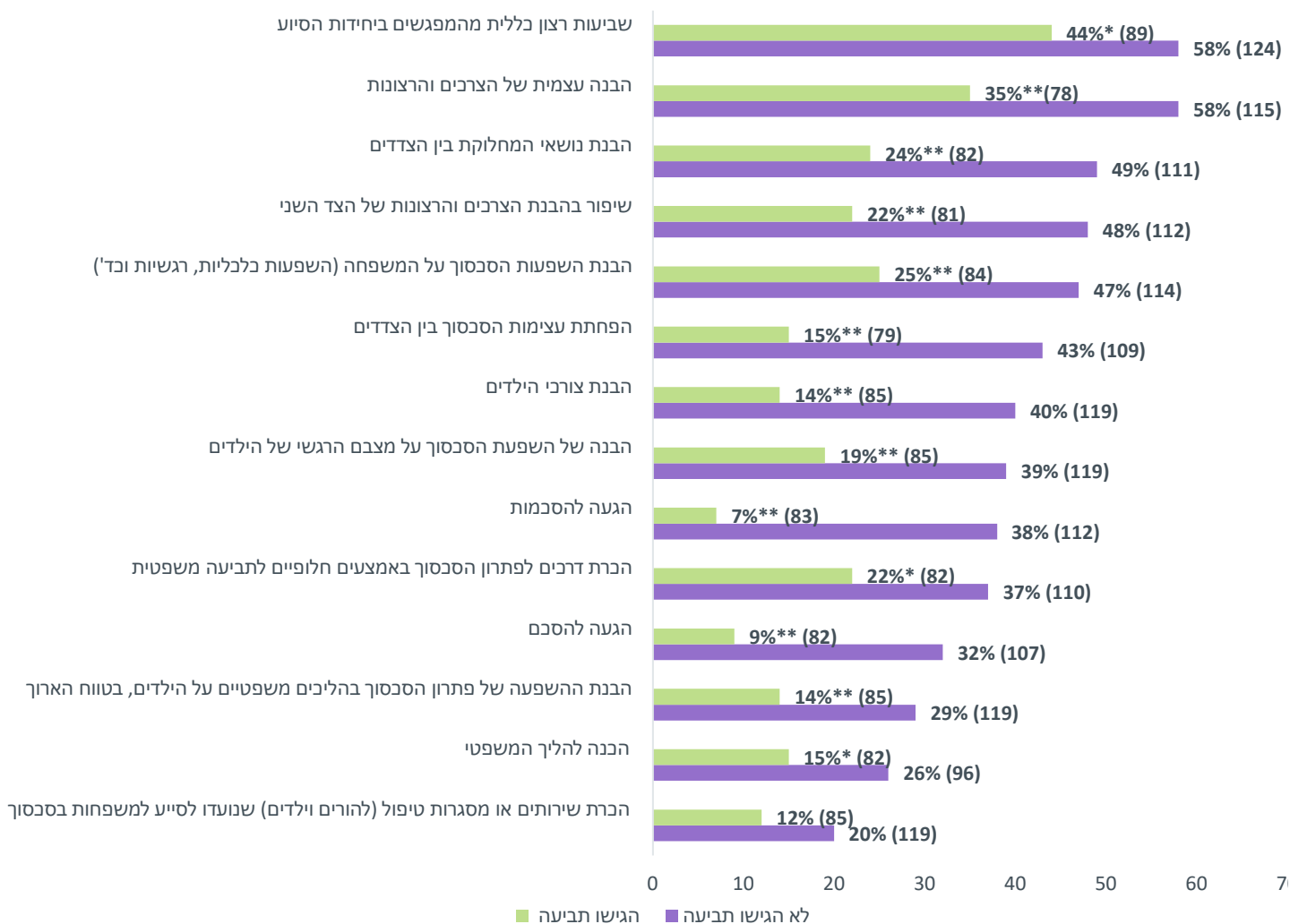
לוח 9: פונים להליך המהו"ת שדיווחו על תרומה רבה/רבה מאוד של המפגשים, במגוון היבטים, לפי מספר מפגשי המהו"ת (באחוזים)

מספר המפגשים			היבטים של תרומת המפגשים
+4	3-2	1	
(n=22) 64	(n=84) 48	(n=90) 43	שיפור בהבנה העצמית של הצרכים והרצונות
(n=18) 56	(n=85) 41	(n=93) *28	שיפור בהבנת הצרכים והרצונות של הצד השני
(n=20) 65	(n=82) 38	(n=94) *31	תרומה להבנת נושאי המחלוקת בין הצדדים
(n=20) 50	(n=83) 30	(n=93) *24	עזרה בהכרת דרכים לפתרון הסכסוך באמצעים חלופיים לתביעה משפטית
(n=21) 33	(n=85) 25	(n=92) 20	עזרה בהגעה להסכמות
(n=21) 24	(n=82) 22	(n=89) 17	עזרה בהגעה להסכם
(n=22) 55	(n=84) 33	(n=96) 34	סיוע בהבנת השפעות הסכסוך על המשפחה (השפעות כלכליות, רגשיות וכד')
(n=19) 37	(n=75) 23	(n=88) *13	עזרה בהכנה להליך המשפטי
(n=22) 55	(n=93) 28	(n=94) *25	עזרה בהבנה של השפעת הסכסוך על מצבם הרגשי של הילדים
(n=22) 27	(n=93) 22	(n=94) 20	עזרה בהבנת ההשפעה של פתרון הסכסוך באמצעות הליכים משפטיים על הילדים
(n=22) 55	(n=93) 26	(n=94) *23	עזרה בהבנת צורכי הילדים
(n=22) 36	(n=93) 14	(n=94) *13	עזרה בהכרת שירותים או מסגרות טיפול (להורים וילדים) שנועדו לסייע למשפחות בסכסוך

* $p < .05$ ** $p < .01$

תרשים 18 מציג את תפיסות הפונים להליך המהו"ת בנוגע למידת התרומה של המפגשים במגוון היבטים, בחלוקה לפי מי שהגישו תביעה משפטית לעומת מי שלא הגישו תביעה משפטית. עולה ממנו כי בקרב הפונים להליך המהו"ת שהגישו תביעה משפטית שיעור נמוך יותר היו שבעי רצון ממידת התרומה של המפגשים, בכל היבטים, לעומת מי שלא הגישו תביעה משפטית. כך למשל, בקרב הפונים להליך המהו"ת שהגישו תביעה משפטית, 44% היו שבעי רצון מהמפגשים ביחידות הסיוע במידה רבה או רבה מאוד לעומת 58% מהפונים שלא הגישו תביעה משפטית. דוגמה נוספת: בקרב הפונים שהגישו תביעה משפטית, 24% סברו שמפגשי המהו"ת תרמו להבנת נושאי המחלוקת בין הצדדים במידה רבה או רבה מאוד לעומת 49% מהפונים שלא הגישו תביעה משפטית.

תרשים 18: פונים להליך המהו"ת שדיווחו על תרומה רבה/רבה מאוד של המפגשים, במגוון היבטים, לפי הגשת תביעה משפטית (כן/לא), (באחוזים) (n)

$p < .01$ ** $p < .05$ *

לוח 10 מציג את תפיסות הפונים להליך המהו"ת לעומת המופנים בהחלטה שיפוטית, בנוגע למידת התרומה של המפגשים בהיבטים אחדים, בחלוקה בין מי שהסכסוך שלהם הסתיים למי שהסכסוך שלהם לא הסתיים. מן הלוח עולה כי שיעור גבוה הרבה יותר של הפונים שהסכסוך ביניהם הסתיים היו שבעי רצון ממידת התרומה של המפגשים, בכל ההיבטים, לעומת שיעור הפונים שהסכסוך ביניהם לא הסתיים, הן בקרב הפונים להליך המהו"ת הן בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית. כך למשל, בקרב הפונים להליך המהו"ת שהסכסוך ביניהם הסתיים, 58% היו שבעי רצון מהמפגשים ביחידות הסיוע במידה רבה או רבה מאוד לעומת 41% מהפונים במסגרת הליך המהו"ת שהסכסוך ביניהם לא הסתיים. דוגמה נוספת: בקרב הפונים להליך המהו"ת שהסכסוך ביניהם הסתיים 45% סברו שמפגשי המהו"ת תרמו להבנת נושאי המחלוקת בין הצדדים במידה רבה או רבה מאוד לעומת 26% מהפונים במסגרת הליך המהו"ת שהסכסוך ביניהם לא הסתיים. מגמה דומה נמצאה גם בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית.

לוח 10: פונים שדיווחו על תרומה רבה/רבה מאוד למגוון היבטים, בחלוקה לפונים להליך המהו"ת לעומת המופנים בהחלטה שיפוטית, לפי סיום הסכסוך או התמשכותו (באחוזים)

החלטה שיפוטית		מהו"ת		היבטים של תרומת המפגשים
הסכסוך הסתיים		הסכסוך הסתיים		
לא	כן	לא	כן	
(n=79)	(n=109)	(n=73)	(n=145)	שביעות רצון כללית מהמפגשים ביחידות הסיוע
35	*51	41	*58	
(n=73)	(n=101)	(n=68)	(n=130)	הבנה עצמית של הצרכים והרצונות
32	*49	37	*55	
(n=71)	(n=95)	(n=69)	(n=129)	הבנת נושאי המחלוקת בין הצדדים
24	**47	26	**45	
(n=69)	(n=93)	(n=68)	(n=130)	שיפור בהבנת הצרכים והרצונות של הצד השני
25	*40	22	**45	
(n=71)	(n=97)	(n=70)	(n=133)	הבנת השפעות הסכסוך על המשפחה (השפעות כלכליות, רגשיות וכד')
20	*37	27	*42	
(n=73)	(n=96)	(n=65)	(n=126)	הפחתת עצימות הסכסוך בין הצדדים
11	**34	17	**40	
(n=72)	(n=96)	(n=67)	(n=130)	הכרת דרכים לפתרון הסכסוך באמצעים חלופיים לתביעה משפטית
22	**43	21	*35	
(n=73)	(n=97)	(n=69)	(n=140)	הבנת צורכי הילדים
22	*40	17	**34	

החלטה שיפוטית		מהו"ת		היבטים של תרומת המפגשים
הסכסוך הסתיים		הסכסוך הסתיים		
לא	כן	לא	כן	
(n=74)	(n=99)	(n=68)	(n=132)	הגעה להסכמות
15	**34	6	**34	
(n=73)	(n=97)	(n=69)	(n=140)	הבנת ההשפעה של פתרון הסכסוך בהליכים משפטיים, על מצבם הרגשי של הילדים
29	33	26	32	
(n=71)	(n=98)	(n=65)	(n=129)	הגעה להסכם
9	**30	5	**30	
(n=73)	(n=97)	(n=69)	(n=140)	הבנת ההשפעה של פתרון הסכסוך בהליכים משפטיים על הילדים, בטווח הארוך
22	*35	16	*26	
(n=69)	(n=88)	(n=67)	(n=116)	הכנה להליך המשפטי
20	31	16	22	
(n=73)	(n=97)	(n=69)	(n=140)	הכרת שירותים או מסגרות טיפול (להורים וילדים) שנועדו לסייע למשפחות בסכסוך
21	24	15	18	

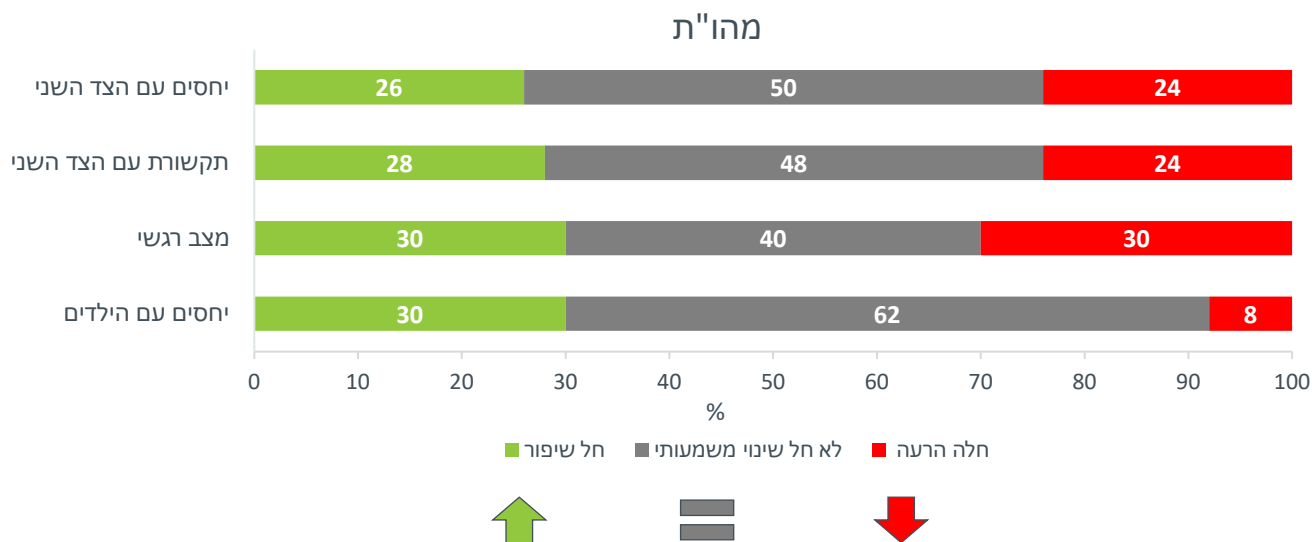
$p < .05$ * $p < .01$ **

4.7.4 תפיסות הפונים בנוגע להשפעות ההתערבות על היבטים במערכות היחסים

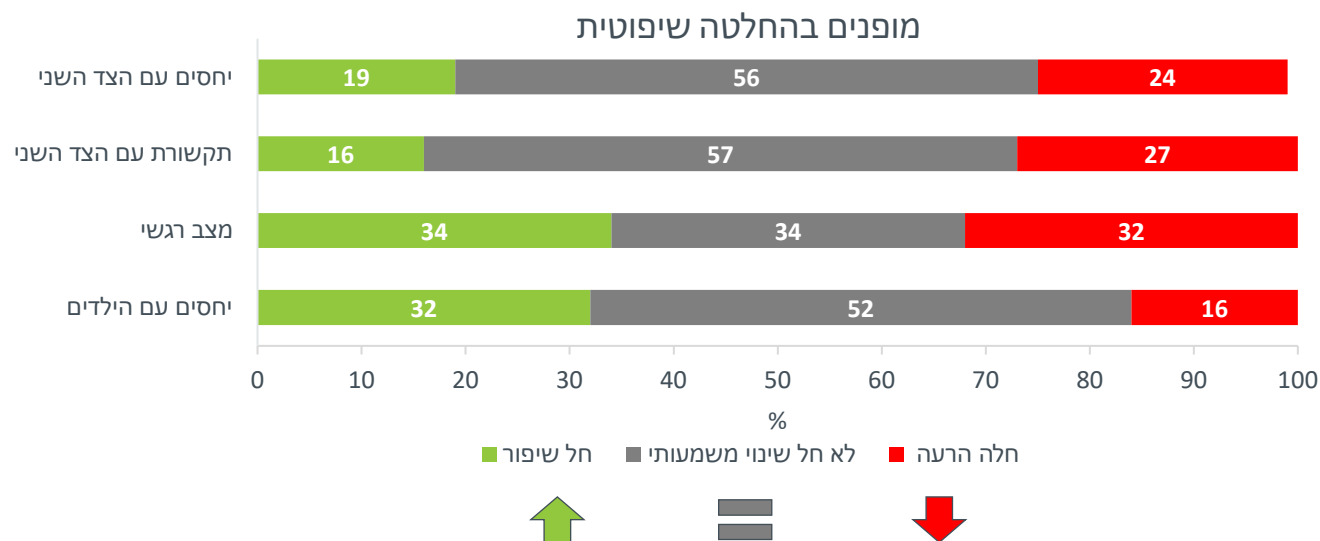
תרשימים 19 ו-20 מציגים את תפיסת הפונים בנוגע להשפעת ההתערבות על היבטים במערכות היחסים שלהם. בקרב הפונים להליך המהו"ת, 30% דיווחו כי חל שיפור במערכות היחסים שלהם עם ילדיהם, 30% דיווחו כי חל שיפור במצבם הרגשי, 28% דיווחו כי חל שיפור בתקשורת בינם ובין הצד השני ו-26% דיווחו כי חל שיפור ביחסים בינם ובין הצד השני. שיעורים דומים של פונים למהו"ת דיווחו על הרעה במצבם בהיבטים אחדים: 30% דיווחו על הרעה במצבם הרגשי, 24% דיווחו על הרעה הן בתקשורת הן ביחסים עם הצד השני. אך רק 8% דיווחו על הרעה ביחסים שלהם עם ילדיהם.

בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית, 34% דיווחו כי חל שיפור במצבם הרגשי, 32% דיווחו כי חל שיפור במערכות היחסים שלהם עם ילדיהם, 19% דיווחו כי חל שיפור ביחסים בינם ובין הצד השני ו-16% דיווחו כי חל שיפור בתקשורת בינם ובין הצד השני. המופנים בהחלטה שיפוטית דיווחו גם על הרעה במצבם בהיבטים אחדים: 32% דיווחו על הרעה במצבם הרגשי, 27% דיווחו על הרעה בתקשורת עם הצד השני, 25% דיווחו על הרעה ביחסים עם הצד השני. 16% דיווחו על הרעה ביחסים שלהם עם ילדיהם – שיעור זה כפול משיעור הפונים להליך המהו"ת שדיווחו על כך (8%), וייתכן כי יש לכך קשר להתמשכות ארוכה יותר של ניהול הסכסוך ואף להסלמתו בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית לעומת הפונים להליך המהו"ת.

תרשים 19: פונים להליך המה"ת שדיווחו על השפעת ההתערבות על היבטים במערכות היחסים שלהם (באחוזים)

תרשים 20: מופנים בהחלטה שיפוטית שדיווחו על השפעת ההתערבות על היבטים במערכות היחסים שלהם (באחוזים)

לוח 11 מציג את תפיסות הפונים להליך המהו"ת בנוגע להשפעת המפגשים על מערכות היחסים והתקשורת במשפחה, בחלוקה לפי מספר מפגשים. עולה ממנו כי ככל שהפונים להליך המהו"ת הגיעו ליותר מפגשים, כך שיעור גבוה יותר מהם דיווחו על שיפור שחל במערכות היחסים והתקשורת במשפחה. כך למשל בקרב פונים שהיו במפגש מהו"ת אחד, רק 18% דיווחו כי חל שיפור ביחסים שלהם עם ילדיהם במידה רבה או רבה מאוד, לעומת 36% מהפונים שהיו בשניים-שלושה מפגשי מהו"ת ו-40% מהפונים שהיו בארבעה מפגשים ויותר. דוגמה נוספת: בקרב פונים שהיו במפגש מהו"ת אחד, רק 18% דיווחו כי חל שיפור בתקשורת בינם ובין הצד השני במידה רבה או רבה מאוד, לעומת 33% שהיו בשניים-שלושה מפגשי מהו"ת ו-35% שהיו בארבעה מפגשים ויותר. בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית לא נמצאה מגמה דומה.

לוח 11: פונים להליך המהו"ת שדיווחו על השפעת ההתערבות על היבטים במערכות היחסים והתקשורת במשפחה, לפי מספר מפגשים

מספר המפגשים			היבטים במערכות היחסים והתקשורת
+4	3-2	1	
(n=19)	(n=86)	(n=88)	יחסים עם הצד השני:
100	100	100	סך הכול
32	31	19	חל שיפור
47	43	58	לא חל שינוי מהותי
21	26	23	חלה הרעה
(n=20)	(n=87)	(n=90)	תקשורת עם הצד השני:
100	100	*100	סך הכול
35	33	18	חל שיפור
50	40	57	לא חל שינוי מהותי
15	27	25	חלה הרעה
(n=20)	(n=72)	(n=78)	יחסים עם הילדים:
100	100	*100	סך הכול
40	36	18	חל שיפור
60	54	73	לא חל שינוי מהותי
-	10	9	חלה הרעה
(n=21)	(n=81)	(n=86)	מצב רגשי:
100	100	*100	סך הכול
43	35	20	חל שיפור
24	30	53	לא חל שינוי מהותי
33	35	27	חלה הרעה

* $p < .05$

לוח 12 מציג את תפיסת הפונים להליך המהו"ת בנוגע להשפעת ההתערבות על היבטים במערכות היחסים והתקשורת במשפחה, בחלוקה למי שהגישו תביעה משפטית לעומת מי שלא הגישו תביעה משפטית. עולה ממנו כי היה שיעור נמוך יותר של מגישי תביעה משפטית שדיווחו על שיפור שחל בהיבטים למיניהם במערכות היחסים והתקשורת במשפחה לעומת מי שלא הגישו תביעה משפטית. למשל, בקרב הפונים להליך המהו"ת שהגישו תביעה משפטית, רק 9% דיווחו על שיפור בתקשורת בינם ובין הצד השני לעומת 41% מהפונים להליך המהו"ת שלא הגישו תביעה משפטית.

לוח 12: פונים להליך המהו"ת שדיווחו על השפעת ההתערבות על היבטים במערכות היחסים והתקשורת במשפחה, לפי הגשת תביעה משפטית (כן/לא; באחוזים)

היבטים במערכות היחסים והתקשורת		הגישו תביעה משפטית	כן	לא
יחסים עם הילדים:				
סך הכול				
			(n=72)	(n=96)
			100	100
	חל שיפור		29	30
	לא חל שינוי מהותי		58	66
	חלה הרעה		13	4
מצב רגשי:				
סך הכול				
			(n=81)	(n=104)
			**100	100
	חל שיפור		17	39
	לא חל שינוי מהותי		41	39
	חלה הרעה		42	22
תקשורת עם הצד השני:				
סך הכול				
			(n=82)	(n=112)
			**100	100
	חל שיפור		9	41
	לא חל שינוי מהותי		62	39
	חלה הרעה		29	20
יחסים עם הצד השני:				
סך הכול				
			(n=80)	(n=110)
			**100	100
	חל שיפור		9	39
	לא חל שינוי מהותי		62	43
	חלה הרעה		29	18

* $p < 0.01$ ** $p < 0.05$

לוח 13 מציג את תפיסת הפונים להליך המהו"ת והמופנים בהחלטה שיפוטית בנוגע להשפעת ההתערבות על היבטים במערכות היחסים והתקשורת במשפחה, בחלוקה בין מי שהסכסוך שלהם הסתיים ובין מי שהסכסוך שלהם לא הסתיים. עולה ממנו כי הן בקרב הפונים להליך המהו"ת הן בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית, שיעור גבוה יותר של פונים שהסכסוך שלהם הסתיים דיווחו על שיפור בהיבטים אחדים במערכות היחסים והתקשורת במשפחה לעומת פונים שהסכסוך שלהם לא הסתיים. למשל, בקרב הפונים להליך המהו"ת שהסכסוך שלהם הסתיים, 34% דיווחו על שיפור בתקשורת בינם ובין הצד השני לעומת 17% מהפונים להליך המהו"ת שהסכסוך שלהם לא הסתיים; ובקרב המופנים בהחלטה שיפוטית שהסכסוך שלהם הסתיים, 27% דיווחו על שיפור במערכת היחסים בינם ובין הצד השני לעומת 7% מהמופנים בהחלטה שיפוטית שהסכסוך שלהם לא הסתיים.

לוח 13: פונים שדיווחו על השפעת ההתערבות על היבטים במערכות היחסים והתקשורת במשפחה, בחלוקה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים בהחלטה שיפוטית, לפי סיום הסכסוך או התמשכותו (באחוזים)

החלטה שיפוטית		מהו"ת		היבטים במערכות היחסים והתקשורת
לא	כן	לא	כן	
הסכסוך הסתיים:				
(n=55)	(n=84)	(n=57)	(n=115)	יחסים עם הילדים:
100	*100	100	100	סך הכול
27	36	25	32	חל שיפור
47	53	63	63	לא חל שינוי מהותי
26	11	12	5	חלה הרעה
(n=64)	(n=94)	(n=67)	(n=122)	מצב רגשי:
100	**100	100	**100	סך הכול
19	44	20	35	חל שיפור
33	35	37	42	לא חל שינוי מהותי
48	21	43	23	חלה הרעה
(n=73)	(n=97)	(n=70)	(n=128)	תקשורת עם הצד השני:
100	**100	100	**100	סך הכול
4	24	17	34	חל שיפור
56	58	47	49	לא חל שינוי מהותי
40	18	36	17	חלה הרעה
(n=71)	(n=98)	(n=67)	(n=127)	יחסים עם הצד השני:
100	**100	100	**100	סך הכול
7	27	13	34	חל שיפור
58	55	57	47	לא חל שינוי מהותי
35	18	30	19	חלה הרעה

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

4.8 תפיסות על חוזקות, אתגרים וקשיים בעבודת יחידות הסיוע

4.8.1 חוזקות

א. עבודה איכותית ומקצועית ביחידות הסיוע בהתאם לחוק המהו"ת בעת ביצוע המחקר, לפי הערכת אנשי המקצוע – הן במטה הן ביחידות הסיוע – העבודה על פי חוק המהו"ת היא עבודה איכותית ומקצועית. זאת בזכות תהליך למידה שהחל בשנים הראשונות ליישום החוק ומתרחש לאורך השנים. העובדים הסוציאליים ועורכי הדין סיפרו שהם צברו ניסיון בעבודה משותפת לפי הליך המהו"ת ונחשפו לאתגרים ופערים בחוק; אלו הוסדרו בהמשך בכמה סבבים של תיקון החוק (לדוגמה, [תקנות להסדר התדיינות בסכסוכי משפחה, תשע"ו-2016](#)). דרכי העבודה נבנו והתבהרו, ואנשי המקצוע למדו להתאים את המענים ביחידת הסיוע לכל משפחה לפי צרכיה הייחודיים. לדבריהם, החששות שליוו אותם בתחילת הדרך, למשל החשש מהמעבר הצפוי מ"שירות בוטיק" שנותן מענה למספר קטן של משפחות לשירות שנותן מענה למספר גדול של משפחות; החשש מהמעבר ממענה בהתאם להפניית שופטים לפנייה עצמאית של משפחות לקבלת שירות ביחידה מתוקף חוק; והחשש שהעלייה הניכרת בהיקף העבודה תשפיע על איכות השירות – חששות אלו כבר אינם מעסיקים את אנשי המקצוע ביחידות הסיוע. כמו כן סוגיות כגון קושי בשל עומס עבודה רב, תקינה חסרה ביחס לדרישות החוק הבטיסיות וכן מחסור בחדרים לקבלת קהל – מעסיקות אותן כחות או שנפתרו. ואולם אותן סוגיות כן מעסיקות את אנשי המקצוע ביחידות הסיוע שליד בתי הדין השרעי, שם החוק הוטמע רק במהלך עריכת מחקר זה, בדצמבר 2022.

ב. שביעות רצון גבוהה מאיכות כוח האדם ביחידות הסיוע

בראיונות עם אנשי המקצוע במטה וביחידות הסיוע עצמן הובעה שביעות רצון רבה מהתפקוד של אנשי המקצוע ביחידות הסיוע ונאמר שהם פועלים על בסיס תחושת שליחות ומעורבות עמוקה וכי הם מקצועיים ואיכותיים מאוד.

אני חושבת שאחת החוזקות הכי הכי גדולות שלנו זה כוח האדם, אנשי המקצוע שיש לנו. [...] יצא לי לעבוד בכמה וכמה יחידות, ואני כל פעם מחדש מלאה התפעלות מהרמה – גם המקצועית וגם האישית. כל פעם מחדש התפעלתי מאיכויות מדהימות של עובדים. [...] אני ממש אחד אחד ראיתי אנשים מאוד מאוד מחויבים, מאוד מגויסים, גם באמת ברמה אישית מאוד גבוהה, ברמת התמצאות ומקצועיות מאוד גבוהה, עושים תהליכים ממש מדויקים, עושים תהליכים מאוד מותאמים למה שאנחנו חושבים שצריך להיות בהליך המהו"ת, לא יותר מדי לפה, לא יותר מדי לשם, כאילו משהו באמת מאוד מקצועי ומדויק, אז זה נראה לי החוזקה המרכזית של היחידות." (ממונה ארצית על עו"ד במטה)

אני חושבת שיש פה אנשים מצוינים, [...] שירות ציבורי מצוין, יושבים פה אנשים מקצועיים, מדהימים, יודעים לאבחן, יודעים לתת את העצות הנכונות, כיף לעבוד איתם." (עובדת סוציאלית)

ג. שיתוף פעולה מיטבי בין העובדים הסוציאליים לעורכי הדין ביחידות הסיוע

אנשי המקצוע שרואיינו סברו כי שיתוף פעולה בין העובדים הסוציאליים לעורכי הדין ביחידות הסיוע תורם להתערבות מיטבית.

” זה לא רק שזה גישור, שמאוד מאוד נחוץ בתהליך של כרדה וגירושין, אלא זה גישור ב-CO, של שתי פרופסיות. יש שני זוגות עיניים, שני אנשים שמתייעצים, שני אנשים שעוצרים באמצע, שתי זוויות מבט. בעיניי זה כבר עושה את התהליך למאוד מאוד מוצלח.” (עורכת דין ביחידת הסיוע)

אומנם לעובדים הסוציאליים נדרש זמן מה להסתגל לעבודה משותפת וצמודה עם עורכי הדין, אולם בסופו של דבר הם הסתגלו אליה ואף למדו להעריך את יתרונותיה.

עם זאת צוין כי לעיתים יש אי-בהירות בנוגע לתחומי האחריות של כל אחד מאנשי המקצוע. כך למשל, לא ברור עד כמה נכון לעורך דין לדבר עם הפונים על הורות ועד כמה נכון לעובד סוציאלי לדבר על מזונות. כדי לפתור סוגיה זו יש בחלק מיחידות הסיוע תהליך של "היוועצות" (נקרא גם "היוועדות") בתדירות של אחת לחודש לערך. במפגש היוועצות מתכנסים העובדים הסוציאליים ומנהל יחידת הסיוע, עורכי הדין והממונה עליהם לתהליך רפלקטיבי על מקרה מסוים ודנים במשך כשעתיים כיצד נכון היה לנהל את התהליך ואיך לשפר את ההתערבות ואת העבודה המשותפת. לתפיסת מרואיינים זהו אחד הכלים החשובים ביותר ליצירת שיפור מתמיד בעבודה הבין-מקצועית ביחידות הסיוע.

” גם במקומות שלדעתי היה קצת מורכב יותר, הזמן עשה את שלו, כבר יש איזשהו ריקוד, כבר ברור איפה התפקידים, איפה יש חלוקה, ואיפה גם התפקידים מתערבבים, כי גישור הוא לא משהו חד משמעי שאתה תדבר רק על הטיפול ואני אדבר רק על המשפטי. זאת המטרה, אבל מטבע הדברים יש גם זליגה. אז אני יכולה להגיד שאצלנו זה עבד, ולפעמים היום כשאנחנו לא מסכימות על משהו, אז זה לפחות מגיע מהיכרות, ואז אנחנו נעשה התייעצות כזאת, שוב לא נחכה להיוועצות עו"ס-עו"ד אלא נלך ונדבר עם הממונות ונכרך את זה.” (עורכת דין ביחידת הסיוע)

ד. שיתוף פעולה מיטבי בין העובדים הסוציאליים ובין פסיכולוג היחידה

אנשי המקצוע שרואיינו סברו כי שיתוף פעולה בין העובדים הסוציאליים לפסיכולוג היחידה תורם להתערבות מיטבית. אחת התרומות של הפסיכולוג היא הערכה כללית של אפיונים אישיים של כל אחד מהפונים וייעוץ לעובדים הסוציאליים בנוגע להתערבות המתאימה ביותר לכל משפחה ומשפחה.

” היו מצבים שבהם היו תיקים מורכבים, ולעבוד עם עוד איש מקצוע זה הרבה פעמים פתח את המחשבה, פתח את ההתערבות, אפשר ככה להרחיב את ההסתכלות.” (מרואינת מהמטה)

יתרון נוסף שצוין הוא שמתן חוות דעת מקצועית בעל-פה להורים על ידי פסיכולוג מאפשר לעובדים הסוציאליים לשמור על העמדה הניטרלית שלהם (חוות הדעת המקצועית של הפסיכולוג אינה ניתנת בכתב).

ה. שביעות רצון ממערך ההשתלמויות וההדרכה לעובדים הסוציאליים

העובדים הסוציאליים שרואיינו סיפרו כי הם מקבלים יותר הדרכות והשתלמויות מקצועיות מאז הטמעת חוק המהו"ת ביחידות הסיוע. הם הביעו שביעות רצון רבה מן התמיכה השוטפת שהם מקבלים מן המדריכים וממנהלי יחידות הסיוע וכן ממערך ההשתלמויות וההדרכה לעובדים הסוציאליים בכל הדרגים: במטה, בקרב מנהלי יחידות הסיוע ובקרב המדריכים והעובדים הסוציאליים שמספקים התערבות ישירה. למדריכים יש יום הדרכה מרוכז אחת לחודש ולעובדים הסוציאליים יש הדרכה קבוצתית מפסיכולוג פעם בשבועיים והדרכה אישית ממדריך פעם בשבועיים כדי לסייע להם בעיבוד התכנים העולים במפגשים, בהתוויה, דיוק של תוכנית ההתערבות, העמקת מיומנויות התערבות ובאזור הרגשות.

” אנחנו עובדים פה בתחומים אישיים, תפוחי אדמה מאוד חמים שנוגעים בכולנו. כולנו בני משפחה ובעלי משפחה, והמקום הזה של ההדרכה שמאפשר להביא התלבטות, מאוד עוזר להיות פתוח לדברים, או לגעת יותר נכון, ולהיות פחות שיפוטי.” (עובדת סוציאלית מדריכה)

” ההדרכה מאוד עוזרת לי להבין את מה שקורה לי בתוך הסיטואציה, זה מאוד עוזר לתפוס את הפרספקטיבה הנכונה כדי לנסות לעזור לצדדים לראות את הדברים בצורה יותר ברורה. המטרה זה באמת להבין מה קורה לך בתוך התהליכים, ולנסות לראות איך אתה שומר על האיזונים הנכונים, ואיך אתה מבין נכון את התמונה. זה מאוד מאוד מאוד מסייע, וזה חשוב שההדרכות האלה יהיו חלק שוטף בעבודה.” (עובדת סוציאלית)

” אנחנו מקבלים הרבה הדרכות. בעניין הזה באמת יחידת הסיוע היא שירות שמאוד לומד, מוציאים אותנו לקורסים, אנחנו מקבלים הרבה הדרכות. משקיעים בנו בזה, וזה באמת כמו אוויר לנשימה בשבילנו, כי זה לאזור, זה כל הזמן להשתכלל יותר, לדעת יותר, כי כל מקרה מביא איתו עוד איזושהי דילמה, עוד משהו שאתה מרגיש שפעם ראשונה נתקלת בו, שאתה לא יודע להסביר לעצמך אפילו איך אתה מרגיש: הם באו, הם שמו עליך איזה משהו, יצאו מהחדר, ואני נשארתי עם זה. אז כן, זה מבורך, וזה באמת גם צריך להיות ככה.” (עובדת סוציאלית)

העובדים הסוציאליים שרואיינו הביעו הערכה רבה למערך ההדרכה וההשתלמויות האינטנסיבי שהם זוכים לו ואמרו שהוא הכרחי לצורך מתן מענה מיטבי.

” יש פה באמת תמיכה מקצועית גם של הקולגות, גם של ההנהלה, גם על ידי מדריכים, גם על ידי הקורסים. אני חושבת רק שהם צריכים כל הזמן לשמר את זה ולא להוריד מזה. זה משהו שחייב להיות כל הזמן ON GOING כי אי אפשר בלי זה. בלי הדרכה בכזו אינטנסיביות זה מאוד קשה.” (עובדת סוציאלית)

ו. ההתערבות ביחידות הסיוע מסייעת בשיפור התקשורת ומערכות היחסים בין הצדדים

לפי תפיסתם של אנשי המקצוע, ההצלחה המרכזית של ההתערבות במפגשי המהו"ת היא שיפור התקשורת בין הצדדים. אומנם הצלחה חשובה של ההתערבות היא השגת ההסכמות, אולם זהו הישג משני יחסית לפי תפיסתם, להשגת השיפור בתקשורת בין הצדדים.

”הצלחה הכי גדולה בעיניי היא שהמשפחה תגיע למצב שהוא יותר מאוזן ולתקשר ולהתחבר ולדבר.“
(עובדת סוציאלית)

אנשי המקצוע שרואיינו סיפרו שיש פונים שמגיעים ליחידות הסיוע לאחר זמן רב שלא דיברו ביניהם. המפגש ביחידת הסיוע מספק להם מרחב בטוח לחידוש התקשורת ביניהם. במקרים אחרים, המפגש ביחידת הסיוע תורם לשיפור התקשורת בין הפונים הפרודים ואף לצמצום עצימות העימות ההורי.

”מבחינתי, אם הגיע אליי זוג עם עוצמת סכסוך מאוד גבוהה, אפילו ברמה של לא מוכנים להקשיב אחד לשני, לא מוכנים אפילו לשבת אחד עם השני, ואני מצליחה כן להרגיע את המצב וכן מצליחה להביא אותם לדיבור, מבחינתי זו הצלחה. כשהם יוצאים מפה ולא מרגישים מאוימים אחד מהשני – זאת הצלחה.“
(עובדת סוציאלית)

”למשל הגיע אליי זוג, הם לא מתקשרים כי הוא חסם אותה בטלפון, וסוכם בפגישה שיצליחו לתקשר, כמובן אני הדרכתי מה אסור לכתוב, איך לפנות, זה כמו סוג של הדרכה, הדרכת הורים, טיפול זוגי, אבל מבחינתי כשהוא פתח את הטלפון והם התחילו לתקשר ביניהם, זה הצלחה.“ (עובדת סוציאלית).

אנשי המקצוע סיפרו כי לעיתים קורה שהם מקבלים עדות לכך שהשיפור בתקשורת בין הצדדים נמשך מחוץ למפגשי המהו"ת עצמם:

”הם יוצאים מהפגישה, ודברים משתנים, ואני מקבלת טלפונים אחרי זה, 'אנחנו רוצים עוד פגישה', או שאחרי זה הם הולכים ויושבים בבית הקפה למטה ומדברים ביניהם, ואני אומרת: 'וואלה, עשיתי את חלקי'. אם הם הצליחו לדבר, זה המון.“ (עורכת דין)

”אנשי המקצוע שרואיינו סיפרו שהשיפור בתקשורת בין הצדדים מועיל גם במקרים שהם ממשיכים להתדיינות בבית משפט, מכיוון שהם מגיעים עם עצימות עימות הורי נמוכה יותר ועם יכולות טובות יותר להידברות ביניהם.

”פעם אחד הדיינים אמר לי: 'גם אם לפעמים אנשים באים אלייך ואת מתוסכלת מזה שהם לא יצאו עם הסכמות, ו'לא הצלחתי לעזור להם, הינה, עדיין יש מחלוקת', אז תדעי שהם מגיעים לבית הדין אחרת, ובמקום שהדיון יימשך על פני שלושה דיונים וחמש שעות, הדיון הוא חצי שעה, כאילו את בישלת שמה משהו שיותר קל לנו אחר כך ככה לסיים את הבישול, רק לשים תבלינים.“ (עובדת סוציאלית)

”אני זוכרת שהשוכטת אמרה לי 'גם אם אנשים לא מגיעים לשום הסכמה אצלכם, אני אחרי פגישה אחת אצלכם רואה את האנשים כבר אחרת', כי הם ישבו עם גורם טיפולי, גישורי, שעוזר להם להשמיע אבל גם להקשיב אחד לשני, ולא בתוך בית משפט; אז אני חושבת שבוודאי יש לזה השפעה על איך שהם מגיעים לפה.“ (עובדת סוציאלית מדריכה)

הצלחה נוספת שהמרוויינים דיברו עליה היא שבמסגרת מפגש המהו"ת בני הזוג מגיעים להחלטה שקולה משותפת ומגובשת יותר על עתיד הנישואין.

4.8.2 קשיים ואתגרים

א. קשיים בעדכון המשיב (הצד הנתבע) על קיומו של מפגש ראשון ביחידת הסיוע אנשי המקצוע שרואיינו במחקר ציינו כי במקרים שבהם המבקש (בקשה ליישוב סכסוך) מיוצג על ידי עורך דין, הוא אמור למסור למשיב את ההודעה בדבר מועד מפגש המהו"ת, ואילו במקרים שבהם המבקש אינו מיוצג, בית המשפט לענייני משפחה או בית הדין הדתי אחראים למסירת ההודעה למשיב על המפגש הראשון ביחידת הסיוע. במקרים רבים הצד המשיב אינו מקבל הודעה על המפגש שנקבע ביחידת הסיוע – מהמבקש, מבית המשפט או מבית הדין. אומנם הוא מקבל תזכורת לקיום המפגש מטעם יחידות הסיוע, יומיים לפני המפגש עצמו, אך לעיתים עד לקבלת התזכורת הוא כלל אינו יודע על פתיחת הבקשה ליישוב סכסוך, ולכן הוא מופתע לקבל תזכורת כזו. מצב זה מקשה על המשיבים להיערך למפגש, מבחינת נפשית, מבחינה משפטית ואף מבחינת לוח זמנים. לעיתים יש בכך כדי לגרום לשיח במהלך המפגש להיות מורכב ומתוח יותר. מצב זה נפוץ יותר במקרים המתאפיינים בעימות הורי בעצימות גבוהה:

” לרוב זה יקרה במקרים שהקונפליקט בעוצמה גבוהה, כי בדרך כלל כשהקונפליקט הוא לא בעוצמה גבוהה, הצד המבקש יעדכן את המשיב שהוא פתח בקשה ליישוב סכסוך, זאת אומרת לרוב יהיה איזה דיבור על זה; ובמקרים שבכלל בכלל אין תקשורת בין הצדדים, וזה רק דרך ההודעה אז כן, כן, אנחנו מקבלים אנשים שהודעת ה-SMS בפירוש עוררה אצלם מתח, כן. כמעט לא נתקלתי בכאלה שזה לא עורר בהם מתח [...] תחשבי שבן אדם הגיע אלינו ביום ראשון ו-48 שעות קודם זה ביום שישי או ביום חמישי הוא קיבל פעם ראשונה את ההודעה. זה מטורף.” (עובדת סוציאלית)

בחלק מן המקרים רק צד אחד מתייצב למפגש. במקרים אלו אי אפשר לקיים את המפגש, והעובד הסוציאלי מודיע לבית המשפט או לבית הדין מי מהצדדים לא התייצב למפגש.

ב. אי-התייצבות פונים למפגשי מהו"ת

אחד הקשיים הבולטים שאפיינו את יישום חוק המהו"ת בתחילת הדרך היה אי-התייצבות של הפונים למפגשי המהו"ת הראשונים בגלל האפשרות שיש להם לבקש "קיצור תקופת עיכוב ההליכים". אם בקשתם מתקבלת, פירושו של דבר הוא שיש להם "פטור" מהליך המהו"ת מייד לאחר קבלת זימון למפגש המהו"ת הראשון. אם בית המשפט קיצר את תקופת עיכוב ההליכים, יחידות הסיוע היו אמורות לקבל הודעה על כך מבית המשפט. ואולם, בפועל, במקרים רבים לא הועברה הודעה על ביטול המפגש, ונוצר מצב שמפגשים התבטלו בעוד פונים רבים אחרים ממתינים למפגשי מהו"ת. מצב זה היה מתסכל מאוד בעבור עובדי יחידות הסיוע, בייחוד משום שהשירות נבחן בין השאר בלוח הזמנים של ההתערבות, המוכתב על פי חוק. בעקבות זאת הועבר תיקון בחוק, ולפיו בקשות לקיצור תקופת עיכוב ההליכים יועברו להחלטת הערכאה השיפוטית לפני הזימון למפגשי המהו"ת. רק אם הערכאה השיפוטית החליטה שלא לקצר את עיכוב ההליכים, יוזמנו הצדדים למפגש מהו"ת.

קושי נוסף שעלה הוא אי-התייצבות של פונים למפגשי המהו"ת. בעקבות קושי זה קידמו יחידות הסיוע הצעה לתיקון לחוק המבהירה כי היעדרות ממפגשי מהו"ת תמנע מן הצדדים אפשרות להגיש תביעה בבית המשפט בהמשך. לדברי כמה מהמרוויינים, בעקבות התיקון לחוק, כאשר מוגשת תביעה לבית המשפט והצדדים לא התייצבו קודם לכן למפגש המהו"ת, בית המשפט רשאי להטיל קנס כספי על הצדדים ולהפנות אותם שוב להליך המהו"ת ביחידה. ואולם מדברי אנשי המקצוע שרואיינו עלה כי רק מקצת השופטים מיישמים אפשרות זו ומטילים קנס כספי על הצדדים שלא התייצבו להליך המהו"ת. לעיתים הם קונסים את הפונים אחרי שלא התייצבו ביחידת הסיוע פעם אחת ולעיתים רק אחרי שלא התייצבו כמה פעמים. ההתמודדות עם מקרים אלו מורכבת משום שהתנגדותם של הצדדים להליך המהו"ת גוברת לאחר הטלת הקנס. ולכן לפי תפיסת מקצת אנשי המקצוע שרואיינו הקנס אינו פתרון מיטבי ויש צורך בפתרונות אחרים.

ג. תחלופה גבוהה של כוח אדם וקושי באיוש משרות ביחידות הסיוע

קושי מרכזי בעבודת יחידות הסיוע כפי שדווח הוא התחלופה הגבוהה של עובדים סוציאליים, עורכי דין, מזכירות, והקושי באיוש המשרות. קושי זה בולט עוד יותר ביחידות הסיוע בפריפריה. אחת הסיבות לקושי באיוש היא דרישות הסף הגבוהות מן המועסקים ביחידות הסיוע, הקבועות בחוק. למשל, דרישה למומחיות ולניסיון בתפקידים דומים לתפקידים ביחידות הסיוע הן מעובדים סוציאליים הן מעורכי דין.

” אני נכנסתי כעובדת יחידה, והיה הרבה זמן שלא הצליחו לגייס עובדת נוספת. זה מה שקורה גם כרגע בעניין של המזכירות ועורך דין. יש מכרזים, אבל אין מועמדים שמתאימים. גם הדרישות לעובדת סוציאלית ביחידת הסיוע, גם ניסיון וגם ניסיון ספציפי בתחום של משפחה, נראה לי שזה גם קצת מקשה למצוא אנשים שבאמת מתאימים לתפקיד. ” (עובדת סוציאלית)

לדברי אנשי המקצוע שרואיינו הקושי באיוש המשרות נובע גם מן השחיקה בשכר העובדים הסוציאליים ועורכי הדין ביחידות הסיוע.

” בעיה נוספת שיש לנו באיוש תקנים [של עובדים סוציאליים], זה שבעבר היינו מאוד אטרקטיביים כי הדרגות אצלנו גבוהות יחסית. ואחרי הרפורמה של העובדים הסוציאליים, בעצם הדרגות מאוד דומות לשירותים אחרים ועובדים אצלנו לא מקבלים כונוניות ושעות נוספות ורמות רכב שמקבלים במשרות אחרות, ואז גם זה גורם בולם. ” (מנהלת תחום במטה)

” אנחנו גם לא מצליחים כל כך למצוא מועמדים [למשרות של עורכות הדין] גם בגלל שחיקה של השכר – משהו עם הסכם שכר שנחתם באופן כללי למשפטנים שלא היטיב עם המשפטנים של יחידות סיוע. ” (ממונה ארצית על עו"ד במטה)

לדברי המרוויינים במטה, הקושי באיוש המשרות גבר ביתר שאת בתקופות שבהן לא היה תקציב מדינה. אז היה קושי לאשר את העסקתם של עובדים, בשל הצורך להמתין זמן רב לאישור חריג לפרסום מכרזים ולקליטת עובדים. לעיתים מועמדים ביטלו את מועמדותם לתפקיד במהלך ההמתנה הארוכה. המרוויינים תיארו ניסיונות להתמודד עם המחסור בעובדים ביחידות הסיוע. דרך אחת הייתה התגייסות לסיוע של אנשי המטה לעבוד ביחידות. דרך נוספת הייתה ניווד אנשי מקצוע בין יחידות.

המרואיינים אמרו כי היעדר איוש המשרות של אנשי המקצוע מכל הפרופסיות משפיע על המשך ההתערבות הניתנת ביחידות הסיוע ועל איכותה. כך למשל עולה מדבריה של הממונה הארצית על עורכות הדין:

העומק של השירות המשפטי שאנחנו יכולים לתת מושפע מכמות כוח האדם שיש לנו. כאשר במשך שנתיים באחת היחידות במקום תקן מלא של עורך דין חמישה ימים בשבוע, היה להם אותי פעם בשבוע, אז ברור שהאופי של ההתערביות היה אחר לגמרי, הרבה פחות משמעותי, הרבה פחות ארוך [...] אני הייתי שמחה אם היינו יכולים לעשות קצת יותר תהליכי גישור, שיכללו גם ניסוח של הסכם גירושין, שזה משהו שאנחנו כרגע לא כל כך עושות אותו כי אין לנו את הזמן לזה. זה יכול להיות מעולה למשפחות, וזה יכול להיות מעולה גם לעובדים, כי עובדים נשחקים כשהם עושים רק התערבויות מאוד מאוד קצרות וממוקדות.” (ממונה ארצית על עו”ד במטה)

ד. אתגרים בהדרכה ובהשתלמויות לעורכי הדין ביחידות הסיוע

אף שלעורכי הדין בשירות יש תוכנית שנתית של הרצאות העשרה מקצועיות, עורכי הדין שרואיינו הביעו צורך בעוד השתלמויות שיאפשרו מרחב להתעדכנות בפסיקה המתחדשת. הם הביעו רצון בהשתלמות ארצית במפגש פנים אל פנים לכל עורכי הדין שלוש-ארבע פעמים בשנה. כמו כן אמרו שהיו רוצים גם השתלמויות משותפות עם העובדים הסוציאליים לצורך אוורור רגשי משותף ומניעת שחיקה בתפקיד.

ה. עומס עבודה וקושי לקיים שלושה מפגשי מהו”ת ביום

אנשי המקצוע דיווחו על עומס רב בעבודתם, ובמיוחד על קושי לקיים שלושה מפגשי מהו”ת ביום. כך למשל, עורכת דין שרואיינה סברה שקיום שלושה מפגשים ביום פוגע באיכות השירות שהיא נותנת למשפחות, במיוחד במפגש השלישי.

אני יכולה להגיד שזה משהו שלאורך זמן אין מצב שאני אוכל לעשות אותו, שלוש פגישות ביום, חמישה ימים בשבוע, אין מצב [...] אף פעם פגישה לא תהיה רבע שעה, זה לא [כמו] בפגישה ראשונה – שצד אחד יבוא, או שצד אחד אחרי רבע שעה יפוצץ, יריב, יטרוק את הדלת וילך. זאת תמיד תהיה פגישה ארוכה וממושכת, אז אני הרוסה אחרי זה, ואני רוצה לקוות שהשירות שנתתי לפגישה השלישית הוא כמו בפגישה הראשונה.” (עורכת דין)

נוסף על כך, כדי לעמוד בלוחות הזמנים שהחוק קובע, נקבעה ביחידות הסיוע מכסה ולפיה כל עובד סוציאלי בשירות מקבל שישה זוגות פונים חדשים בשבוע. המרואיינים ציינו את העומס הרגשי הרב שנוצר עקב כך על אנשי המקצוע.

זה קשה לפגוש שש משפחות חדשות בשבוע. אנשים מגיעים, כועסים, בוכים, מתפרצים, מתפרקים, כאילו מגיעים למצב מאוד משברי, וזה לפגוש משפחה אחרי משפחה ברצף. זה לא קל.” (מנהלת תחום במטה)

עובדת סוציאלית שרואיינה אמרה ששלושה מפגשי מהו”ת ביום פוגעים ביכולתה לשוות אופי טיפולי יותר להתערבות, ולו יכלה לקיים מפגשים ארוכים יותר, היא סבורה שהייתה מצליחה להשפיע על יותר פונים להתחיל בטיפול משפחתי, ובכך לשפר את מערכת היחסים של בני המשפחה גם לאחר הגירושין.

” אני מאמינה יותר בפן הטיפולי, [...] ואם יוצא לי לעשות פגישה ארוכה יותר, אני רואה שהרבה פעמים משתכנעים ללכת אחר כך לטיפול, כי חוו בשעה וחצי פגישה אצלי מה זה טיפול, מה זה לדבר את הרצונות שלי, מה זה לשמוע את הרצונות של הצד השני [...] אז אם היה לי יותר זמן, נניח שתי פגישות ביום, והייתי יכולה לעשות כל פגישה ארוכה יותר, אז כן. אני חושבת שהזוגות היו מרוויחים יותר.” (עובדת סוציאלית)

פסיכולוגית שרואינה אמרה שריבוי המפגשים אינו מאפשר זמן לעיבוד והכלה של התכנים הקשים שעולים בהם, והוא עלול לגרום לקהות רגשית, על החסרונות הנלווים לה.

” תנאי העבודה מאוד קשים. התכנים מאוד מאוד כואבים לפעמים, ואין זמן לעבד את הדברים. רצוי ונכון היה לעבד את הדברים ולא להיכנס מפגישה אחת נשאת בלי אוויר לכגישה אחרת [...] התהליך מוביל לאיזו הרדמה מבחינה רגשית, שבגלל עומס-היתר אפשר לפספס אולי דברים משמעותיים שצריך לקלוט אותם.” (פסיכולוגית)

1. רק במקרים מעטים אפשר לבצע תהליכי התערבות ממושכים

חלק מאנשי המקצוע שהתראיינו הביעו רצון לקיים תהליכי התערבות ממושכים ומעמיקים יותר, כגון גישור וטיפול. לדברי חלק מן המרואיינים היתרון של ניהול תהליך גישור ממושך יותר עד לחתימה על הסכם ביחידות הסיוע הוא בשירות הכוללני שהוא מציע באמצעות שני מגשרים – עורך דין ועובד סוציאלי. מבחינת העובדים יש יתרון נוסף בגישור: עבודה אינטנסיבית של התערבויות ממוקדות עלולה להיות שוחקת. כדי להציע יותר גישור, נאמר בראיונות, צריך לוודא שכל התקנים של עורכי הדין מלאים ולהוסיף תקן או שניים של עורכי דין בכל מחוז.

לדברי חלק מן המרואיינים, הצורך בהתערבות ממושכת יותר של טיפול רגשי בולט במיוחד לנוכח היצע מצומצם של שירותים ציבוריים לטיפול משפחתי (בערים מסוימת אף אין תחנות לטיפול זוגי) ובשל זמינות נמוכה של שירותים ציבוריים לטיפול בהורים בתהליך פרדה וגירושין ובילדיהם. הפסיכולוגים שרואיינו סיפרו שבעבר הייתה אפשרות לביצוע תהליכי התערבות ארוכים יותר ביחידות הסיוע, למשל של חידוש קשר בין ילדים להורים או מתן התערבויות משפחתיות ממוקדות במהלך שמונה עד עשרה מפגשים. נוסף על כך העובדים הסוציאליים שרואיינו סברו כי הם יכולים ומתאימים לספק התערבות ממושכת יותר, בין השאר משום שלרובן יש הכשרה בטיפול זוגי.

צורך נוסף שעלה על ידי הפונים הוא לאפשר במקרים מסוימים לערוך ביקור בית. למשל, בתיקים שבהם מעורבים אנשים עם מוגבלות, בתיקים שבהם המבקש (התובע) או המשיב (הנתבע) מבוגרים ואינם ניידים או שהם מיוצגים על ידי אפוטרופוס, או במקרים שבהם ביקור בית יאפשר לקבל תמונה כוללת יותר, בעיקר בתיקים של סכסוך על רכוש. כדי לאפשר תהליכי גישור וטיפול ממושכים יותר, הוצע להרחיב את התקינה של אנשי המקצוע ביחידות הסיוע.

5. מגבלות המחקר והמלצות למחקרי המשך

ממצאי המחקר הזה מייצגים את האוכלוסייה הנחקרת – הן פונים אשר זומנו לפי חוק המהו"ת ליחידות הסיוע והשתתפו בהליך המהו"ת הן המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית. יש פונים שזומנו להתערבות במסגרת המהו"ת אך לא הגיעו למפגשים שנקבעו להם ('תיקים ללא מעורבות') ובמקרה שלהם לא התקיים הליך מהו"ת וייתכן כי יש להם מאפיינים ייחודיים. לפיכך עולה צורך במחקר נוסף שיתמקד בפונים שאינם מתייצבים למפגשי מהו"ת ויבחן שאלות מחקר הרלוונטיות לסוגיה.

מגבלה נוספת נוגעת להשוואה בין ממצאי מחקר זה לממצאי מחקר ההערכה הראשון שהתקיים סמוך ליישום חוק המהו"ת (באייר-טופילסקי ושורק, 2019). במחקר הראשון, הסקר בקרב הפונים להליך המהו"ת נערך כשלושה חודשים לאחר השתתפותם בהליך המהו"ת, ואילו במחקר הנוכחי הסקר נערך כשנה-שנתיים לאחר ההשתתפות בהליך המהו"ת. למשך הזמן השונה תיתכן השפעה על תפיסת ההתערבות ויש להביא זאת בחשבון בפירוש הממצאים.

עוד מגבלה נוגעת לעיתוי עריכת המחקר. בעת ביצוע המחקר רק הוחל ביישום החוק בבתי הדין השרעיים. רצוי לבדוק בהמשך בנפרד את יישום החוק בבתי דין אלו.

6. תובנות מסכמות, המלצות וכיווני פעולה

6.1 תובנות

א. תובנות בקשר לשיפור ביישום חוק המהו"ת ובתוצאותיו
העבודה על פי חוק המהו"ת היא איכותית ומקצועית: בראיונות עם אנשי המקצוע עלה כי העבודה על פי חוק המהו"ת היא עבודה איכותית ומקצועית, וכי אחת הסיבות לכך היא תהליך למידה שהתרחש החל מהשנים הראשונות ליישום החוק ולאורך השנים. דרכי העבודה נבנו והתבהרו, ואנשי המקצוע למדו להתאים את המענה הניתן ביחידת הסיוע לכל משפחה לפי צרכיה הייחודיים. לדבריהם, החששות שליוו אותם בתחילת הדרך, למשל חשש מעלייה ניכרת בהיקף העבודה שיהיה בה כדי להשפיע על איכות השירות כבר לא העסיקו את אנשי המקצוע שביחידות הסיוע בעת ביצוע המחקר. כמו כן סוגיות כגון קושי בשל עומס עבודה רב, תקינה חסרה ביחס לדרישות החוק הבסיסיות ומחסור בחדרים לקבלת קהל העסיקו אותם פחות או שנפתרו (עם זאת, סוגיות אלו העסיקו את אנשי המקצוע ביחידות הסיוע שליד בתי הדין השרעי; שם החוק הוטמע רק במהלך עריכת מחקר זה, בדצמבר 2022).

השוואה בין ממצאי מחקר זה לממצאי המחקר הראשון (באייר-טופילסקי ושורק, 2019) **מעידה על שיפור שחל ביישום חוק המהו"ת:** במחקר הנוכחי שיעור גבוה יותר של פונים דיווחו כי המחלוקת ביניהם התפרסה על פני פרק זמן מצומצם יחסית: בין חודש לשנה (75% במחקר זה לעומת 61% במחקר הראשון). נתונים אלו מעודדים, מכיוון שהם מעידים על קבוצה הולכת וגדלה של פונים בהליך המהו"ת שקיבלו שירותים מיחידות הסיוע כאשר הסכסוך עוד בראשיתו. מחקרים מראים שטיפול בסכסוך בשלביו המוקדמים מגביר את הסיכויים לנהלו וליישבו בדרך שאינה אדברסרית (Greenberg et al., 2016; Mosten & Trauma, 2017). עוד נמצא כי חלה ירידה מ-68% מן הפונים במחקר הראשון ל-56% מן הפונים במחקר זה, בשיעור הפונים להליך המהו"ת שלפי הדירוג שלהם עצימות הסכסוך שלהם הייתה גבוהה ביותר לפחות בנושא מחלוקת אחד. כלומר הפונים הגיעו ליחידות הסיוע בשלבים מוקדמים יותר של העימות ההורי. במחקר ההערכה הראשון על יישום חוק המהו"ת, באף לא אחד מן המקרים הייתה התערבות נוספת של פסיכולוג או פסיכיאטר לאחר ארבעה מפגשים בהליך המהו"ת, ואילו במחקר זה ב-5% מן המקרים הייתה התערבות נוספת שלהם. ממצא זה מעיד על שיפור בפניות למתן מענה מורחב יותר לפונים הזקוקים לכך. כמו כן חלה ירידה בשיעור הפונים שלא הציעו להם מפגש מהו"ת שני, מ-21% במחקר הראשון ל-11% – עדות להגברת מאמצי החיזור אחר הפונים להמשך הליך המהו"ת.

חל שיפור בתוצאות הליך המהו"ת – ירידה בשיעור הפונים שהגישו תביעה משפטית: אומנם שיעור הפונים שהגיעו להסכמות דומה מאוד בין מחקר זה למחקר ההערכה הראשון על יישום הליך המהו"ת (באייר-טופילסקי ושורק, 2019) אך חלה ירידה בשיעור הפונים שדיווחו כי הגישו תביעה משפטית לאחר הליך המהו"ת: 42% לעומת 51%, בהתאמה. פירושו של דבר הוא שחל שיפור בהשגת מטרת ההתערבות, כלומר בצמצום שיעור הפונים שהגישו תביעה משפטית בסיום ההתערבות ביחידת הסיוע. בפועל רוב הפונים המשיכו לניהול הסכסוך בדרכי הידברות והסכמה.

השתתפות של פונים להליך המהו"ת במפגשים רבים יותר מקושרת עם דיווח על תרומה רבה יותר שהייתה להתערבות: דיווח של פונים להליך המהו"ת על השתתפות במפגשים רבים יותר נמצא מקושר עם דיווח על יותר מפגשים עם אנשי מקצוע, עם שיפור במצב הפונים במגוון היבטים ועם דיווח על תרומה רבה יותר של המפגשים למערכות היחסים והתקשורת במשפחה. עם זאת ייתכן כי התרומה הרבה שהייתה למפגשים קשורה למאפייני המשפחות ולהערכת אנשי המקצוע על פוטנציאל גבוה יותר מזה שבמחקר הקודם להידברות בין הצדדים, וזה הוביל לתיאום מפגשים רבים יותר ולא נבע רק מן העובדה שאנשי המקצוע קיימו יותר מפגשים עם המשפחות מאשר במחקר הקודם.

ב. תובנות מהשוואה בין הפונים להליך המהו"ת ובין המופנים בהחלטה שיפוטית **לאחר התערבות יחידות הסיוע, עצימות העימות של המופנים בהחלטה שיפוטית הייתה גבוהה מזו של הפונים להליך המהו"ת:** עצימות הסכסוך הממוצעת שעליה דיווחו המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית, הייתה מעט גבוהה מזו שדיווחו עליה הפונים להליך המהו"ת. אחת ההנחות היא שההבדל בגובה העצימות נבע מן העובדה שעצימות העימות בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית הייתה גבוהה יותר מראש, שכן כולם הגיעו ליחידות הסיוע בהפניית שופטים או דיינים וכבר היו נתונים מלכתחילה בתהליך של תביעה משפטית.

דרכי העבודה עם הפונים להליך המהו"ת היו מעט שונות מאלו שעם המופנים בהחלטה שיפוטית: מספר המפגשים הממוצע של הפונים להליך המהו"ת היה נמוך ממספר המפגשים הממוצע של המופנים בהחלטה שיפוטית; שיעור נמוך יותר של הפונים להליך המהו"ת מאשר שיעור המופנים בהחלטה שיפוטית דיווחו שאחד או יותר מהמפגשים היו מקוונים (10% לעומת 20% בהתאמה); שיעור גבוה יותר מהפונים להליך המהו"ת מאשר המופנים בהחלטה שיפוטית דיווחו כי לא היו גורמים נוספים שהשתתפו במפגשים איתם ביחידות הסיוע (77% לעומת 57%, בהתאמה).

שיעור גבוה יותר מן הפונים להליך המהו"ת מאשר מן המופנים בהחלטה שיפוטית היו מרוצים מעובדי יחידות הסיוע: שיעור הפונים להליך המהו"ת שהיו מרוצים מעובדי יחידות הסיוע היה גבוה משיעור המופנים בהחלטה שיפוטית, בכל ההיבטים.

תוצאות ההתערבות בקרב הפונים להליך המהו"ת היו טובות מעט מתוצאות ההתערבות בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית: ברוב ההיבטים, שיעור גבוה יותר של הפונים להליך המהו"ת משיעור המופנים בהחלטה שיפוטית הגיעו להסכמות בנושאים שבעינינו היו בסכסוך. שיעור כפול של המופנים בהחלטה שיפוטית דיווחו כי מאז ההתערבות חלה הרעה ביחסים שלהם עם ילדיהם לעומת שיעורם בקרב הפונים להליך המהו"ת: 16% לעומת 8% בהתאמה. ייתכן כי יש לכך קשר לעצימות הסכסוך ולמשכו בקרב המופנים ליחידת הסיוע בהחלטה שיפוטית.

ג. תובנות מהשוואה בין פונים שהגישו תביעה משפטית ובין פונים שלא הגישו תביעה משפטית **בקרוב הפונים להליך המהו"ת שהגישו תביעה משפטית נמצא שיעור נמוך יותר מאשר בקרב הפונים להליך המהו"ת שלא הגישו תביעה משפטית של מי שהיו שבעי רצון במידה רבה או רבה מאוד מאנשי המקצוע, ושיעור נמוך יותר היו שבעי רצון ממידת התרומה של המפגשים מכל ההיבטים.** בקרב מי שהגישו תביעה משפטית – הן מהפונים להליך המהו"ת הן המופנים בהחלטה

שיפוטית – שיעור נמוך יותר מאשר בקרב מי שלא הגישו תביעה משפטית דיווחו על שיפור שחל בהיבטים במערכות היחסים והתקשורת במשפחה. משמעות הממצאים האלה היא כי פונים שנתונים בעימות בעצימות גבוהה יותר אשר בוחרים בסופו של דבר בתביעה משפטית נתרמים פחות מן ההתערבות ביחידת הסיוע מאשר פונים שלא הגישו תביעה משפטית.

ד. תובנות בנוגע להתאמה של מסלול התביעה המשפטית

אנשי המקצוע שרואיינו סברו כי מטרת ההתערבות אינה למנוע תביעה משפטית בכל המקרים, אלא לצמצם את שיעור הפונים שניגשים לתביעה משפטית. לדבריהם, יש פונים שאצלם עצימות העימות ההורי גבוהה מאוד, ורק תביעה משפטית תועיל להם. תפיסות אלו עולות בקנה אחד עם תובנות שעלו מראיונות עומק עם חוקרים מומחים בפרקטיקה מיטבית עבור משפחות בתהליך פרדה וגירושין (שורק ואח', 2024).

ה. תובנות מהשוואה בין פונים: מי שהסכסוך שלהם הסתיים לעומת מי שהסכסוך שלהם לא הסתיים בקרב משפחות שהסכסוך שלהן לא הסתיים, הן בקרב הפונים להליך המהו"ת הן בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית, שיעור הפונים שדיווחו על שיפור בהיבטים למיניהם במערכות היחסים ובתקשורת במשפחה היה נמוך משיעור הפונים בשני המסלולים שאצלם הסכסוך הסתיים. ממצאים אלו מדגישים את חשיבות סיומו של הסכסוך המשפחתי מוקדם ככל האפשר, למען שמירה על מערכות יחסים מיטיבות במשפחה ולמען רווחתם של כל בני המשפחה.

ו. תובנות מהשוואה בין דיווח הגברים לדיווח הנשים

היו הבדלים בין גברים לנשים בתפיסת המצב הכלכלי: הן בקרב הפונים להליך המהו"ת הן בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית, שיעור הגברים שדיווחו שמצבם הכלכלי הורע מאז ההתערבות ביחידות הסיוע היה גבוה משיעור הנשים.

בקרב הפונים להליך המהו"ת – בעיני גברים עצימות הסכסוך הייתה נמוכה מבעיני נשים: בקרב הפונים להליך המהו"ת, הגברים דיווחו על עצימות סכסוך ממוצעת נמוכה יותר משהנשים דיווחו, בנושאים האלה: מזונות לילדים, הסדרי קשר, גירושין-או-פרדה, שלום בית ומזונות של אחד מן הצדדים בסכסוך.

בסך הכול, הגברים לעומת הנשים היו מרוצים פחות מהיבטים בהתערבות: בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית, שיעור נמוך יותר של גברים מנשים היו מרוצים מן המפגשים המקוונים: 39% לעומת 67% בהתאמה. שיעור נמוך יותר מן הגברים, הן הפונים במסגרת הליך המהו"ת הן המופנים בהחלטה שיפוטית, דיווחו כי המידע שקיבלו היה להם ברור וכי הוא תרם להם בתהליך יישוב הסכסוך. כך למשל, בקרב המופנים בהחלטה שיפוטית, 49% מן הגברים דיווחו כי המידע היה להם ברור במידה רבה או רבה מאוד לעומת 62% מן הנשים. שיעור נמוך יותר של גברים מנשים גם הביעו שביעות רצון מעובדי יחידת הסיוע. כך למשל, בקרב הפונים להליך המהו"ת, 64% מן הגברים היו מרוצים מהיחס השווה והניטרלי של העובד הסוציאלי של יחידת הסיוע כלפיהם וכלפי הצד השני בסכסוך לעומת 76% מן הנשים. ייתכן כי הבדלים אלו נובעים מן העובדה שמרבית בעלי התפקידים ביחידות הסיוע הן נשים.

ז. תובנות בקשר להפניה לשירותי גישור או לשירותי טיפול בקהילה

רק 16% מהפונים להליך המהות ו-22% מהמופנים בהחלטה שיפוטית דיווחו שההתערבות סייעה להם להכיר שירותים או מסגרות טיפול שנועדו לסייע להורים ולילדים במצבם. יש להניח שמצב זה נובע ממחסור בשירותי תמיכה מסובסדים למשפחות בתהליך פרדה וגירושין בקהילה. ייתכן כי זה אחד מן הגורמים להתמשכות הסכסוך יותר משנה-שנתיים אחרי תחילת ההתערבות ביחידות הסיוע בקרב שיעור גבוה יחסית של פונים.

ח. תובנות מהשוואה בין יחידות סיוע שליד בתי משפט לענייני משפחה ובין יחידות סיוע שליד בתי הדין הרבניים מהראיונות עלה שתיקים של צווי הגנה שכיחים פחות ביחידות הסיוע שליד בתי הדין הרבניים מאשר ביחידות שליד בתי המשפט לענייני משפחה וכי דיינים כמעט אינם מפנים ליחידות הסיוע להתערבות במקרים של צווי הגנה וסעד זמני או דחוף. בשונה מיחידות הסיוע שליד בתי המשפט לענייני משפחה, יחידות הסיוע שליד בתי הדין הרבניים מטפלות בתיקים של סרבנות גט.

ט. תובנות על שיתוף ילדים ביחידות הסיוע

ההערכה היא כי חלה ירידה בשיתוף ילדים בהפניית ערכאה משפטית: לא נאספו נתונים במחקר על מספר המקרים שבהם ילדים הזמנו לשיתוף בהפניית ערכאה משפטית. עם זאת לפי התרשמות אנשי המקצוע שרואיינו, שופטים מזמנים ילדים להשתתף בתהליך כזה פחות מבעבר. היו בהם שסברו כי הירידה בהזמנת ילדים לשיתוף מצד השופטים התרחשה בעקבות מגפת הקורונה, מכיוון שבמהלכה כונסו מפגשים ב'זום', אך לא היה אפשר לזמן אליהם ילדים מסיבות אתיות. הסבר אפשרי נוסף הוא שעם הזמן שיעור גבוה יותר של פונים הגיעו להסכם מחוץ לכותלי בית המשפט, חלה ירידה בשיעור הפונים שפתחו בהליך משפטי, ובהתאם פחת גם הצורך בהזמנת ילדים לשיתוף ביוזמת ערכאה משפטית

גם העובדים הסוציאליים יזמו רק מעט שיתוף ילדים: לדברי אנשי המקצוע שרואיינו, העובדים הסוציאליים מפנים ילדים ל"שמיעה פנימית" רק אם הם מתרשמים שההורים יפיקו תועלת מהמלצות העובדים הסוציאליים של מש"י וישתפו פעולה לטובתו של הילד. כמו כן שיתוף הילדים בתהליך פנימי מתבצע רק אם שני ההורים הביעו הסכמתם לכך. לצד ההבנה והעמדות ששיתוף ילדים הוא צעד שייטיב עימם, להערכת אנשי המקצוע שרואיינו, העובדים הסוציאליים יוזמים הפניית ילדים לתהליך שיתוף במש"י רק במקרים מעטים ממגוון שיקולים ובגלל מודעות נמוכה לחשיבות שיתוף כזה ולתרומתו האפשרית בעבורם. לדעת אנשי המקצוע אפשר ורצוי להזמין יותר ילדים ל"שמיעה פנימית".

י. תובנות בעניין חוזקות ואתגרים בעבודת יחידות הסיוע

שביעות הרצון של אנשי המקצוע ושל הפונים מיחידות הסיוע ומסיוען לשיפור איכות התקשורת בין הצדדים: לפי דיווח אנשי המקצוע והפונים, שביעות הרצון גבוהה מאיכות כוח האדם ביחידות הסיוע, ולפי דיווח אנשי המקצוע, שיתוף הפעולה מיטבי בין העובדים הסוציאליים לעורכי הדין ביחידות הסיוע ובין העובדים הסוציאליים לפסיכולוג היחידה, ויש שביעות רצון ממערך ההשתלמויות וההדרכה לעובדים הסוציאליים. נוסף על כך הפונים ואנשי המקצוע דיווחו כי ההתערבות ביחידות הסיוע מסייעת בשיפור התקשורת ומערכות היחסים בין הצדדים.

קשיים ואתגרים ייחודיים לאופי הליך המהו"ת וכן אתגרים בשל קושי העבודה ביחידות הסיוע: לפי דיווח אנשי המקצוע והפונים יש קשיים ייחודיים הנוגעים להליך המהו"ת: עדכון המשיב (הצד הנתבע) על קיומו של מפגש ראשון ביחידת הסיוע ואי-התייצבות למפגשים של פונים להליך המהו"ת. קשיים נוספים בעבודת יחידות הסיוע הם התחלופה הגבוהה של כוח אדם וקושי באיוש משרות ביחידות כמו משרות של עורכי דין; עומס העבודה וקושי לקיים שלושה מפגשי מהו"ת ביום; והעובדה שרק במקרים מעטים אפשר לבצע תהליכי התערבות ממושכים.

6.2 המלצות וכיווני פעולה

- 1. רצוי להמשיך בדרכי העבודה הקיימות ולזהות כבר במפגש מהו"ת הראשון אצל אילו פונים עצימות גבוהה ולאילו פונים מסלול ההתערבות המתאים ביותר הוא תביעה משפטית. רצוי לסיים את ההתערבות עם פונים אלו מוקדם ככל האפשר.** זאת כדי למנוע מצבים שהתמשכות ההתערבות בהליך המהו"ת תסלים את העימות ותחמיר את מערכות היחסים והתקשורת בין בני המשפחה.
- 2. רצוי לפעול להזמנת הפונים להליך המהו"ת שאינם בעימות בעצימות גבוהה למפגשים רבים ככל האפשר במסגרת ארבעת מפגשי המהו"ת,** כיוון שככל שהם מגיעים ליותר מפגשים כך שיעור גבוה יותר מהם רואים בהתערבות תהליך שיש בו תרומה רבה או רבה מאוד לחייהם ולמערכות היחסים ביניהם ובין בני זוגם.
- 3. רצוי לפעול לשיפור שביעות הרצון של גברים מהיבטים של ההתערבות ביחידת הסיוע, מכיוון ששביעות רצונם מהיבטים שונים הייתה נמוכה יותר מזו של הנשים.** למשל, חשוב לפעול לשיפור שביעות הרצון שלהם מן המפגשים המקוונים, לשיפור שביעות הרצון שלהם ממתן המידע בתהליך יישוב הסכסוך ושיפור שביעות הרצון מעובדי יחידת הסיוע. **כדאי לנסס קבוצות מיקוד עם גברים וללמוד מהם** כיצד לשפר את שביעות רצונם מן השירות.
- 4. חשוב לפעול למען יותר הזמנות של ילדים לשיתוף הן בהליך חיצוני הן בהליך פנימי.** מחקרים הראו כי אם השתתפות ילדים בהליך חיצוני נעשית היטב, יש לה השפעה חיובית על רווחתם של הילדים ועל תחושת השליטה שלהם במצב. עוד עלה מן המחקרים כי הילדים שבעי רצון מן האפשרות לקבל מידע על ההליך המשפטי בכלל, ועל המקרה המסוים שלהם בפרט, ומן ההזדמנות להביע את מחשבותיהם ומשאלותיהם ולהשפיע על חייהם בעתיד (Morag & Birnbaum, 2020; Hayes & Sutherland, 2014; Walker & Lake-Carroll, 2014, 2015; Morag & Sorek, 2015; et al., 2012). עוד הראו מחקרים כי להשתתפות ילדים בהליך גישור (כלומר בהליך פנימי) יש השפעה על רווחתם הפסיכולוגית של כל בני המשפחה ובייחוד של הילדים, ומופיעים אצלם פחות תסמיני פחד, חרדה ודיכאון. הילדים העריכו את האפשרות הבטוחה שניתנה להם לבטא את עמדותיהם ולתרום לעיצוב ההסכמים בין הוריהם, ודבריהם תרמו להבנת המקרה ולעיתים ערערו את הנחות היסוד שעליהן נשענו ההורים (McIntosh et al., 2008; 2011). רצוי אפוא לפעול להגברת המודעות הן בקרב שופטים, הן בקרב העובדים הסוציאליים ביחידת הסיוע לחשיבות הזמנתם של ילדים לשיתוף.

5. חשוב לפעול לצמצום הקשיים והאתגרים בעבודת יחידות הסיוע ובכלל זה:

- **לפעול לצמצום היעדרויות של פונים ממפגשי מהו"ת** – רצוי לחקור את הסיבות לאי-התייצבות ולפעול על בסיס הממצאים כדי לצמצם אי-התייצבות של הפונים למפגש המהו"ת הראשון. אפשר לעשות זאת למשל באמצעות הסברה לשופטים שלעיתים חשוב להפעיל את הסמכות המוקנית להם על פי חוק להטיל קנס כספי על הצדדים שנעדרו ממפגש שנקבע ביחידה. רצוי לחשוב על פתרונות נוספים להתמודדות עם אי-התייצבות הפונים למפגשים מן המפגש השני ואילך
- **לפעול לצמצום התחלופה של עובדים סוציאליים, עורכי דין ומזכירות ביחידות הסיוע ולאיוש מלא של המשרות וליצירת אחידות רבה יותר בהיבט זה בין המרכז לפריפריה.** התמודדות עם קושי זה תיעשה בין השאר באמצעות התמודדות עם השחיקה בשכר העובדים הסוציאליים ועורכי הדין ביחידות הסיוע
- **לפעול לצמצום עומס העבודה על אנשי המקצוע ביחידת הסיוע** באמצעות הרחבת התקינה שלהם

6. **חשוב להפעיל שירותים ציבוריים/מסובסדים: הן מעני טיפול מגוונים (פרטניים, משפחתיים, קבוצתיים) הן שירותי גישור.** משפחות רבות בתהליך פרדה וגירושין שמסיימות את ההתערבות ביחידת הסיוע מתקשות להשיג שירותי תמיכה מקצועית מסובסדים בקהילה. במיוחד חסרים מענים לטיפול בסכסוכים בעצימות גבוהה מאוד כבר בשלבים הראשונים של הפנייה, כמו למשל השירותים הניתנים על ידי [High Conflict Institute](https://www.highconflictinstitute.com/) במדינות אחדות בעולם, ובהן ארצות הברית, קנדה והולנד. שירותים כאלה ניתנים כפוף להוראת בית משפט, וראוי לשקול את פיתוחם גם בארץ.
7. הרחבת המענים הציבוריים המסובסדים ומתן מעני טיפול מסובסדים מגוונים ושירותי גישור מסובסדים ישפרו את יעילותם של החוק ושל שירותי יחידות הסיוע.

עוד פרסומים של המכון בנושא

שורק, י., אור שרביט, ז. ולנטו, ט. (2024). תמיכה במשפחות בתהליך פרידה וגירושין: חקיקה, מדיניות ופרקטיקות מיטביות. סקירה בין-לאומית. דמ-982-24

אור שרביט, ז., קפרנוב, א. ושורק, י. (2020). תוכנית "תיאום הוריו": מחקר הערכה מעצבת. דמ-847-20

באייר טופילסקי, ט. ושורק, י. (2019). יישום חוק המהו"ת ביחידות הסיוע – מחקר ארצי. דמ-792-19

באייר-טופילסקי, ט., מנור, א. וסבו-לאר, ר. (2015). יחידות הסיוע ליד בתי המשפט לענייני משפחה – מחקר הערכה ארצי. דמ-702-15

שורק, י. וריבקין, ד. (2010). הערכת התכנית הניסיונית לשיתוף ילדים בהליכים משפטיים הנוגעים להם בבתי משפט לענייני משפחה. דמ-559-10

את הפרסומים אפשר להוריד ללא תשלום מאתר המכון: brookdale.jdc.org.il

- Capdevila Brophy, C., D'Abate, D. A., Mazzone, S., & Giudice, E. (2020). Emerging parenting coordination practices around the globe: What we have learned. *Family Court Review*, 58(3), 710-729. <https://doi.org/10.1111/fcre.12508>
- Greenberg, L. R., Doi Fick, L., & Schnider, H. R. A. (2016). Catching them before too much damage is done: Early intervention with resistance-refusal dynamics. *Family Court Review*, 54(4), 548-563. doi:10.1111/fcre.12242.
- Hay, M. C. (2016). *Methods that matter: Integrating mixed methods for more effective social science research*. University of Chicago Press.
- Hayes, M., & Birnbaum, R. (2020). Voice of the child reports in Ontario: A content analysis of interviews with children. *Journal of Divorce & Remarriage*, 61(5), 301-319. <https://doi.org/10.1080/10502556.2019.1619379>
- McIntosh, J. E., Wells, Y. D., Smyth, B. M., & Long, C. M. (2008). Child-focused and child-inclusive divorce mediation: Comparative outcomes from a prospective study of postseparation adjustment. *Family Court Review*, 46(1), 105-124. <https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2007.00186.x>
- McKintosh, J., Smyth, B., Kelaher, M., Wells, Y., & Long, C. (2011). Post-separation parenting arrangements: Patterns of developmental outcomes. *Family Matters*, 86, 40-48.
- Morag, T., Rivkin, D., & Sorek, Y. (2012). Child participation in the family courts—Lessons from the Israeli pilot project. *International Journal of Law, Policy and the Family*, 26(1), 1-30. <https://doi.org/10.1093/lawfam/ebp023>
- Morag, T., & Sorek, Y. (2015). Children's participation in Israeli Family Courts. In T. Gal & B. Duramy (Eds.), *International perspectives and empirical findings on child participation: From social exclusion to child-inclusive policies* (pp. 157-182). Oxford University Press.
- Mosten, F. S., & Traum, L. (2017). The family lawyer's role in preventive legal and conflict wellness. *Family Court Review*, 55(1), 26-37. doi:10.1111/fcre.12260.
- Murphy, J. C., & Singer, J.B. (2016). Moving family dispute resolution from the court system to the community. *Maryland Law Review Endnotes*, 75, 9. https://scholarworks.law.ubalt.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1932&context=all_fac
- Sutherland, E. (2014). Listening to the child's voice in the family setting: From aspiration to reality. *Child and Family Law Quarterly*, 26, 152-172.
- Walker, J., & Lake-Carroll, A. (2014). *Hearing the voices of children and young people in dispute resolution processes: A child-centered approach: Report for the Mediation Task Force*. England: Ministry of Justice.
- Walker, J., & Lake-Carroll, A. (2015). *Co-chairs' report of the Voice of the Child Dispute Resolution Advisory Group*. England: Ministry of Justice.

נספחים: מדריכי ריאיון

נספח א: מדריך ריאיון עם אנשי מטה ובעלות תפקידים ביחידות הסיוע

מחקר על אודות יחידות הסיוע שליד בתי המשפט ויישום מפגשי מהו"ת (2023)

שלום רב, מר/גב' _____, שמי _____ ואני חוקרת במכון ברוקדייל, חברה בצוות המחקר שעוסק בעבודת יחידות הסיוע שליד בתי המשפט ויישום חוק המהו"ת ביחידות אלה. המחקר הזמן על ידי משרד הרווחה והביטחון החברתי. אחת ממטרותיו המרכזיות של המחקר היא לבחון את דרכי העבודה ביחידות הסיוע שליד בתי משפט לענייני משפחה/בתי הדין הרבניים ובתי הדין השרעיים בכלל, ואת יישום מפגשי המהו"ת ואת תוצאות המפגשים. המידע שיתקבל מן המחקר יסייע לקובעי המדיניות בגיבוש דרכי עבודה יעילות יותר, המותאמות למציאות המשתנה.

נשמח אם תוכל להשתתף בריאיון שייארך כשעה וחצי. הריאיון יתקיים באמצעות הזום, אנו מבקשים את רשותך להקליט את השיחה. תמלול הריאיון וכן המידע שיעלה ממנו יישמרו בצורה אנונימית, כך שלא ניתן יהיה לזהות את פרטי המרואיינים בדוח המחקר. חשוב לציין, כי בנוגע לכל שאלה שלא נוח לך איתה תוכל לבקש לא לענות עליה, ולעבור לשאלה הבאה.

בכל שאלה שתהיה לך אחרי הריאיון תוכל לחזור אליי לטלפון: (מס' טלפון של מבצעת הריאיון) או למייל (המייל של מבצעת המחקר). תודה רבה על נכונותך להיפגש ולהתראיין למחקר.

עו"סים בדרגות ניהול שונות ויחידות שונות

הגדרת תפקיד ותפיסת תפקיד

1. ספרי לנו בבקשה מה הרקע שלך ותארי את תפקידך באופן כללי ובהתייחס למפגשי המהו"ת (התייחסי לתפקידך במפגשים ואם יש או היו לך תפקידים בהיערכות יחידת הסיוע להטמעת החוק).
2. במידה והיית שותפה ליישום החוק, אילו שינויים חלו מאז יושם החוק לראשונה ועד היום?
תהליכי העבודה במהו"ת ותפקיד העו"ס
3. מהו התהליך שעוברים הפונים במסגרת המהו"ת?
4. כיצד את משתלבת בתהליך זה? מול אילו גורמים את עובדת ומה תפקידך מול כל גורם – משפחות, בתי המשפט, עו"ד מהשירות ומהמגזר הציבורי, שירותים נוספים של משרד הרווחה וכדומה?
5. אילו היבטים בעבודתך במפגשי המהו"ת עובדים טוב עד כה וללא קשיים מיוחדים?
6. מהם האתגרים שמלווים אותך כעו"ס ביישום החוק ל"הסדר ההתדיינות בסכסוכי משפחה"? אילו גורמים מקשים על הצלחת מפגשי המהו"ת? אנא התייחסי למכשולים טכניים, מנהליים, בירוקרטיים וכדומה.
7. האם יש משהו שהיית משנה או מוסיפה לתהליך העבודה במפגשי המהו"ת?

8. לשיטתך, מה תיחשב הצלחה של מפגשי המהו"ת?

9. מה הגורמים שתורמים לפי דעתך להצלחת המפגשים?

ההשפעה של תהליכי העבודה של המהו"ת על עבודת יחידת הסיוע שאינה קשורה למהו"ת

10. תארי את תהליכי העבודה ביחידות הסיוע שאינם קשורים למהו"ת.

11. תארי את דרכי העבודה ביחידות הסיוע אשר קשורים לשיתופם של ילדים בתהליך קבלת החלטות על חייהם בגישור/ בהליכים משפטיים.

◦ באילו מקרים עושים שיתוף ילדים?

◦ מהן התרומות של הליך שיתוף ילדים להליך השיפוטי, לילדים עצמם ולקשר עם ההורים?

12. תארי את ההשפעה שהייתה להתמקדות יחידות הסיוע בהליך המהו"ת על דרכי העבודה שאינן קשורות למהו"ת.

◦ האם ובאילו דרכים הייתה להתמקדות בהליך המהו"ת השפעה על היקף/אופי/איכות שיתופם של ילדים בתהליך קבלת החלטות הנוגעות לחייהם בהליכים משפטיים/בגישור?

13. האם יש משהו שהיית משנה או מוסיפה לתהליכי העבודה ביחידות הסיוע שאינם קשורים למפגשי המהו"ת?

האם יש לך דבר מה נוסף להגיד?

אם את נזכרת במשהו נוסף נשמח לשמוע ממך במייל או בטלפון.

תודה רבה!

עורכי דין

הגדרת תפקיד ותפיסת תפקיד

1. ספרי לנו בבקשה מה הרקע שלך ותארי את תפקידך באופן כללי ובהתייחס לחוק המהו"ת?

2. במידה והיית שותפה ליישום החוק, אילו שינויים חלו מאז יושם החוק לראשונה ועד היום?

3. האם עסקת בעבר בתחומים דומים או משיקים למפגשי המהו"ת – מתן שירות לאוכלוסיות בסיכון, עבודה מול משרד הרווחה וכדומה?

4. מי ממונה עלייך מקצועית ומי אדמיניסטרטיבית (האם זו אותה פרסונה)? היכן ממוקם משרדך? לכמה יחידות את מעניקה שירות? האם ביום קבוע או על פי צורך?

תהליכי העבודה במהו"ת ותפקיד העו"ד

5. מול אילו גורמים את עובדת ומה תפקידך מול כל גורם – משפחות, עו"סים, בתי המשפט, עו"ד פרטיים וכדומה. האם יש לך תפקידים ברמה מערכתית?

6. אלו היבטים בעבודתך עובדים טוב עד כה וללא קשיים מיוחדים?
  7. מה התרומה של שילוב עו"ד במפגשי המהו"ת ומה החסרונות לכך?
  8. מהם האתגרים שמלווים אותך כעו"ד ביישום חוק המהו"ת? אילו גורמים מקשים על הצלחת מפגשי המהו"ת? אנא התייחסי למכשולים טכניים, מנהליים, בירוקרטיים וכדומה.
  9. האם יש משהו שהיית משנה או מוסיפה לתהליך העבודה ביחידות הסיוע ובמפגשי המהו"ת?
  10. לשיטתך, מה תיחשב הצלחה של מפגשי המהו"ת?
האם יש לך דבר מה נוסף להגיד?
- אם את נזכרת במשהו נוסף נשמח לשמוע ממך במייל או בטלפון.

תודה רבה!

גורמים במטה שמעורבים ביישום

רקע על המרואיינת

1. תארי לנו מהו תפקידך ומה תפקידך במסגרת חקיקת חוק המהו"ת.
  2. במידה והיית שותפה ליישום החוק, אילו שינויים חלו מאז יושם החוק לראשונה ועד היום?
תהליכי העבודה ביחידות הסיוע
  3. אילו היבטים בעבודה של יחידות הסיוע עובדים טוב לתפיסתך וללא קשיים מיוחדים?
  4. מהם האתגרים שמלווים את יחידות הסיוע ביישום חוק המהו"ת? אילו גורמים מקשים על הצלחת מפגשי המהו"ת? אנא התייחסי למכשולים טכניים, מנהליים, בירוקרטיים וכדומה.
  5. תאר לי את דרכי העבודה ביחידות הסיוע בנוגע לשיתוף ילדים בתהליך קבלת החלטות על חייהם בגישור/בהליכים משפטיים.
    - באילו מקרים עושים שיתוף ילדים?
    - מהן התרומות של הליך שיתוף ילדים להליך השיפוטי, לילדים עצמם ולקשר עם ההורים?
  6. האם יש משהו שהיית משנה או מוסיפה לתהליך העבודה ביחידות הסיוע ובמפגשי המהו"ת?
  7. לשיטתך, מה תיחשב הצלחה של מפגשי המהו"ת?
האם יש לך דבר מה נוסף להגיד?
- אם את נזכרת במשהו נוסף נשמח לשמוע ממך במייל או בטלפון.

תודה רבה!

נספח ב: מדריך ריאיון עם פונים של יחידות הסיוע

מחקר על אודות יחידות הסיוע שליד בתי המשפט ויישום מפגשי מהו"ת (2023)

שלום רב, מר/גב' _____, שמי' _____ ואני חוקר/ת במכון ברוקדייל, חברה בצוות המחקר שעוסק בעבודת יחידות הסיוע שליד בתי המשפט ויישום החוק ל"הסדר ההתדיינות בסכסוכי משפחה" (מפגשי המהו"ת) ביחידות אלה. המחקר הוזמן על ידי משרד הרווחה והביטחון החברתי. אחת ממטרותיו המרכזיות של המחקר הינה לבחון את דרכי העבודה ביחידות הסיוע שליד בתי משפט לענייני משפחה/בתי הדין הרבניים ובתי הדין השרעיים בכלל, ואת יישום מפגשי המהו"ת בפרט, לרבות האתגרים והשינויים שחלו בדרכי העבודה במהלך משבר הקורונה ותוצאות מפגשי המהו"ת בתקופת זמן זו. המידע שיתקבל מן המחקר יסייע לקובעי המדיניות בגיבוש דרכי עבודה יעילות יותר, המותאמות למציאות המשתנה.

אנו מבקשים את רשותך להקליט את השיחה ולבצע תמלול של הריאיון. אנו מביטחים לשמור על הסודיות שלך – הממצאים שיעלו בריאיונות יוצגו בדוח המחקר באופן שלא יאפשר את זיהוי המשתתפים, ופרטים מזהים יטושטשו. כמו כן, הממצאים יעובדו ברמת כלל המשיבים ולא ברמת המשיב הבודד. חשוב לי לציין כי בנוגע לכל שאלה שלא נוח לך איתה תוכל לבקש לא לענות עליה ולעבור לשאלה הבאה.

בכל שאלה שתהיה לך אחרי הריאיון תוכל לחזור אליי לטלפון: (מס' טלפון של מבצעת הריאיון) או למייל (המייל של מבצעת המחקר) תודה רבה על נכונותך להיפגש ולהתראיין למחקר.

1. ספרי לי על הרקע שהוביל אותך להגיע למפגשים ביחידת הסיוע.
2. תארי את מצב היחסים/תהליך פרדה/גירושין/הסכסוך כשהופנית ליחידה?
3. מה הייתה עמדתך על תהליך המהו"ת/המפגשים עם יחידת הסיוע?
  - היבטים טכניים של תיאום ההגעה, וההמתנה למפגש הראשון
4. ספרי לי על מפגשי המהו"ת/המפגשים ביחידת הסיוע: תתארי לי בבקשה את המפגש הראשון? ואיך היו שאר המפגשים?
  - היבטים של setting: נגישות המקום, ההמתנה בתור, מיקום/החדר שבו נערכו, תנאים פיזיים, מי נכח, האם נכשלו עם הצדדים ביחד/עם כל אחד לחוד ומי היה קודם, משך המפגשים, היחס של אנשים ביח"ס, כמות המפגשים, האם התקיימו מפגשים בזום
5. האם היית מרוצה ושבע רצון מהמפגשים ביחידות הסיוע? ממה כן וממה לא?
6. האם היה צורך להמשיך פגישות? למה לא היה צורך? צורך למה? מה הייתם מצפים שיהיה?
7. האם לפי דעתך היה צורך לשתף את הילדים בתהליך? לשמוע את הילדים? האם זה עלה?
8. תרומת ההתערבות: האם ההליך ביח"ס תרם לך לדעתך? עד כמה ואיך לתפיסתך תהליך המהו"ת השפיע על הדרך שבה את/ה והורה השני מנהלים את הסכסוך ביניכם כיום?

9. שביעות רצון מתוצאות התהליך: מה היו התוצאות לתהליך? הסכמות/לא? האם מרוצים מההסכמות? האם ההסכמות מיושמות עד היום?- למה לא?

10. מה הן לדעתך היתרונות של ההתערבות ביחידות הסיוע?

11. איך לדעתך אפשר לשפר את השירות שקיבלת ביחידת הסיוע?

12. האם יש עוד משהו שאת/ה רוצה להוסיף לסיום?

אם את/ה נזכר/ת במשהו נוסף נשמח לשמוע מכם במייל או בטלפון.

תודה רבה!